

Σ Κ Υ Φ Λ Σ

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

ΔΗΜΗ ΜΠΕΖΑΝΤΕ	: Κρυστάλλης και Σολωμός . . .	Σελ. 157
<i>Ἄπο τὰ ἀρχεῖα τοῦ Δήμου Ἀρταίων</i>	: Οἱ Ἄρτινοι τοῦ 1881	» 162
ΔΗΜΟΤΙΚΟ	: Ὁ θάνατος τοῦ Κίτσου Μπότσαρη	» 171
ΘΕΟΧ. ΤΣΟΥΤΣΙΝΟΥ	: Ἄρτινὰ Μελετήματα	» 172
(Ἐπιμέλεια: ΝΙΚΟΥ ΔΙΑΜΑΝΤΗ)		
ΚΥΦΟΥ ΝΑΡΒΑ	: Ὁ Νικόλαος Σκουφᾶς (ἀπόσπασμα)	» 181
ΣΤΕΛΙΟΥ ΣΟΥΓΛΕ	: Ἰδιόμορφα καὶ ἀσυνήθιστα ἀπρόσωπα ρήματα στὸ γλωσσικὸ ἰδίωμα τῆς Ἄρτας καὶ τῶν Τζουμέρκων	» 189
ΦΩΤΕΙΝΗΣ ΓΕΡΟΓΙΑΝΝΗ	: Ταξίδι—Σχιές ποῦ οὐδύνουν (ποιήματα)	» 193
ΓΙΑΝΝΗ ΔΑΛΛΑ	: Θεόδωρος Ἄγγελος (ποίημα) . . .	» 194
ΣΠΥΡ. ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΗ	: Ἀνέκδοτες ἐπιστολὲς τοῦ Κλωνίου Γε- ροστάθη πρὸς Ἰωάν. Καποδίστριαν	» 195
ΔΗΜΟΤΙΚΟ	: Τῆς Λένης Μπότσαρη	» 200
Κ. Δ. ΜΕΡΤΖΟΥ	: Ἡ Ἄρτα εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς Βενετίας	» 201
ΝΕΑ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΜΑΣ	: Σημειώσεις—Κριτικὴ—Ἐκδηλώσεις— Ἐκδόσεις	» 205

“ΣΚΟΥΦΑΣ”

ΙΣΤΟΡΙΑ — ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ — ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ „ΣΚΟΥΦΑΣ” ΑΡΤΗΣ

Συντακτική Ἐπιτροπή:

Τάκης Βαφιᾶς—Βασ. Πετρόπουλος—Κώστας Τσέτης--
Γιάννης Τσούτσιнос

Ἐπιμέλεια: Γιάννης Τσούτσιнос—Κώστας Τσέτης

Ἐπεύθυνος Περιδικου: Τάκης Βαφιᾶς

Ἐγλη—Ἐπιστολαί: Περιδικὸν «Σκουφᾶς»—Ἄρτα.

Ἐμβάσματα: Βασίλην Πετρόπουλον Ἄρταν.

Τιμὴ τεύχους δραχ. 10.

Συνδρομαί: Ἐτησία 40 δραχ., Ἐξάμ., 20 δραχ., Κοινοτή-
των ἔτησία 60 δραχ.

ΝΙΚΟΛΑ

Κορμὸς (μάρμαρο)

Σ Κ Υ Φ Λ Σ

ΙΣΤΟΡΙΑ • ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ • ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΕΤΟΣ Θ'

ΧΕΙΜΩΝΑΣ – ΑΝΟΙΞΗ 1963-64

ΤΟΜΟΣ Γ'. Τχ. 27-28

Κρυστάλλης και Σολωμός *

ΔΗΜΗ ΜΠΕΖΑΝΤΕ

Είναι πρωτάκουστο και φαίνεται ίσως παράδοξο τό να υποστηρίξει κανείς ότι κι ο Σολωμός ήταν για τον Κρυστάλλη ένας ουσιαστικός πνευματικός οδηγός. Η τραχεία ποίηση του νεαρού Ήπειρώτη δείχνει μια ψυχή πολύ διαφορετική από του μεγάλου Έφτανήσιου, και δεν έρχεται καθόλου στο νου ότι ανάμεσά τους χωράει κάποια συσχέτιση. Κι' όμως ο Κρυστάλλης όχι μόνον γνώρισε το Σολωμό, αλλά και τον αγάπησε, και γύρεψε στη μεγάλη τέχνη του στήριγμα και βοήθεια της νέας και άπειρης καλλιτεχνικής του προσωπικότητας.

Η μελέτη του έργου του δείχνει πώς από το Γυμνάσιο ακόμα ο Κρυστάλλης κάτι γνώριζε απ' το Σολωμό: ο «Ύμνος εις την Έλευθερίαν» και «ή καταστροφή των Ψαρών» του πρόσφεραν αρκετά στοιχεία «στον Καλόγηρο της Κλεισούρας του Μεσολογγίου», όχι όμως και «στις Σκιές του Άδου». Φαίνεται λοιπόν ότι τὰ δύο αυτά ποιήματα είναι από τὰ πρώτα που γνώρισε, αλλά μετά το 1886. Και στο πρώτο του έργο ύστερα από τη γνωριμιά, αντιγράφει από το Σολωμό.

Στο Β, 29—30 (Καλ. Κλ. Μεσολ.) λέει:

Κι. ανάμεσ' από τὰ κλαριά φαίνεται στὸ φεγγάρι
σὰ νά τινάζει γέρικο τὴ χαιτή του λιοντάρι,

καθὼς κι' ὁ Σολωμός στὸν «Ύμνο», 23,3—4:

καὶ τὴν χήτην του τινάζει
τὸ Λεοντάρι τὸ Ἴσπανό.

Πολὺ φανερότερη εἶναι ἡ συγγένειο τοῦ Δ,13—14:

* Γὸ δημοσιευμένο κείμενο εἶναι ἀπόλοισμα ἀπὸ τὴ γενικὴ μελέτη «Οἱ πηγὲς τοῦ Κρυστάλλη».

Σ' ὀλίγο μόνη μέσα του ἢ Δόξα θά γυρνάει,
ἢ Δόξα ἢ ἀθάνατη σάν τὰ λαμπρά τ' ἀστέρια,
μέ τὸ ἐπίγραμμα τοῦ Σολωμοῦ «ἡ καταστροφή τῶν Ψαρῶν»:
Στῶν Ψαρῶν τὴν δλόμαυρη ράχη
περπατώντας ἢ Δόξα μονάχη
μελετᾷ τὰ λαμπρά παληκάρια...

ἢ τοῦ Δ, 25—26:

...᾿Ω, τί θραδυά, τί νύχτα ἦτον ἐκεῖνη!
Στ' ἀστέρια ἀπάνου ἔφταναν τὰ κλάματα κι' οἱ θρήνοι,
μέ τίς στροφές 4ῶ καὶ 70 τοῦ «᾿Υμνου»:

᾿Α! τί νύχτα ἦταν ἐκεῖνη
ποῦ τὴν τρέμει ὁ λογισμός,

παντοῦ κλάψα παντοῦ ἀντάρα
καὶ παντοῦ ξεψυχομοῖ.

Τὸ ἴδιο φανερῆ εἶναι ἡ σχέση τοῦ Ε, 136:

(ἢ μάννα μου)

μῶλεγε λόγια ποῦ κι' αὐτὴ διηγῶντας τα νὰ κλαίει,
μέ τοὺς σι 3—4 τῆς 5ης στροφῆς τοῦ «᾿Υμνου»:

Περασμένα μεγαλεῖα
καὶ διηγῶντας τα νὰ κλαῖς.

Ὡστόσο ἡ ἐπίδραση στὸ ἔργο τοῦτο, ἂν καὶ δὲν εἶναι ὑπερβολικὰ φτωχὴ, μένει θά-
λεγα στεῖρα. Ἐνὰ ἀναμάρτημα ἀπὸ μερικὲς χτυπητὲς φράσεις τοῦ Σολωμοῦ, ποῦ στολί-
ζουν συχὰ γυμνασιακὲς ἐκθέσεις. Τὸ πνεῦμα τὸ Σολωμικὸ, ποῦ ξεπετιέται κάθε στιγμή
μέσ' ἀπ' τὸν «᾿Υμνο», ὅσο κι' ἂν δὲν ἔχει ἀκόμα φτάσει στὴν καλλιτεχνικὴ του πληρό-
τητα, αὐτὸ τὸ «ὑψηλό» πνεῦμα ὁ Κρυστάλλης δὲ δείχνει νὰ τῶνισσε ὅσα γνώρισε καὶ
πῆρε ἀπὸ τὸ Σολωμὸ τούτῃ τὴν ἐποχὴ δὲν ἄγγιξαν τὴν ψυχὴ του καὶ δὲ φαίνεται νὰ
συντελέσανε στὴν αἰ. θητικὴ του μόρφωση.

Ἡ πρώτη ὁμῶς αὐτὴ ἐπαφὴ δὲν ἔμεινε χωρὶς συνέχεια. Ἐνα χρόνος ὕστερα ἀπὸ τὸν
«Καλόγηρο τῆς Κλεισοῦρας τοῦ Μεσολογγίου», ὅταν ὁ Κρυστάλλης, ἐπηρεασμένος ἀπὸ
τὸ πνεῦμα ποῦ ἐπικρατοῦσε τὴν ἐποχὴ ἐκεῖνη στὴν Ἀθήνα, ἔκλεισε τὸν ἥρωϊκὸ κύκλο
τῶν ἔργων του καὶ στράφηκε πρὸς νέες μορφές καὶ νέα πρότυπα, ἔπιασε καὶ πάλι στὰ
χέρια του τὸν Σολωμὸ. Τούτῃ τῇ φορᾷ ὁμῶς τὸν ἐπλητίασε στὸ σύνολο τοῦ ἔργου του καὶ
δέχτηκε θαθεῖα τὴν ἐπίδραση τῆς καλλιτεχνικῆς τεύρας τοῦ μεγάλου Ἑφτανήσιου. Τώρα
πιὰ ἡ γνωριμιὰ γίνεται οὐσιαστικὴ καὶ ὁ Κρυστάλλης στρέφεται στὰ ἔργα τῆς ὀριμότη-
τας. Τὸ ξεχώρισμα μερικῶν ἀπὸ τὰ καλύτερα στοιχεῖα τοῦ σολωμικοῦ ἔργου, ὅπως πα-
ρουσιάζεται «στοὺς Βλάχους τῆς Πίνδου», στίς ἐπιστολές του καὶ στὰ ποιητικὰ ἔργα
ποῦ γράφονται ὕστερα ἀπὸ τούτῃ τὴν ἐποχὴ, τιμᾷ τὸ αἰσθητικὸ του κριτήριον καὶ φανε-
ρῶναι τὴν καλλιτεχνικὴ διάθεση τῆς ψυχῆς του.

Στίς 13—4—1891 μεταχειρίζεται «στοὺς Βλάχους τῆς Πίνδου» ἕνα ἀπὸ τοὺς ὥρα-
ότερους σκόρπιους στίχους τοῦ Σολωμοῦ μιλώντας γιὰ «τὸ χρῶμα ἐκεῖνο

ὁπεὺ δὲν ἔχει ὄνομα κι' ἔχει περίσσια κάλλη

κατὰ τὸν ποιητὴν...», καὶ στίς 14—12—1891 σ' ἕνα γράμμα τοῦ στὸ Δ. Ἀλεξόπουλο,
τὸ φίλο του στὴν Κέρκυρα, γράφει: «ὁ ὁμορφος, ὁ ἰδεώδης ὁ ἀγγελικὸς κόσμος (τῆς ποι-
ητικῆς)», παραφράζοντας τὸν ὑπέροχον στίχον τοῦ Σολωμοῦ:

ὁμορφος κόσμος, ἠθικός, ἀγγελικὰ πλασμένος.

Κι' ἕνα χρόνο ἀργότερα, στίς 5—12—1892, γράφοντας πάλι στὸ Ἀλεξόπουλο, μιλάει
μέ ἐνθουσιασμὸ γιὰ τὸ Σολωμὸ, καὶ τὸν τοποθετεῖ πλάι στὸν πρῶτο δάσκαλό του, τὸ Βα-
λακωρίτη, ποῦ τὸν ἐθαύμαζε πάρα πολύ. Καυχιέται μάλιστα πῶς καὶ τὰ δικά του ποιήμα-
τα «πολύ λίγοι τὰ νιώθουν σήμερα εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ νιώθουν ἐκεῖνοι ποῦ νιώθουν καὶ

τὴν ποίησιν τοῦ Σολωμοῦ καὶ τοῦ Βαλαωρίτη».

Πάντως πρὶν φτάσει στὸ σημεῖο αὐτὸ ὁ Κρυστάλλης, δὲν ἐδίστασε νὰ ξαναπατήσει καὶ γνωστοὺς δρόμους. Στις 20—4—1891 «στοὺς Βλάχους τῆς Πίνδου» παραφράζει στὸ πεζὸ ὁλόκληρη «τὴν καταστροφὴ τῶν Ψαρῶν». Μιλώντας γιὰ τὰ θουνὰ τῆς Πίνδου γράφει (μέσα σὲ εἰσαγωγικά): Σήμερον κ' ἡ δόξα μόνον ἢ ἀθάνατος περιέρχεται τὰς ράχεις αὐτὰς καὶ ἀναπολεῖ τὰ λαμπρὰ ἐκεῖνα παληκάρια, φέρουσα ἐπὶ τῆς κόμης τῆς στέφανον, πλεγμένον ἀπὸ τὰ ὀλίγα χορτάρια πὺ ἔχουν μείνει στὴν ἔρημη γῆ».

Ἄλλὰ καὶ στὸ ποιητικὸ ἔργο τοῦ Κρυστάλλη ἡ ἐπίδραση τοῦ Σολωμοῦ φαίνεται νὰ ἀκολουθήσει ἀνάλογη πορεία. «Στὴ διωγμένη βασιλίσα», ἓνα ποίημα ποὺ φαίνεται νὰ ἔχει γραφτεῖ σύγχρονα μὲ τὰ πρῶτα τῶν «Ἀγροτικῶν», ξαναδρίσκουμε ἓνα θέμα δανεισμένο ἀπὸ τὸ Σολωμὸ καὶ χρησιμοποιημένο καὶ παλαιότερα. Εἶναι στοὺς στίχους 26—27:

Τὴν περασμένη δέξα τῆς, τὰ χρόνια τὰ παλιὰ τῆς
θυμάμενη ἀναστέναζε κι ἔτρωγε τὴν καρδιά τῆς
κι ἔχει τὴν πηγὴ τοῦ στῆν ὅη στροφῆ τοῦ «Ἵμνου εἰς τὴν Ἐλευθερίαν»:

Δυστυχῆς! Παρηγορία
μόνη σοῦ ἔμεινε νὰ λές
περασμένα μεγαλεῖα

καὶ διηγώντας τα νὰ κλαῖς.

Οἱ πρῶτοι ὅμως ἀναμφισβήτητοι καρποὶ ἀπ' τὸ καινούργιο διάβασμα βρίσκονται ἀργότερα, μετὰ τ' «Ἀγροτικά», «στὸν Ψωμοπάτη», ὅπου ἀρκετὰ στοιχεῖα μᾶς πλησιάζουν στὸ Σολωμικὸ ἔργο. Ἐδῶ μάλιστα ὅλα τὰ στοιχεῖα μᾶς φέρνουν ὁλόσια στὰ δυὸ μεγάλα ἔργα τοῦ Σολωμοῦ, «τὸν Κρητικὸ» καὶ τοὺς «Ἐλεύθερους Πολιορκημένους».

Ὁ στίχος 10 «τοῦ Ψωμοπάτη»

πέτρα πὺ μάγια θάματα στὸ νοῦ καὶ μύθους φέρνει
εἶναι γραμμένοι μὲ πρότυπο τὸ Σολωμικὸ στίχο ἀπὸ τοὺς «Ἐλεύθερους Πολιορκημένους»
νύχτα γιομάτη θάματα, νύχτα σπαρμένη μάγια.

Ὁ στίχος 115

Φωτοπερίχυτη, λαμπρῆ, σὰν τ' ἄστρο πὺ ξεφεύγει
φαίνεται πὺς ἔχει δουλευτεῖ μὲ πρότυπο τὸ στίχο ἀπὸ τοὺς «Ἐλεύθερους πολιορκημένους».

Τέλος μακρὰ σέρνει λαλιὰ σὰν τὸ πεσοῦμενο ἄστρο
ἀπ' ὅπου δανεῖζεται τὴν εἰκόνα τοῦ δευτέρου ἡμιστίχου, ἀλλὰ καὶ τὸ στίχο «τοῦ Κρητικοῦ»
κι ὀμπρὸς μου ἰδοῦ πὺ δρέθηκε μιά φεγγαροντυμένη
πὺ τοῦ ἐδάνεισε τὴ φωτερῆ εἰκόνα τῆς «φωτοπερίχυτης».

Ἀνάλογη διασταύρωση ἀπὸ δυὸ σολωμικὰ χωρία, ἓνα ἀπὸ τοὺς «Ἐλεύθερους Πολιορκημένους»

ἀνάκουστος κελαιδισμὸς καὶ λιγοθυμισμένος
κι ἓνα ἀπὸ «τὸν Κρητικὸ»

ἦχος, γλυκύτατος ἦχος, ὅπου μὲ προδοδοῦσε
παρυσιάζεται στὸ στίχο 194 «τοῦ Ψωμοπάτη»:

μὲ ἀρμονικὸ κι ὁλόγλυκο κι ἀνάκουστο ἦχολοί.

Τέλος ὁ στίχος 196 (τελευταῖος)

τὴν κόρη θάσασε ἀλαλην καὶ λιγοθυμισμένη
θυμίζει τὸ θέμα τῶν δυὸ τελευταίων στίχων «τοῦ Κρητικοῦ»
καὶ τέλος φθάνω στὸ γιὰ τὴν ἀρραβωνιασμένη,
τὴν ἀπιθῶνω μὲ χαρὰ κι ἦτανε πεθαμένη

μὲ τὴν παραλλαγή τους

σφίγγω τὴν μὲς στὴν ἀγκαλιὰ κι ἦτανε πεθαμένη.

«Ὁ Ψωμοπάτης» εἶναι ὁ πρῶτος σταθμὸς τῆς πορείας τοῦ Κρυστάλλη πρὸς τὸ Σο-

λωμό. Ἡ γνώση ὅμως τοῦ σολωμικοῦ ἔργου εἶναι ἀκόμη πρόσφατη γι' αὐτόν, γιὰ τοῦτο καὶ ἡ ἐπίδρασή του παρουσιάζεται ἐπιφανειακὴ καὶ ἀνώριμη.

Βαθύτερη καὶ οὐσιαστικώτερη, ἂν καὶ πολὺ περιορισμένη εἶναι ἡ σολωμικὴ ἐπίδραση «στὸν Τραγουδιστὴ τοῦ Χωριοῦ καὶ τῆς Στάνης». Τὸ εἰσαγωγικὸ ποίημα τούτης τῆς συλλογῆς ὁ Κρυστάλλης τὸ ἀρχίζει μὲ τοὺς στίχους

Συχνὰ μὲς στὸ ἡλιοστάλαμα καὶ μέσ' στὸ μεσημέρι,
κι ὅταν κοιμῶνται τὰ νερά καὶ βγαίνουν οἱ Νεράιδες,
ποῦ δὲν εἶναι παρὰ μιὰ παραλλαγή ἀπὸ τοὺς στίχους τῶν «Ἐλευθέρων Πολιορκημένων»

Μὲς στὰ χαράματα συχνὰ καὶ μὲς τὰ μεσημέρια
κι ὅταν θολώσουν τὰ νερά κι ὅταν πληθύνουν τ' ἄστρα.

Καὶ μ' ὄλο ποῦ τὸ παράδειγμα μένει μοναδικὸ γιὰ τὴ συλλογὴ, ὅπου κυριαρχεῖ προπάντων ἡ ἐπίδραση τῆς Κρητικῆς σχολῆς καὶ τοῦ Θεόκριτου, ἔχει μεγάλη ἀξία γιὰ τὴν ἀναλογία ποῦ παρουσιάζει μὲ τὸ πρωτότυπο στὸ συναισθηματικὸ χρῶμα.

Διγαστὴ ἀλλὰ οὐσιαστικῆ πάλι παρουσιάζεται ἡ ἐπίδραση τοῦ Σολωμοῦ καὶ στὸ ὄρατο καὶ ἰδιόμορφο ποίημα τοῦ Κρυστάλλη, τὴν «Ἄρπαγῆ»: Ὁ στίχος 21

ὄλο ἀσπούδα περνάει, ὄλο διὰ
καὶ προπάντων ἡ σολωμικὴ λέξη «ἀσπούδα», μᾶς φέρνει στοὺς «Ἐλευθέρους Πολιορκημένους»:

καὶ μὲς τῆς λίμνης τὰ νερά, ὅπ' ἔφθασε μ' ἀσπούδα.
Ὅμως πιδὸ πολὺ ὁ Κρυστάλλης, ὅταν ἔγραφε τὸ ποίημα τούτο, φαίνεται νὰ εἶχε στὸ νου τοῦ «τὸν Κρητικὸ» καὶ μάλιστα τὴν εἰκόνα τῆς «φεγγαροντυμένης» ποῦ ἐπικρατεῖ κι ἐδῶ.

Στοὺς στίχους 59—60 ὁ Κρυστάλλης γράφει γιὰ τὴν κόρη:
(στὸ φεγγάρι)

τ' ὄρατο πρόσωπο λάμπει τῆς κόρης
κυκλωμένο ἀπὸ πλῆθος μαλλιά,
καθὼς γράφει κι ὁ Σολωμὸς γιὰ τὴ «φεγγαροντυμένη» του:

ἔτρεμε τὸ δροσάτο φῶς στὴ θεϊκὴ θωριά της,
στὰ μάτια της τὰ δλόμαυρα καὶ στὰ χρυσὰ μαλλιά της:
Ὅτ' εἶχαμε ὅμως ἀπὸ τώρα νὰ παρατηρήσουμε πῶς ἐδῶ πιά, ἂν καὶ στὸ διάβασμα αἰσθανόμεστε τὴν ἐπίδραση καὶ τὴν σχέση, δύσκολα θὰ μποροῦσαμε ν' ἀνακαλύψουμε τὰ στοιχεῖα ποῦ θὰ ἐπιβεβαιώσαν αὐτὴ μᾶς τὴν ἐντύπωση. Ἐκεῖνο ποῦ μᾶς φέρνει κοντὰ στὸ Σολωμὸ εἶναι, πέρα ἀπὸ τ' ἀνάλογα θέματα, τὸ ὕφος καὶ ἡ ποιητικὴ οὐσία. Μιὰ λεπτότητα στὴ μορφή, ποῦ πιδὸ πολὺ τὴν νιώθει καὶ λιγότερο τὴ διαπιστώνεις, φανερώνει τὸ πλησίασμα στὴν αἰθέρια σολωμικὴ τέχνη τῆς πρώτης μεγάλης ἐποχῆς, «τοῦ Κρητικοῦ» καὶ τοῦ Β'. Σχεδιάσματος τῶν «Ἐλευθέρων Πολιορκημένων».

Αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ λεπτότητα τῆς μορφῆς εἶναι ποῦ ξεχωρίζει τόσο καὶ τὴ «Γκόλφ» ἀπὸ «τὸν Φωμοπάτη», ἂν καὶ ἔχουν δουλεῦτε μὲ τὰ ἴδια σχεδὸν στοιχεῖα καὶ ποῦ δείχνει πόσο πιδὸ ὄριμος ἦταν ὁ Κρυστάλλης ὅταν δούλευε τὸ τελευταῖο του, ἔργο καὶ πόσο οὐσιαστικὰ εἶχε ὠφεληθεῖ ἀπὸ τὰ διδάγματα τῆς τέχνης τοῦ Σολωμοῦ

Καινούργια χωρία δανεισμένα ἀπὸ τὸ Σολωμὸ δὲ βρίσκονται στὴ «Γκόλφω». Μάλιστα καὶ ὅσα χρησιμοποιήθηκαν «στὸν Φωμοπάτη» δὲν πέρασαν ὅλα στὸ καινούργιο ἔργο, ἀφοῦ ἡ «Γκόλφω» ἐν ἀπλῶνεται σὲ ὅλα τὰ στοιχεῖα τοῦ μύθου «τοῦ Φωμοπάτη». Κι ὅμως τὰ λιγιστὰ στοιχεῖα ποῦ βρίσκονται στὸ ἔργο τοῦτο δείχνουν πῶς ὁ Κρυστάλλης πλησίασε πολὺ τὴν οὐσία τῆς σολωμικῆς τέχνης καὶ πῶς εἶχε χωρὶς ἄλλο πολὺ μελετήσει στὸ μεταξὺ τὸ ἔργο τοῦ Σολωμοῦ καὶ πολὺ ἐπεξεργαστεῖ ἐσωτερικὰ τὰ καλλιτεχνικὰ τῶν διδάγματα.

Δυὸ χρωδία ἀπὸ «τὸν Φωμοπάτη», οἱ στ. 194 καὶ 196, δουλεμένοι μὲ δόξη στίχους τοῦ Σολωμοῦ ἀπ' «τὸν Κρητικὸ» καὶ τοὺς «Ἐλευθέρους Πολιορκημένους», ξαναδίδονται ἀπαράλλαχτα καὶ στὴ «Γκόλφω» (στ. 245 καὶ 247). Ἀντίθετα τὰ δυὸ ἄλλα κοινὰ χωρία

παρουσιάζουν στο καινούργιο έργο ένα σημαντικό πλησίασμα στο Σολωμό.

‘Ο στίχος 190 «του Ψωμοπάτη»

ἀράδιαζε ἀπὸ διάρραχο μικρὸ κοπάδι καὶ ἄσπρο

πὺ ἀμφίβολο εἶναι ἂν εἶχε πρότυπο τὸ σολωμικὸ στίχο

λευκὸ θουνάκι πρόβατα κινούμενο θελάζει

στὴ «Γκόλφω» ἔχει ἀντικατασταθεῖ μὲ τὸ στίχο (240)

λευκὸ κοπάδι πρόβατα πανώρια ἀραδιασμένον,

ὅπου ἀντιγράφεται σχεδὸν τὸ πρῶτο ἡμιστίχιο τοῦ σολωμικοῦ αὐτοῦ στίχου.

‘Αλλὰ τὴν κύριαστικώτερη πρόοδο τῆ δλέπομε στὸ πέρασμα ἀπὸ τὸ στ. 115 «τοῦ Ψωμοπάτη»

φωτοπερίχυτη, λαμπρή, σὰν τ’ ἄστρο πὺ ξεφεύγει

πὺ ἔχει ἀποδώσει τὸ στίχο τοῦ Σολωμοῦ

τέλος μακρυὰ σέρνει λαλιὰ σὰν τὸ πεσοῦμενο ἄστρο

συνταιριασμένον μὲ τὴν εἰκόνα τῆς «φεγγαροντυμένης», στὸ στ. 106 τῆς «Γκόλφως»

φωτοπερίχυτη, λαμπρὰ σὰν τὸ πεσοῦμενο ἄστρο

πὺ ὁ Κρυστάλλης τὸν ἐδούλεψε συνειδητὰ μὲ ὅσα πῖο πολλὰ μποροῦσε σολωμικὰ στοιχεῖα, ἀφοῦ δανείστηκε τὴ σπάνια σολωμικὴ ἔκφραση «πεσοῦμενο ἄστρο» καὶ ἀφοῦ προσπάθησε νὰ μιμηθεῖ τὴν ἀριστοκρατικὴ λεπτότητα τοῦ σολωμικοῦ ἔργου χρησιμοποιοῦντας τὸ καθαρὸμορφο ἐπίθετο «λαμπρὰ», πὺ σώζεται πάντως στὴν ἰδιωματικὴ αὐτὴ μορφή, καὶ στὴ γλῶσσα τοῦ λαοῦ.

‘Οτι ἔμως κυρίως μᾶς ἀναγκάζει νὰ δεχτοῦμε τὴ σημαντικὴ ἐπίδραση τοῦ Σολωμοῦ στὴ «Γκόλφω» εἶναι ἡ τελειότητά της στὸ δούλεμα τοῦ στίχου. ‘Ο στίχος «τοῦ Ψωμοπάτη» μονοκόμματος κι ἀλύγιστος, μιὰ μορφή τοῦ λαϊκοῦ δεκαπεντασύλλαβου περασμένη μέσα ἀπὸ θαλαωρίτικα πρότυπα. Στὴ «Γκόλφω» ὁ στίχος στρογγυλεῖ: ἀλλὰ καὶ γίνεται πῖο λυγρός, εὐκολοπερπάτητος πάντα, ἀποχτάει τὴ χάρη τοῦ ἐσωτερικοῦ ρυθμοῦ— ἓνα ἀπαλὸ κυμάτισμα—μὲ τὶς ἀπανωτὲς συνιζήσεις, τοὺς παρατονισμούς, τὴν ποικιλία στὴν τομῆ. ‘Εχουμε ἐδῶ μιὰ καλλιτεχνικὴ μορφή πὺ μοιάζει νὰ ἔχει καὶ πάλι γιὰ πρότυπό της τὴ σολωμικὴ τέχνη τῆς πρώτης μεγάλης ἐποχῆς, τὴν τέχνη «τοῦ Κρητικοῦ» καὶ τοῦ Β’ Σχεδιαζοματος τῶν «Ἐλευθέρων Πολιορκημένων».

ΔΗΜΗ ΜΠΕΖΑΝΤΕ

ΟΙ ΑΡΤΙΝΟΙ ΤΟΥ 1881

ΠΟΙΟΙ ΩΡΚΙΣΘΗΚΑΝ
ΩΣ ΕΛΛΗΝΕΣ ΠΟΛΙΤΕΣ

Ο δημοτικός υπάλληλος κ. Ἀθανάσιος Χουλιάρας εἶχε τὴν καλωσύνη καὶ τὸ ἐνδιαφέρον νὰ ἐρευνήσῃ στὶς ἀποθήκας καὶ στὰ ἀρχεῖα τοῦ Δήμου Ἀρταίων καὶ νὰ συγκεντρώσῃ ὅσα παλὰ ἔγγραφα ἔχουν κάποια ἀξία γιὰ τὴν ἱστορία τῆς Ἀρτας. Ἀπὸ αὐτὰ τὰ ἔγγραφα ὁ κ. Χουλιάρας ἔδωσε στὸ περιοδικό μας γιὰ δημοσίευσιν τὰ πρωτόκολλα δοκιμοσίας ὡς ἐλλήνων πολιτῶν τῶν ἀρρένων κατοίκων τῆς Ἀρτας.

Ἀξίζει νὰ σημειωθῇ δι' ἀπὸ τὸν κατάλογο τῶν δοκισθέντων προκύπτει ποιοὶ ἦσαν ἀγράμματοι καὶ ποιοὶ γραμματισμένοι, ἢ τοῦλάχιστο ποιοὶ ἔξεραν νὰ βάζουν τὴν ὑπογραφή τους. Ἔτσι βγαίνει πὼς τὸ ποσοστὸ τῶν ἐντελῶς ἀγραμμάτων ἦταν ἀσημαντό.

Π Ρ Ω Τ Ο Κ Ο Λ Λ Ο Ν ΟΡΚΩΜΟΣΙΑΣ ΤΩΝ ΕΝΗΛΙΚΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΑΡΤΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΑΡΤΗΣ

Εν Ἀρτῇ σήμερον τὴν 16ην Αὐγούστου 1881, ἡμέραν προσδιορισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀρτῇ Βασ. Ἐπιτρόπου πρὸς δοκιμοσίαν τῶν ἐνηλίκων πολιτῶν, συμφώνως πρὸς τὴν διάταξιν τοῦ ἀρθ. 12 τοῦ περὶ προσωρινῆς διοικήσεως τῶν προσαρτωμένων τῇ Ἑλλάδι χωρῶν Β. Δ)τος τῆς 26 Ἰουνίου ἐ.ξ., προσελθόντες οἱ ἐν τῷ προσηρτημένῳ τῷ παρόντι καταλόγῳ ἐγγεγραμμένοι ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ * . . . . . ἔδωκαν παρουσίᾳ τοῦ Δημάρχου Δημ. Ἀντωνοπούλου καὶ τοῦ Ἱερέως ** . . . . . ἐπὶ τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου, κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ ἀρθ. 2 τοῦ ἀπὸ 30 Ἀπριλίου 1846 Νόμου, τὸν ὑπὸ τοῦ Νόμου ΔΓ' τῆς 19ης Φεβρουαρίου 1864 ὀριζόμενον ὄρκον ὡς ἑξῆς: «Ὁρκίζομαι νὰ φυλάττω πίστιν εἰς τὴν πατρίδα καὶ τὸν Συνταγματικὸν Βασιλέα τῶν Ἑλλήνων, ὑπακοὴν εἰς τὸ Σύνταγμα, τοὺς Νόμους καὶ τὰ Ψηφίσματα τοῦ Κράτους, διάγων καθ' ὅλα ὡς Χρηστὸς καὶ πιστὸς πολίτης».

Εἰς βεβαίωσιν συνετάχθη ἡ παροῦσα ἐκθεσις καὶ προσυπογράφεται ὑπὸ τοῦ Δη-

* Ἀκολουθεῖ τὸ ὄνομα τῆς ἐνορίας

** Ἀκολουθεῖ τὸ ὄνομα τοῦ ἐρημερίου κάθε ἐνορίας

μάρχου και τοῦ Ἱερεῶς, τῶν ὀρκισθέντων, ἐκ τῶν εἰδύτων γράφειν, προσυπογραφεύτων ἐν τῇ οἰκείᾳ τοῦ καταλόγου στήλῃ, γενομένης ἐν αὐτῇ μνείας περὶ τῶν ἕξ αὐτῶν ἀγραμμάτων.

Ὁ Δήμαρχος

Ὁ Ἱερεὺς **

Δημ. Ἀντωνόπουλος

Ὁνομαστικὸς κατάλογος τῶν κατὰ τὴν 16ην Αὐγούστου τοῦ 1881
ὀρκισθέντων ἐγγλίκων πολιτῶν Ἑλλήνων

Α' Ἐνορία Ἁγίου Γεωργίου

1) Ἀρτης Σεραφεῖμ Ξενόπουλος	36) Κων)νος Δ. Χτενῆς (ἀγρ.)
2) Ἀρχιδιάκονος Λιονύσιος Ρηγίδης	37) Γεώργιος Κ. Λουκάς
3) Ἱεροδιάκονος Σ. Σταματιάδης	38) Ἀνδρέας Γιαννούλης (ἀγρ.)
4) Ἀρχιμανδρίτης Ἀνθιμος Ἀποστο- λίδης	39) Ἰωάννης Κόκκαλης (ἀγρ.)
5) Οἰκονόμος Παπαγεώργιος	40) Χρῆστος Λεωνίδας (ἀγρ.)
6) Παπαχρήστος Κουζάκης	41) Κων)νος Λουκάς
7) Παπασπυρίδων Ἀλαφρός	42) Νικόλαος Οἰκονόμος
8) Σπυρίδων Καλέλλης	43) Τασιούλας Θεοδοσίου
9) Πάνος Χ. Σχορτσανίτης	44) Κων)νος Μπιτζῆς (ἀγρ.)
10) Μιχαήλ Κ. Ράπτης	45) Ἰωάννης Εὔστ. Ψαθᾶς
11) Κων)νος Γαλανός (ἀγρ.)	46) Δημήτριος Τσιμπιδας
12) Ἰωάννης Ζῆκος	47) Μιχαήλ Ν. Ραφτανίτης
13) Μιχαήλ Κ. Βέτζης	48) Γεώργιος Σιουμῆς (ἀγρ.)
14) Ἀλέξανδρος Μυλωνᾶς	49) Γεώργιος Τσουνῆς (ἀγρ.)
15) Ἀθανάσιος Καφετζῆς	50) Κων)νος Ι. Βρακοτσώλης
16) Χρῆστος Γ. Μυλωνᾶς	51) Πάνος Γιάννος Περαπέρας (ἀγρ.)
17) Δημήτριος Λισγάρας	52) Βασίλειος Κ. Δημᾶκος (ἀγρ.)
18) Δημήτριος Μάνος	53) Ἀθανάσιος Δ. Κονιτσιώτης
19) Ἰωάννης Ἀθ. Κομιτζιώτης	54) Γεώργ. Ι. Βρακοτσώλης
20) Κων)νος Ἀθ. Γαλανός	55) Κων)νος Σιώκος (ἀγρ.)
21) Πάνος Τασιούλας	56) Ἀναστάσιος Κολιούλης (ἀγρ.)
22) Γρηγόριος Δ. Ντάκουλας	57) Φώτιος Σταῦρος
23) Μιχαήλ Ν. Μπανταλούκας	58) Γεώργιος Δ. Χατζιάρας
24) Γεώργιος Μπιτζῆς	59) Ἰωάννης Χαντζαράς (ἀγρ.)
25) Νικόλαος Παπαποστόλης	60) Χρῆστος Καταρός (ἀγρ.)
26) Λαμπράκης Σαπρίκης	61) Βασίλειος Ξέρας
27) Νικόλαος Γεωργίου	62) Γεώργιος Ν. Παίδαρος
28) Σπυρίδων Μασίνας (ἀγρ.)	63) Δημήτριος Κ. Σφήκας
29) Γεώργιος Γήματος (ἀγρ.)	64) Γρηγόριος Ι. Βρακοτσώλης
30) Θωμᾶς Ἀμπελογιάννης	65) Ἰωάννης Ἀν. Ντάκουλας (ἀγρ.)
31) Γεώργιος Πριτζιλιάγκος	66) Χαράλαμπος Σ. Παναγῆς (ἀγρ.)
32) Ἰωάννης Συρσιτιάνος (ἀγρ.)	67) Δημήτριος Κολιούλης
33) Νικόλαος Σιαπέρας (ἀγρ.)	68) Κων)νος Ἀθ. Ξέρας
34) Κων)νος Μασαλάς (ἀγρ.)	69) Εὔσταθιος Τσιμπιδας
35) Βαγγέλης Γεωρ. Μυλωνᾶς	70) Τασιούλας Τσοῦτινος
	71) Ἰωάννης Λιμούρης

** Ἀκολουθεῖ τὸ ὄνομα τοῦ ἐφημερίου κάθε ἐνορίας

- 72) Σωτήριος Σούκιος (ἀγρ.)
73) Πᾶνος Ν. Τσουτίσιος
74) Γεώργιος Σορτούκας (ἀγρ.)
75) Δημήτριος Μπουϊλκος (ἀγρ.)
76) Χρήστος Κατσονέλης (ἀγρ.)
77) Δημήτριος Θεοδ. Κρουστάλλης
78) Δημήτριος Γ. Παππᾶς
79) Γεώργιος Μενίδας (ἀγρ.)
80) Γεώργιος Εὐαγγέλης (ἀγρ.)
81) Ἀντώνιος Γαρουφαλιάς
82) Ἀνδρέας Μπανταλούκας
83) Κων/νος Τσουτίσιος
84) Ἰωάννης Τόλης Ράφτης
85) Χρήστος Μαρινέλις
86) Ἀθανάσιος Ττουτίζινης
87) Νικόλαος Ζέββας (ἀγρ.)
88) Θεόδωρος Ζυγιώτης (ἀγρ.)
89) Γρηγόριος Τσακούμης (ἀγρ.)
90) Ἰωάννης Βασιλακόπουλος
91) Γεώργιος Παπούλιας
92) Στέφος Παπακόστας
93) Ἀριστείδης Κασούκας
94) Ἰωάννης Μενίδας
95) Ἀθανάσιος Ζαρκαλῆς (ἀγρ.)
96) Χρήστος Β. Χρηστολένης.
97) Χαράλαμπος Τσιμπιδας
98) Δημήτριος Σαυλῆς (ἀγρ.)
99) Μαστρογιώργος Πέτρον
100) Γεώργιος Μπανταλούκας
1) Χρήστος Λουκάς (ἀγρ.)
2) Δημήτριος Χαμιζᾶς (ἀγρ.)
3) Γεώργιος Ἀν. Οἰκονόμου
4) Κωστούλας Ντίνας (ἀγρ.)
5) Χρήστος Γιάννης Σαλωνίτης (ἀγρ.)
6) Γεώργιος Ἀναστ. Πορνάρης
7) Νικόλαος Κ. Ἀμπελογιάννης (ἀγρ.)
8) Κων/νος Μυλωνᾶς (ἀγρ.)
9) Νικόλαος Γιαφουρλής
110) Ἀνδρέας Λιζγάρης
1) Μιχαήλ Γ. Ρέτσος
2) Δημήτριος Τελπιζης
3) Βασίλειος Γριβᾶς (ἀγρ.)
4) Δημήτριος Κ. Ποντίκης
5) Ἰωάννης Μουχαμπέρης
6) Πᾶνος Καρακώνης (ἀγρ.)
7) Νικόλαος Μπέμπας
8) Ἰωάννης Γ. Τσουπώρης (ἀγρ.)
9) Χρήστος Ζαφερίης
120) Νικόλαος Νταλῆς (ἀγρ.)
1) Ἀθανάσιος Γ. Τσουπώρης
2) Ἀθανάσιος Πρίσκας (ἀγρ.)
3) Εὐθύμιος Στέφος
4) Δημήτριος Χριστοφ. Φωτεινός
5) Δημήτριος Μπουτσιώλης (ἀγρ.)
6) Θωμᾶς Χρ. Λαλάκος
7) Γρηγόριος Νικ. Μάτσος
8) Χριστόδουλος Γιαννούλης
9) Βασίλειος Ἀναστασίου (ἀγρ.)
130) Νικόλαος Τόλη Στέφος
1) Ἰωάννης Κώστη Λάλος (ἀγρ.)
2) Νικόλαος Π. Μάστορας (ἀγρ.)
3) Χρήστος Ἰωάν. Χαντζαράς
4) Νικόλαος Ἰωάν. Χαντζαράς (ἀγρ.)
5) Νικόλαος Μπανταλούκας
6) Κώνστας Βάγγιος (ἀγρ.)
7) Ἰωάννης Κ. Λιογάρης
8) Θεόδωρος Φ. Γκόγκας
9) Γεώργιος Τσιμπιδας
140) Γεώργιος Σαυλῆς (ἀγρ.)
1) Δημήτριος Λάγιος
2) Γεώργιος Εὐαγγ. Μασίνας
3) Γεώργιος Πρίσκας (ἀγρ.)
4) Παναγιώτης Ἀθ. Τσουτίσιος
5) Σπυρίδων Ἀθ. Ρέτσος
6) Θεόδωρος Παπα—Γεωργίου Τσά-
[καλος
7) Ἰωάννης Τσουτίσιος
8) Νικόλαος Στέφος (ἀγρ.)
9) Χρήστος Ζάγκαρης (ἀγρ.)
150) Δημήτριος Μουστακίας (ἀγρ.)
1) Σπυρίδων Κουζιμίας
2) Νικόλαος Γαλάνης
3) Γεώργιος Ἰω. Γαρουφαλῆς (ἀγρ.)
4) Χρήστος Ἰωάν. Καφεντζῆς
5) Κων/νος Δημ. Ἰωαννίδης
6) Ἡλίας Παπασπύρος
7) Κων/νος Τασιάς
8) Χρήστος Ἰω. Ντόρος
9) Ἰωάννης Νικ. Τσουτίσιος
160) Κων/νος Νικ. Τσουτίσιος
1) Ἀθανάσιος Καρακώστας (ἀγρ.)
2) Ἰωάννης Βάγιας (ἀγρ.)
3) Παναγιώτης Εὐαγγ. Μασίνας (ἀγρ.)
4) Παναγιώτης Ἰω. Παπᾶς (ἀγρ.)
5) Χρήστος Παπαροστόλης
6) Ἀναγνώστης Ράγκος
7) Ντούλας Δημ. Βλάχος (ἀγρ.)
8) Σπυρίδων Κ. Χριστογιώργος
9) Βασίλειος Γ. Παπαχρηστος
170) Νικόλαος Παπαλάμπρος (ἀγρ.)

- 171) Κων/νος Γ. Παπαχοῆστος
- 2) Σπυριδων Μιχ. Παραμυθιώτης
- 3) Ἰωάννης Ἀναστ. Σαρλῆς (ἀγρ.)
- 4) Γεώργιος Χρ. Μπέλος (ἀγρ.)
- 5) Θεόδωρος Δ. Τσακούμης (ἀγρ.)
- 6) Σπυριδων Στέφος

- 177) Εὐάγγελος Ν. Μιρονέλος (ἀγρ.)
- 8) Δημήτριος Τσιακτίρας
- 9) Χρῆστος Νούσιος (ἀγρ.)
- 180) Θωμᾶς Δ. Μπίζας
- 181) Βασίλειος Χ. Μητσογιάννης

Β' Ἐνορία Ἁγίας Σοφίας

- 1) Κωνσταντῖνος Ἡλίας
- 2) Χρῆστος Μπουλάς
- 3) Λάζαρος Α. Γκίνος
- 4) Νικόλαος Διαμαντῆς
- 5) Κωνσταντῖνος Μπανταλῶνας
- 6) Κυρίτσης Παπαεωργίου
- 7) Παναγιώτης Ἰ. Μητσογιάννης
- 8) Κωνσταντῖνος Μπούτης
- 9) Δημήτριος Καζαντζῆς
- 10) Ἀναστάσιος Καζαντζῆς
- 11) Γεώργιος Ρέσσοσ
- 12) Δημήτριος Φλώρος
- 13) Χαράλαμπος Μπαλάνης
- 14) Κωνσταντῖνος Παλάντζας
- 15) Ἀναστάσιος Συριπίσος
- 16) Ἀναγνώστης Χ. Γαλάνης
- 17) Ἀναστάσιος Σάμπολος
- 18) Ἰωάννης Σάμπολος (ἀγρ.)
- 19) Γεώργιος Ἀλευρόπουλος
- 20) Δημήτριος Καλυβιώτης
- 21) Χρῆστος Καρυστινὸς
- 22) Σπυριδων Πουλιώρας (ἀγρ.)
- 23) Ἀπόστολος Μπακάλης
- 24) Σπυριδων Ρίζος
- 25) Δαμιανὸς Τζαβλιᾶς
- 26) Στέργιος Ζάγκλης
- 27) Δαμπράκης Δήμου
- 28) Δαμπράκης Βασιλείου
- 29) Γεώργιος Φύρναρης (ἀγρ.)
- 30) Δημήτριος Κράπης
- 31) Γεώργιος Ρίνης
- 32) Παντελῆς Κουτσούμπας (ἀγρ.)
- 33) Παναγιώτης Δασκαλόπουλος
- 34) Δημήτριος Ματσούκας
- 35) Χρῆστος Ἰωάννου
- 36) Ἀναστάσιος Σακκάς (ἀγρ.)
- 37) Παναγιώτης Σακκάς
- 38) Ἀναστάσιος Οἰκονόμου (ἀγρ.)
- 39) Ἀπόστολος Μίγγος (ἀγρ.)
- 40) Κωνσταντῖνος Κτενᾶς
- 41) Γεώργιος Α. Γκίνος

- 42) Κοσμᾶς Παλάντζας
- 43) Βασίλειος Ζαφειρῆς (ἀγρ.)
- 44) Χρῆστος Τολάκης (ἀγρ.)
- 45) Ἀριστοτέλης Παπαεωργίου
- 46) Ἰωάννης Καρασουλάς
- 47) Γεώργιος Δούβης
- 48) Νικόλαος Ναουμῆς (ἀγρ.)
- 49) Πέτρος Γαρουφαλιάς
- 50) Κωνσταντῖνος Μπαραδήμας
- 51) Κωνσταντῖνος Γαρουφαλιάς
- 52) Μιχαήλ Κουσαρῆς
- 53) Κοσμᾶς Κατσαοῦνος
- 54) Σπυριδων Παλάντζας
- 55) Δημήτριος Ἀγραφιώτης (ἀγρ.)
- 56) Βασίλειος Γερογιάννης
- 57) Ἀναστάσιος Πίσιπρης
- 58) Ἡλίας Καλυβιώτης
- 59) Βασίλειος Ματσούκας
- 60) Εὐθύμιος Κουτσάκης
- 61) Νικόλαος Χέλιος
- 62) Χρῆστος Τζανίκας
- 63) Κωνσταντῖνος Τζανίκας (ἀγρ.)
- 64) Χρῆστος Μπουῆλος
- 65) Κωνσταντῖνος Παναγιωτόπουλος
- 66) Γεώργιος Βλάχος
- 67) Φώτιος Κολιὸς (ἀγρ.)
- 68) Παναγιώτης Κόκορος
- 69) Νικόλαος Ξέντης
- 70) Δημήτριος Ζήσης
- 71) Χρῆστος Χαντζῆς (ἀγρ.)
- 72) Νικόλαος Μπίλιος (ἀγρ.)
- 73) Νικόλαος Χ. Ἀμβράζης
- 74) Νικόλαος Χ. Θεοδωρῆς (ἀγρ.)
- 75) Βασίλειος Τοιμπουκής
- 76) Ἀπόστολος Πίσιπρης
- 77) Δημήτριος Κατσαντώνης (ἀγρ.)
- 78) Θεοχάρης Δούβης (ἀγρ.)
- 79) Γρηγόριος Πίσιπρης
- 80) Χρῆστος Κόντης (ἀγρ.)
- 81) Σπυριδων Κατσούγας
- 82) Γεώργιος Παναγιώτου (ἀγρ.)

- 83) Κωνσταντίνος Σαμέντζας (ἀγρ.)
 84) Ἀναστάσιος Βίκος
 85) Ἰωάννης Δάλιας (ἀγρ.)
 86) Θεόδωρος Κόμπλιας (ἀγρ.)
 87) Λοῦκας Χειμάρας (ἀγρ.)
 88) Σπυρίδων Ζήσης
 89) Δημήτριος Δραῖκος
 90) Ἰωάννης Δημητριάδης
 91) Δημήτριος Παλάντζας (ἀγρ.)
 92) Θεόδωρος Ψίρας (ἀγρ.)
 93) Σπυρίδων Σαλωνίτης
 94) Ἀπόστολος Βαμβακάς
 95) Ἀναγνώστης Ράγγας
 96) Σπυρίδων Σωζόπουλος (ἀγρ.)
 97) Ἰωάννης Τσιτσικίης (ἀγρ.)
 98) Γεώργιος Σωζόπουλος (ἀγρ.)
 99) Χρῆστος Καρασουλάς
 100) Θεόδωρος Καρασουλάς
 1) Θεόδωρος Μπαγιακίς
 2) Ἀριστείδης Γιαννούλης
 3) Σπυρίδων Ζήσης
 4) Δημήτριος Σωζόπουλος (ἀγρ.)
 5) Κωνσταντίνος Σακάς
 6) Κωνσταντίνος Ψίρας (ἀγρ.)
 7) Γεώργιος Διαμάντης
 8) Δημήτριος Λαλάκος (ἀγρ.)
 9) Γρηγόριος Ντάκουλας
 110) Κωνσταντίνος Ψαρόπουλος (ἀγρ.)
 1) Χρῆστος Σόμπολος
 2) Σταῦρος Ράπτης (ἀγρ.)
 3) Λάμπρος Διβέρης
 4) Γεώργιος Οἰκονόμου
 5) Γεώργιος Καλυβιώτης (ἀγρ.)
 6) Χρῆστος Γ. Δούγιας
 7) Ἰωσήφ Σωζόπουλος
 8) Μιλτιάδης Μεθόδιος (ἀγρ.)
 9) Ἀθανάσιος Ματσούκας
 120) Μιχαῖλ Βίτος
 1) Ματθαῖος Γ. Μακρῆς
 2) Παῦλος Λιζγάρας
 3) Χρῆστος Μασήνας
 4) Ἰωάννης Μαγγος
 5) Κων)νος Ἀν. Γαρουφαλιᾶς (ἀγρ.)
 6) Δημήτριος Ραφτόπουλος (ἀγρ.)
 7) Θωμᾶς Τζαβλιᾶς (ἀγρ.)
 8) Κωνσταντίνος Μπούντας
 9) Νικόλαος Κ. Κωσταντῆς (ἀγρ.)
 130) Δημήτριος Κ. Μασαλάς
 1) Δημήτριος Π. Ζήσης (ἀγρ.)
 2) Λουκάς Π. Χειμάρας (ἀγρ.)
 3) Ἰωάννης Μπαγιακίς
 4) Ἰωάννης Π. Βλάχου
 5) Γεώργιος Κ. Λαλάκος
 6) Σωτήριος Γ. Ντούγιας
 7) Μάρκος Π. Γαρουφαλιᾶς
 8) Παναγιώτης Καλυβιώτης (ἀγρ.)
 9) Νικόλαος Δ. Λέφας
 140) Σπυρίδων Σπήλιος
 1) Θεόδωρος Σακάς
 2) Ἀναστάσιος Γ. Θόδης
 3) Δημήτριος Ν. Λέφας
 4) Νικόλαος Κ. Παπανικολάου
 5) Νικόλαος Δ. Παλάντζας (ἀγρ.)
 6) Νικόλαος Πολίτης (ἀγρ.)
 7) Σπυρίδων Κ. Κατσαοῦνος
 8) Θεόδωρος Δ. Ματσούκας
 9) Παπα—Γεώργιος Ξήδας
 150) Δημήτριος Ἀλ. Μπακάλης (ἀγρ.)
 1) Κυρίτσης Δ. Λιακός
 2) Κωνσταντίνος Παπα—Λάμπρης
 3) Δημήτριος Μποβαρέτος
 4) Ἰηλιὰμ Μπεκήρ
 155) Παναγιώτης Κ. Καριτσινός

Γ' Ἐνορία Ἁγίας Παρηγορητρίας

- 1) Παπα—Βασίλειος Κωνσταντίνου
 2) Ἰωάννης Μητζογιάννης
 3) Δημήτριος Φέγγος
 4) Δημήτριος Μπαλάσκα
 5) Ἀναστάσιος Ματσούκας
 6) Πάνος Δίπλας (ἀγρ.)
 7) Ἀπόστολος Σκλήρης
 8) Ἀναγνώστης Τηλιγάδης
 9) Κωνσταντίνος Μαυρίκης
 10) Πάνος Τηλιγάδης
 11) Γεώργιος Βασίλειος
 12) Κων)νος Α. Σέρρης
 13) Ἰωάννης Α. Σέρρης
 14) Ἰωάννης Γ. Κασίμης
 15) Γούλας Καμαργιάδης
 16) Νικόλαος Δ. Οἰκονόμος
 17) Δημήτριος Η. Ντόρου
 18) Χαράλαμπος Χαρακλιᾶς (ἀγρ.)
 19) Μίχος Ναούμης
 20) Γιάννης Ζήσης

- 21) Γιάννης Σαρματζής (ἀγρ.)
 22) Ὀδυσσεύς Λαΐου
 23) Γιάννης Ρεβίθης
 24) Νικόλαος Δ. Τζινέρης
 25) Δημήτριος Γκίκας
 26) Δημήτριος Καραγιάννης
 27) Κολιός Τηλιγάδης
 28) Νικόλαος Ψαθάς
 29) Δημήτριος Τσίτσας
 30) Γεώργιος Κ. Θωμάς (ἀγρ.)
 31) Νικόλαος Μητσογιάννης (ἀγρ.)
 32) Γεώργιος Ζαυιάς (ἀγρ.)
 33) Κωνσταντίνος Καλιούπης (ἀγρ.)
 34) Βασίλειος Κ. Λιάπης
 35) Γεώργιος Βασιλείου (ἀγρ.)
 36) Χρήστος Ἰ. Κοτόρτσης
 37) Δημήτριος Κορίνας
 38) Κωνσταντίνος Ψαθάς
 39) Στράτος Μαυροϊκης
 40) Δημήτριος Τζινέρης (ἀγρ.)
 41) Ἰωάννης Δασκαλάκης
 42) Χρήστος Τσακαλώτος (ἀγρ.)
 43) Κώστας Ζαυιάς
 44) Ἀπόστολος Φέγκας
 45) Δημήτριος Σιναός (:)
 46) Ἰωάννης Ἀν. Καλυβιώτης
 47) Γεώργιος Τσαλαπάτης
 48) Γιάννης Κολιού Ραφτανίτης (ἀγρ.)
 49) Εὐάγγελος Ζῶτσος (ἀγρ.)
 50) Γεώργιος Ζῶτσος (ἀγρ.)
 51) Θεοφάνης Χρήστου (ἀγρ.)
 52) Ντίνος Καραγιούζης (ἀγρ.)
 53) Θεόδωρος Κούκας (ἀγρ.)
 54) Μιχαήλ Καραγιάννης
 55) Κώστας Γκίκας (ἀγρ.)
 56) Κώστας Γελαδάκης (ἀγρ.)
 57) Κώστας Κατσάνος (ἀγρ.)
 58) Λαμιανός Μανοῦσος
 59) Χρήστος Δ. Σιέρης (Σαρωπολῆς)
 60) Μίχος Μπουντούρης (ἀγρ.)
 61) Γεώργιος Τσαντῆς (ἀγρ.)
 62) Νάσιος Μπαντῆς (ἀγρ.)
 63) Δημήτριος Κατσαρός (ἀγρ.)
 64) Κώστας Βλάχος (ἀγρ.)
 65) Κολιός Μποτσάτος
 66) Πέτρος Τζινέρης (ἀγρ.)
 67) Εὐάγγελος Εὐταξίας (ἀγρ.)
 68) Γιάννης Ζιόγλας (ἀγρ.)
 69) Ἀπόστολος Καρατσόλας (ἀγρ.)
 70) Σπυρίδων Ντούκας (ἀγρ.)
- 71) Πᾶνος Σιέρης
 72) Ἀναστάσιος Σκλαβοῦνος
 73) Γεώργιος Κ. Νεχωρίτης
 74) Γεώργιος Π. Ζάκας
 75) Δημήτριος Κατσογύρης (ἀγρ.)
 76) Κολιός Γ. Βαμβακᾶς (ἀγρ.)
 77) Ἀλκιβιάδης Φακίρης
 78) Εὐαγγέλης Ἀνδρικόπουλος (ἀγρ.)
 79) Κωνσταντίνος Δ. Λίτρας
 80) Ἀπόστολος Μητσογιάννης
 81) Κώστας Καρβουνάκης (ἀγρ.)
 82) Θεόδωρος Ζέυβας
 83) Νάσιος Παναῆς
 84) Ἀλέξανδρος Κορουκλής
 85) Γεώργιος (Γούσας) Γ. Καραμπᾶς
 86) Σπυρίδων Πορεὺς (:; (ἀγρ.)
 87) Ἀνδρέας Μπαντῆς (ἀγρ.)
 88) Λαμιανός Κοσμᾶς Μπανιότης (ἀγρ.)
 89) Βασίλειος Τσακτοίρας
 90) Δημήτριος Γερούκης (ἀγρ.)
 91) Εὐάγγελος Ξύλιος
 92) Πᾶνος Κορτσέλος (ἀγρ.)
 93) Νικόλαος Νταλιάνης (ἀγρ.)
 94) Παναγιώτης Γιωτόπουλος (ἀγρ.)
 95) Νικόλαος Τραχανᾶς
 96) Κων)νος Ἀλεξίου
 97) Κωνσταντίνος Ἀγραφιώτης (ἀγρ.)
 98) Παῦλος Π. Γκόγκος (ἀγρ.)
 99) Κων)νος Καλαρρυτιώτης (ἀγρ.)
 100) Λάμπρος Μήτσος (ἀγρ.)
 1) Ἀναστάσιος Ζαχαλῆς
 2) Σπυρίδων Χ. Μητσογιάννης
 3) Χρήστος Χασιώτης (ἀγρ.)
 4) Εὐάγγελος Σταμάτης
 5) Ἀπόστολος Μέλος
 6) Δημήτριος Καρδᾶς (ἀγρ.)
 7) Ἀπόστολος Καμαργιάκης
 8) Σπυρίδων Γκόμπλιας (ἀγρ.)
 9) Μίχος Τσακανάκης (ἀγρ.)
 110) Δημήτριος Χαρακλιάς (ἀγρ.)
 1) Νάκος Καρατσώλης (ἀγρ.)
 2) Ἰωάννης Παραμυθιώτης
 3) Ἀναγνώστης Ψαθάς
 4) Σούλας Ἀγκούρας (ἀγρ.)
 5) Κων)νος Χαραλάμπους
 6) Σπυρίδων Ντάλιας (ἀγρ.)
 7) Βασίλειος Κορινθῆς
 8) Παναγιώτης Τσάγκας (ἀγρ.)
 9) Γεώργιος Πάντζος
 120) Βασίλειος Κεφάλιας (ἀγρ.)

- 121) Ντούλας Γέμπλας (ἀγρ.)
 2) Γούλας Ριγανέλας (ἀγρ.)
 3) Νικόλαος Εὐταξίας (ἀγρ.)
 4) Ἰωάννης Γουρνάρης (ἀγρ.)
 5) Παναγιώτης Παναγῆς
 6) Νικόλαος Δημητριάδης
 7) Ἀθανάσιος Μοῖρας
 8) Ἰωάννης Γ. Τσαραλαντίτης
 9) Κώστας Σιάφης (ἀγρ.)
- 130) Σπυρίδων Κ. Θωμάς (ἀγρ.)
 1) Ἀθανάσιος Ν. Παπᾶς
 2) Σπυρίδων Ἀμβροάζης
 3) Θωμάς Μοῖρας (ἀγρ.)
 4) Πέτρος Μπαντᾶς (ἀγρ.)
 5) Ἀντώνης Μπαντᾶς (ἀγρ.)
 6) Κολιὸς Τζαβλιᾶς (ἀγρ.)
 7) Φώτης Χρήστος (ἀγρ.)
 8) Γεώργιος Μανακανάτας (ἀγρ.)
 9) Βασίλειος Ἀγναντίτης (ἀγρ.)
- 140) Χρήστος Λάκας (ἀγρ.)
 1) Κώστας Λιάτος
 2) Δημήτριος Κομιώτης
 3) Ἰωάννης Μανέγας
 4) Δημήτριος Φακίης
 5) Ἀλέξανδρος Σπ. Σκαραφλογιᾶς
 6) Χρήστος Λάτος (ἀγρ.)
 7) Ἀθανάσιος Μπορογιάννης
 8) Εὐάγγελος Μανώλης (ἀγρ.)
 9) Βασίλειος Χρ. Κώστας (ἀγρ.)
- 150) Χρήστος Ντάμος (ἀγρ.)
 1) Νίκος Ἀθ. Ἀγαθῆς
 2) Κυριακὸς Δημητρίου
 3) Κώστας Οἰκονόμου (ἀγρ.)
 4) Θεόδωρος Λέτσος (ἀγρ.)
 5) Κωνσταντῖνος Δίμιτσας (ἀγρ.)
 6) Γούσας Σταμάτης
 7) Κωνῖνος Ι. Πορῆς (:)
 8) Ἀθανάσιος Ντουφεκιᾶς (ἀγρ.)
 9) Νικόλαος Παναγῆς
- 160) Λάμπρος Κότση Παύλου (ἀγρ.)
 1) Νικόλαος Χαραλάμπους (ἀγρ.)
 2) Ἀναγνώστης Θ. Παπαστάμος
 3) Ἀναστάσιος Ἀποστόλου (ἀγρ.)
 4) Ἰωάννης Μίχου Μπάμπας (ἀγρ.)
 5) Δημήτριος Καρατσόλης
 6) Δημήτριος Ἰωάννου (ἀγρ.)
 7) Ἰωάννης Ριγανέλας (ἀγρ.)
 8) Ντούλας Κολιοῦ Κότσης (ἀγρ.)
 9) Κοσμᾶς Κ. Χειμάρης (ἀγρ.)
- 170) Μίχος Καρατσώλης (ἀγρ.)
- 1) Πᾶνος Σαλαώφης (ἀγρ.)
 2) Δῆμος Εὐταξίας (ἀγρ.)
 3) Κωνῖνος Β. Χέλιας
 4) Ἀπόστολος Ἰ. Παγώνας
 5) Χρήστος Πανταξῆς (ἀγρ.)
 6) Δημήτριος Μονάντερος (ἀγρ.)
 7) Δημήτριος Ζαμακοῦπης
 8) Γρηγόριος Ξύλινος
 9) Θεόδωρος Ὀδυσσεύς (Δυσέος)
- 180) Χρήστος Ψαθᾶς (ἀγρ.)
 1) Χρήστος Στριβίνας
 2) Κώστας Κρίκας (ἀγρ.)
 3) Βασίλειος Γεροβασιλῆς (ἀγρ.)
 4) Σούλας Κολιο—Κότσης (ἀγρ.)
 5) Ἰωάννης Λάκας (ἀγρ.)
 6) Γιόργης Γκούλφας (ἀγρ.)
 7) Ἀναστάσιος Μπαλάνος
 8) Σπυρίδων Μαστροκάλος
 9) Κώστας Μποβερέτας
- 190) Γεώργης Δ. Μπίτας
 1) Γούσας Ἀθανασίου (ἀγρ.)
 2) Εὐστάθιος Μπουνητῶρης
 3) Κώστας Ἀγαθῆς
 4) Ἀθανάσιος Πηρόγκιος
 5) Γιάννης Μαλλιαρὸς (ἀγρ.)
 6) Βασίλειος Πραγματευτῆς
 7) Γεώργιος Καρακώστας (ἀγρ.)
 8) Γεώργιος Ἀρμύρης
 9) Σπυρίδων Ντελικούρας (ἀγρ.)
- 200) Μίχος Μπαντᾶς
 1) Γούλας Παραπέρας (ἀγρ.)
 2) Παῦλος Γεωργίου (ἀγρ.)
 3) Ἀναστάσιος Γεωργίου (ἀγρ.)
 4) Εὐάγγελος Σαλαγιῶφης (ἀγρ.)
 5) Δημήτριος Κατσαργύρης (ἀγρ.)
 6) Μίχος Σακκᾶς
 7) Χρήστος Π. Ζάκος (ἀγρ.)
 8) Ζώης Χουλιάρης (ἀγρ.)
 9) Θεοχάρης Καραμπέρης (ἀγρ.)
- 210) Εὐάγγελος Ζέρβας
 1) Τάσιος Τσιλιμῆς
 2) Γεώργιος Τάτσης (ἀγρ.)
 3) Φώτιος Βαρσάκης (ἀγρ.)
 4) Γούσας Ἰ. Σταμάτης (ἀγρ.)
 5) Δημήτριος Τσοβάλας (ἀγρ.)
 6) Βασίλειος Μπότσος
 7) Κώστας Βούβαλος (ἀγρ.)
 8) Παπᾶ—Χρήστος Ταμπάκης (Ἐφη-
 [μέριος])
 9) Γεώργιος Φ. Παπᾶς

220) Σωλήριος Κατσαργύρης (ἀγο.)

- 1) Γεώργιος Μποτσέτος (ἀγο.)
- 2) Δημήτριος Β. Καρόκης
- 3) Δημήτριος Ί. Σταμάτης (ἀγο.)
- 4) Εὐστράτιος Παπα—Βασιλείου
- 5) Δημήτριος Μπεντούρης
- 6) Χρήστος Ἀθ. Κέντρος
- 7) Ἀναστάσιος Γαλάνης
- 8) Κώστας Μπομπότης
- 9) Πᾶνος Πέμπας

230) Δημήτριος Β. Χαματζῆς

- 1) Πᾶνος Ν. Σακελάριος (ιερεύς)
- 2) Δημήτριος Ψίλος (ἀγο.)
- 3) Γιώργος Βαρέλης (ἀγο.)
- 4) Κωτσοεγγέλας (ἀγο.)
- 5) Γεώργιος Μιχ. Χουλιάρης (ἀγο.)
- 6) Χρήστος Τόλης
- 7) Βασίλειος Παναγιῆς (ἀγο.)
- 8) Κώστας Πίτσιλης (ἀγο.)
- 9) Χρήστος Νίκαιης

240) Γιάννης Δήμου Ζίρας

- 1) Νᾶκος Ζώτος (ἀγο.)
- 2) Γεώργιος Σπ. Ζώη Μιζέ (;) (ἀγο.)
- 3) Ἀνδρέας Μιχ. Μπάμπας
- 4) Γεώργιος Νικ. Δήμος (ἀγο.):
- 5) Θεόδωρος Ντούκας (ἀγο.)
- 6) Πᾶνος Τσακανάκης (ἀγο.)
- 7) Νικόλαος Σχορτσανίτης
- 8) Ἀπόστολος Σαμαρτζῆς
- 9) Θεόδωρος Ντύρος (ἀγο.)

250) Σπυρίδων Βούβαλος (ἀγο.)

- 1) Ἰωάννης Καρίνος
- 2) Κων]νος Παγώνας (ἀγο)
- 3) Εὐάγγελος Γ. Κατσαργύρης (ἀγο.)
- 4) Νικόλαος Ὀδυσσεύς (ἀγο.)
- 5) Ἀναστάσιος Κομιώτης
- 6) Βασίλειος Μπομποτόπουλος
- 7) Δημήτριος Μωραΐτης
- 8) Παπᾶ— Δημήτριος Κοσμάς
- 9) Νικόλαος Κούκας

260) Σπυρίδων Μπλαμάτσις (ἀγο.)

- 1) Γεώργιος Κεφάλας (ἀγο.)
- 2) Κωνσταντῖνος Ρίγγας
- 3) Παναγιώτης Σχορτσανίτης (ἀγο.)
- 4) Ἀθανάσιος Πραμμαντιώτη Καζαν-
[τζῆς
- 5) Πᾶνος Μωραΐτης (ἀγο.)
- 6) Γούλας Κουφοένας (;) (ἀγο.)
- 7) Γούλας Σάλας (ἀγο.)
- 8) Σπυρίδων Κούκας (ἀγο.)

9) Κώστας Παγώνας (ἀγο.)

270) Ἀναστάσιος Καρβουνάκης (ἀγο.)

- 1) Θεόδωρος Χρήστου [ἀγο.]
- 2) Γεώργιος Μωραΐτης
- 3) Γεώργιος Μαστορογάλος
- 4) Ἀθανάσιος Ν. Ἀγαθῆς
- 5) Νικόλαος Φούκας (ἀγο.)
- 6) Κων]νος Γεω. Πανούλας [ἀγο]
- 7) Εὐστράτιος Καναβάτσος
- 8) Χρήστος Σαλαώρας (ἀγο.)
- 9) Γεώργιος Ψαθάς

280) Γεώργιος Β. Κατσάνος

- 1) Ζήσης Μιχ. Μπαλωμένος
- 2) Γεώργιος Παργιορίτσας (ἀγο.)
- 3) Χρήστος Ν. Μέλος
- 4) Χρήστος Κομπορόζος
- 5) Βασίλειος Χρήστου (ἀγο.)
- 6) Κώστας Χουλιάρης (ἀγο.)
- 7) Δημήτριος Δ. Σταμάτης
- 8) Γεώργιος Τζάφος (ἀγο.)
- 9) Γούλας Γιαννιώτης

290) Ἠγοούμενος Κ. Παναγιᾶς Κωνσταν-
[τιος Β. Πλάτων

- 1) Λαμπράκης Κ. Χρυσανγῆς
- 2) Γεώργιος Σταμάτης
- 3) Ντούλας Κακαβᾶς
- 4) Κωνσταντῖνος Δ. Ριγανέλας
- 5) Γεώργιος Χαραλάμπους (ἀγο.)
- 6) Κωνσταντῖνος Βέλιος
- 7) Ἰωάννης Κ. Δραγάτης
- 8) Σωτήριος Μαχαιράς (ἀγο.)
- 9) Δημήτριος Καλιβιιώτης

300) Γρηγόριος Κεφάλας (ἀγο.)

- 1) Νικόλαος Μαστοροπόπουλος (ἀγο.)
  - 2) Κώστας Μποτσέτος (ἀγο.)
  - 3) Γεώργιος Ί. Ρουσιμάνης
  - 4) Κώστας Παπαρσάνιος (ἀγο.)
  - 5) Κωνσταντῖνος Δημητριάδης
  - 6) Γεώργιος Καραμάνης
  - 7) Βασίλειος Κωνσταντίνου (ιερεύς)
  - 8) Κωνσταντῖνος Μπουκοβάλας (ἀγο.)
  - 9) Νικόλαος Κ. Μπουκοβίλας
- 310) Νικόλαος Κόπως (;) (ἀγο.)
- 1) Ἀποστόλης Κώτση Γκάνης (;) (ἀγο.)
  - 2) Δημήτριος Πάτρας (ἀγο.)
  - 3) Νικόλαος Γεωργιούλης ἢ Γκοργκού-
[λας (ἀγο.)
  - 4) Νικόλαος Μπακόλας (ἀγο.)
  - 5) Γεώργιος Στριβίνας
  - 6) Κωνσταντῆς Στριβίνας (ἀγο.)

- 317) Μιχαήλ Γκόγκος
 8) Κωνσταντῆς Κούγιας
 9) Θωμᾶς Καμπούλης (:) (ἀγρ.)
 320) Κώστας Γκανάτσας (ἀγρ.)
 1) Ἰωάννης Σιαύρου (ἀγρ.)
 2) Χρῆστος Γ. Γκόγκος (ἀγρ.)

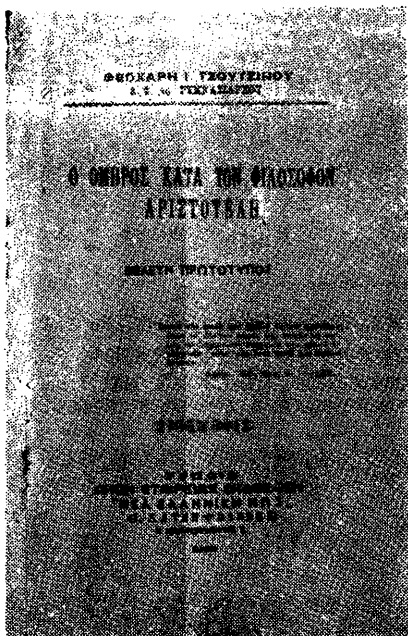
- 3) Φώτιος Τσαμπάλης (:) (ἀγρ.)
 4) Γεώργιος Τζόκας (ἀγρ.)
 5) Χαράλαμπος Γραβάνης
 6) Χρῆστος Ν. Λιάπης
 327) Ἀποστόλης Κώτσης ἢ Κωστῆς
 (ἡ συνέχεια στὸ ἐπόμενο)

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΜΑΣ

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΚΙΤΣΟΥ ΜΠΟΤΣΑΡΗ (1813)

*Τρία πουλάκια κάθονταν στῆς Ἄρτας τὸ γιοφύρι,
 τῶνα τηράει τὰ Γιάννινα, τ' ἄλλο κατὰ τὸ Σούλι,
 τὸ τρίτο τὸ καλύτερο, μοιρολογάει καὶ λέγει:
 Ὁ Μπότσαρης ἐκίνησε στὰ Γιάννινα νὰ πάγει,
 γιὰ νὰ βουλῶσει μουγγιουρτί, στὸ Βουργαρέλ (ι) νὰ πάγει,
 γιὰ νὰ μαζώξει τ' ἄσπρα του ὅπου εἶχε δανεισμένα.
 Κι' ἀπὸ τὴν Ἄρτα διάβηκε κονάκι νὰ τοῦ κάμουν.
 Κ' εὐθὺς κονάκι τῶκαμαν στοῦ παπουτισῆ τοῦ Ρίζου,
 (κι' ἐκεῖ τραπέζι βάλανε ψωμί γιὰ νὰ δειπνήσουν).
 Τρία τουφέκια τῶρριξαν, τὰ τρί' ἀράδ'—ἀράδα.
 Τῶνα τὸν πέρει στὸ πλευρό, τ' ἄλλο μέσα στὰ στήθια,
 τὸ τρίτο τὸ φαρμακερό, τὸν πέρνει μὲς τὸ στόμα.
 Τὸ στόμα αἶμα γιόμωσε καὶ κελαῖδεῖ καὶ λέγει:
 —Καθῆστε, παλληκάρια μου, καὶ σύ, βρὲ ψυχογιέ μου,
 τί τοῦτο δὲν εἶναι γιὰ σᾶς, πάρτε μου τὸ κεφάλι,
 νὰ μὴ τὸ πάρει ἡ Τουρκιά, τὸ πάγει στοῦ βεζύρη,
 τὸ ἰδοῦν δ'χθροὶ καὶ χαίρουνται, οἱ φίλοι καὶ λυπιῶνται.*

(FAURIEL, σ. 351 ἑλλ. ἔκδ.)

“ΑΡΤΙΝΑ
ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ,”

ΠΡΟΛΟΓΟΣ-ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
ΝΙΚΟΥ ΔΙΑΜΑΝΤΗ

4

ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΓΡΑΦΗΣ
ΤΩΝ ΣΥΜΠΡΥΤΑΝΕΩΝ *

Η δημοσιευθεῖσα εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 254 τῆς 24)12)36 φύλλον τοῦ «Ἐλευθέρου Λόγου» Ἔρτης ἐπιγραφὴ τῶν συμπρυτάνεων δὲν εἶναι ἔλη Ἀττικὴ, ἀλλ' ἐν μέρει Δωρικὴ κατὰ τὸ ἐν χρήσει ἀρχαῖον τυπικὸν τῶν ψηφισμάτων.

Κατὰ Θουκυδ. βιβλ. I κεφ. 112, καθ' ὃ οἱ Ἀμπρακιῶται ὠμίλουν τὴν Δωρικὴν γλῶσσαν καὶ βιβλ. Ε' κεφ. 79 ὅπου ἀναγράφονται ἐν Δωρικῇ γλῶσσῃ αἱ σπονδαὶ καὶ ἡ συμμαχία τῶν Ἀργείων καὶ Λακεδαιμονίων ἐπὶ 50 ἔτη (ταὶ δὲ ἄλλαι πόλεις ταὶ ἐν Πελοποννήσῳ κοινανεόντων τῶν σπονδῶν καὶ τῆς ξυμμαχίας αὐτόνομοι καὶ αὐτοπόδεις=αἱ δ' ἄλλαι πόλεις αἱ ἐν Πελοποννήσῳ νὰ εἶναι κοινῶν τῶν σπονδῶν καὶ τῆς συμμαχίας αὐτόνομοι καὶ αὐτοπόδεις) πρέπει νὰ συμπληρωθῇ ὡς ἑξῆς:

ΚΑΙ ΣΥΝΠΡΥΤΑΝΙΕΣ ΤΟΙΔΕ

ἀντι

ΚΑΙ ΣΥΝΠΡΥΤΑΝΙ...Σ ΤΙΔΗ

Καὶ οὕτως ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ἔχομεν φανερώς τὴν Ἀμδρακίαν ἐν Ἄρτῃ, διότι μόνη

* Δημοσιεύτηκε στὸ ὑπ' ἀριθ. 540)1938 φ. τοῦ «Ἐλευθέρου Λόγου» Ἄρτας.

ἢ Ἀμβρακία ἐλάλει τὴν Δωρίδα γλῶσσαν κατὰ ταῦτα τὰ μέρη, ἣτις ὑπάρχει ἐν τῇ ἀνω ἐπιγραφῇ σύμφωνος μὲ τὴν δωρικὴν γλῶσσαν τῶν σπονδῶν καὶ συμμαχίας τῶν Ἀργείων καὶ Λακεδαιμονίων καὶ ἣτις ἐπιγραφῇ εὐρέτη ὑπ' ἐμοῦ πρὸ δέκα περίπου ἐτῶν ἐν Ἀρτῇ.

5

Ο ΛΙΜΗΝ ΤΗΣ ΑΜΒΡΑΚΙΑΣ *

Μετὰ τὴν προσάρτησιν τῆς Ἀρτῆς τῷ 1881 μ.Χ. εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Βασίλειον, διότι ὁ Ἀραχθὸς ἔγινε τὸ νέον ὄριον τῆς Τουρκίας καὶ Ἑλλάδος καὶ ὁ λιμὴν τῆς Σαλαῶρας ἔμεινε εἰς τὴν Τουρκίαν, ὡς λιμὴν τῆς Ἀρτῆς τότε ἐχρησιμοποιήθη τὸ Μενίδιον τοῦ Βάλτου καὶ βραδύτερον ἡ Κόπραϊνα, παραλία ἀβαθῆς καὶ ἀλίμενος ἐν τῷ νομῷ Ἀρτῆς καὶ εἰς τὸν ἐσώτατον μυχὸν τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου.

Πολλοὶ ἀγνοοῦντες τὴν γεωγραφίαν καὶ τὴν ἱστορίαν τῆς Ἀμβρακίας ἐθεώρησαν, ὅτι ὡς τώρα οὕτω καὶ τότε λιμὴν τῆς Ἀμβρακίας ἦτο ἡ παραλία αὕτη καὶ μάλιστα τὸ χωρίον Λιμίνη εἰς ἱκανὴν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς παραλίας, διότι δῆθεν ἐγένοντο προσχώσεις πολλαὶ μέχρι θαλάσσης κατὰ καιροῦς. Ἄλλ' αὐταὶ αἱ γνώμαι δὲν εἶναι ἀληθεῖς, διότι οὔτε τὸ Μενίδιον ἢ ἡ Κόπραϊνα ἦσαν ὁ λιμὴν τῆς Ἀμβρακίας, διότι ἔκειντο πλησίον τῆς χώρας τῶν Ἀμφιλόχων καὶ δὲν ἦσαν ἀσφαλεῖς λιμένες καὶ διότι οὐδὲ ἔγχος ἀρχαίου λιμένος δεικνύεται καὶ διότι ἡ Λιμίνη οὐδέποτε ὑπῆρξε λιμὴν, ἀλλὰ λίμνη ὑδάτων λιμναζόντων, ἐξ ἧς τὸ ὄνομα ἔλαθε (θαρκὸς τόπος), ἀλλὰ τὸναντίον ὁ λιμὴν τῆς Ἀμβρακίας ἔκειτο δυτικώτερον τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἀράχθου, ὅπως θὰ ἀποδείξωμεν.

Καὶ ἵνα ἀσφαλῆ γνώμην ἔχωμεν, πρέπει νὰ ἀναφέρωμεν τοὺς Συγχρόνους τῆς Ἀμβρακίας γεωγράφους καὶ πρῶτον τὸν Δικαίαρχον ἐκ Σικελίας (320 π.χ.). Κατὰ τοῦτον (Γεωγρ. Συλλ. Βιβλιοθ. κοινότητος Ἀρτῆς, σελ. 480).

Τῆς Ἑλλάδος ἐστὶν Ἀμβρακία πρώτη πόλις:

Αὕτη δ' ἀποικία λέγεται τῶν Κορινθίων

Εἶναι κατὰ κόλπον δὲ τὸν καλούμενον

Ἀμβρακικὸν ὄκισται μέση, σταδίους δ' ἔχει

ἀπὸ τῆς θαλάσσης ὀγδοήκοντ'. Ἐπιφανὲς

Δ' ἱερὸν Ἀθηνᾶς ἔστι ἐν αὐτῇ, καὶ λιμὴν

Κλειστός. Καλεῖται Δρυοπίς ἢ χώρα δ' ὀλη.

Ἡ δ' Ἑλλάς ἀπὸ τῆς Ἀμβρακίας εἶναι δοκεῖ

μάλιστα συνεχῆς τὸ πέρασ. αὕτη δ' ἔρχεται ἐπὶ τὸν ποταμὸν Πηνειόν, ὡς Φιλέας γράφει....

Ἄρος τε Μαγνήτων Ὀμόλην κεκλημένην κλπ.

Ἄπ' Ἀμβρακίας εἰς Θετταλίαν τριῶν ἑδῶς

ἔσθ' ἡμερῶν. Ἐχει δὲ ποταμὸν λεγόμενον

Ἀρατθὸν εἰς θάλατταν ἐξιόντα καὶ

Ἄρος πρόσσετιν ἱερὸν ἐπικεκλημένον.

Σταδίους δ' ὁ παράπλους ἐστὶν ἑκατὸν εἴκοσι.

* Δημοσιεύτηκε στὰ ὑπ' ἀριθ. 260 καὶ 261 τοῦ 1937 φύλλα τοῦ «Ἐλευθέρου Λόγου» Ἀργας.

Εἶτα μετὰ τευτὸν εἰσιν Ὀρεῖται λεγόμενοι.

Εἶτ' Ἀμφίλοχοι κλπ.

Κατὰ τὸν Δικαίαρχον ἡ Ἀμβρακία εἶναι ἡ πρώτη πόλις τῆς Ἑλλάδος (ἀπὸ δυσμῶν) καὶ κείται εἰς τὸ μέσον τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου καὶ ἀπέχει ἀπὸ τῆς θαλάσσης ὄγδο-
ήκοντα σταδίου (δηλαδὴ 80X184,87 γαλ. μ.=14,789 σημερινά) καὶ ὅτι ἔχει λιμένα
Κλειστόν (ἀσφαλῆ) καὶ ἡ ὁδὸς εἰς Θετταλίαν ἀπ' αὐτῆς τριῶν ἡμερῶν καὶ ὅτι παραρρέει
ὁ Ἄραθρος ποταμὸς χυνόμενος εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ὅτι μετ' αὐτὴν εἶναι οἱ Ὀρεῖται
(Μακρυνόρος) καὶ ἔπειτα οἱ Ἀμφίλοχοι κλπ.

Κατὰ δὲ τὸν Σκύλακα (σελ. 30 ἰδίων γεωγραφικῶν) λέγεται.

Μετὰ δὲ Μολοττίαν Ἀμβρακία πόλις Ἑλληνίς· ἀπέχει δὲ αὕτη ἀπὸ θαλάττης στά-
δια π! ἔστι δὲ καὶ ἐπὶ θαλάττης τεῖχος καὶ λιμὴν κάλλιστος. Ἐντεῦθεν ἀρχεται ἡ Ἑλ-
λάς συνεχῆς εἶναι μέχρι Πηνειοῦ καὶ Ὀμολίου Μαγνητικῆς πόλεως, ἥ ἔστι παρὰ τὸν
ποταμόν. Παράβλους δὲ τῆς Ἀμβρακίας στάδια ρκ!

Καὶ οὗτος βμολογεῖ τὰ αὐτὰ περίπτου, ὅτι ἡ Ἀμβρακία εἶναι ἡ πρώτη πόλις Ἑλλη-
νίς μετὰ τὴν Μολοττίαν, ὅτι ἀπέχει ἀπὸ τῆς θαλάττης ὄγδοήκοντα στάδια (χιλιόμ. 14,789)
καὶ ὅτι ἔχει ἐπὶ τῆς θαλάσσης τεῖχος καὶ λιμένα κάλλιστον, ὅπερ τὸ αὐτὸ μὲ τὸν κλει-
στόν λιμένα τοῦ Δικαίάρχου δηλαδὴ ἀσφαλῆ καθ' ὅλα· καὶ παράβλουν 120 σταδίων
ἤτοι ἕκτασιν παραλιακὴν ἀπὸ ἐκβολῶν Λούρου μέχρι Μενιδίου σχεδὸν (χιλ. 22,184). Καὶ
δὲν λέγει μὲν οὗτος, ὅτι ἔχει ποταμὸν τὸν Ἄραχθον, λέγει δμως ὅτι ἔχει ἐπὶ τῆς θαλάτ-
της τεῖχος (φρούριον) καὶ λιμένα κάλλιστον.

Κατὰ δὲ Σκύμνου Χίου περιήγησιν.

Μετὰ τοὺς Μολοττεύς δὲ Ἀμβρακία Κορινθίων ἀποικὸς ἐστίν· ἦκισε δι' ὁ Κυψέλου
αὐτὴν πρότερον παῖς Γόργος. Εἶτ' Ἀμφιλοχικὸν Ἄργος λεγόμενον· τοῦτο δὲ κτίσαι δοκεῖ
Ἀμφίλοχος υἱὸς Ἀμφιαράου μάντεως. Εἶτα δ' ἐπάνω τούτων ἀποικοὶ ἄραβροι κλπ.

Δηλαδὴ λέγει· καὶ ὁ Σκύμνος, ὅτι ἡ Ἀμβρακία εἶναι ἀποικὸς τῶν Κορινθίων καὶ
ὅτι ἡ θέσις τῆς εἶναι μεταξύ Μολοττῶν καὶ Ἀμφιλοχικοῦ Ἄργους.

Κατὰ δὲ τὴν Διονυσίου Οἰκουμένης περιήγησιν στίχ. 492 (ἰδίων γεωγρ.).

Πρὸς δὲ νότον μετὰ δρυμὰ Κεραῦνία νηὶ θεοῦση Νήσοι κεν φαίνονται περαιόθεν
Ἀμβρακίῳν, Καὶ λιπαρὴ Κέρκυρα φίλον πέδον Ἀλκινόοιο. Τῇ δ' ἐπὶ Νηρικίης Ἰθάκης
ἔδος ἐστὴρικται Νήσων τ' ἀλλάνων ὄσας τ' ἀπὸ Χαλκιδίος ἔρπων Δίνης ἀργυρέης Ἀχε-
λώϊτος ἀμφίς ἐλίσεισι κλπ.

Ἐξ οὗ καταφαίνεται, ὅτι ἡ χώρα τῶν Ἀμβρακίῳν περιεῖχε νήσους, αἱ ὅποιαὶ ὑπύ-
γοντο εἰς τὸ κράτος τῆς Ἀμβρακίας. Τοιαῦται δὲ εἶναι τὰ σήμερον λεγόμενα Κορακο-
νήσια ἢ τῆς Κορωνησιᾶς.

Κατὰ δὲ τὸν Στράβωνα (Βιβλ. Ζ, Κεφ. Ζ § 6), ὁ ὁποῖος ἔζησεν ἀπὸ 66 π.χ. ἕως
24 μ.χ. «ἐν ἀριστερᾷ δὲ ἡ Νικόπολις καὶ τῶν Ἠπειρωτῶν οἱ Κασσωπαῖοι μέχρι τοῦ μυ-
χοῦ τοῦ κατὰ τὴν Ἀμβρακίαν· ὑπέγκριται δὲ αὕτη τοῦ μυχοῦ μικρόν, Γόργου καὶ Κυψέ-
λου κτίσμα· παραρρεῖ δὲ αὐτὴν ὁ Ἄραχθος ποταμὸς ἀνάβλουν ἔχων ἐκ θαλάττης, εἰς
αὐτὴν ὀλίγων σταδίων ἀρχόμενος ἐκ Τύμφης καὶ τῆς Παρωραίας», ἥτις λέγει, ὅτι ὁ μυ-
χὸς ὁ κατὰ Ἀμβρακίαν ἀρχεται ἀπὸ τὸν ἐκβολῶν τοῦ Λούρου σήμερον, ὅτι κείται ἄνω
τοῦ μυχοῦ μικρόν, ὅτι εἶναι ἀποικία Κορινθίων, ὅτι παραρρέει αὐτὴν ὁ Ἄραχθος ποτα-
μὸς, ὅτι οὗτος ἔχει ἀνάβλουν ὀλίγων σταδίων (οὐχὶ μέχρι τῆς Ἀμβρακίας ἀλλὰ μέχρι
9 χιλιόμετρων, ὡς δεβαιώνει καὶ ὁ Κυριακὸς ὁ ἐξ Ἀγκῶνος κατὰ 15ον αἰῶνα μ.χ.), ὅτι
πηγάζει ἀπὸ τὴν Τύμφην καὶ Παρωραίαν τῆς Πίνδου καὶ ὅτι χύνεται εἰς τὴν θάλασσαν.

Κατὰ τὸν Ἡρόδοτον βιβ. VIII, κεφ. 47 «Οὔτοι μὲν ἅπαντες ἐντὸς οἰκημένοι Θεσ-
πρωτῶν καὶ Ἀχέροντος ποταμοῦ ἐστρατεύοντο. Θεσπρωτοὶ γὰρ εἰσι οἱ ἑμυρόντες
Ἀμπρακιώτησι καὶ Λευκαδίοισι, οἱ ἔξ ἐσχατέων χωρῶν ἐστρατεύοντο». Καὶ κατὰ τὸν
Θουκυδίδην βιβ. Β. κεφ. 68 καὶ κεφ. 80 καὶ βιβλ. III, κεφ. 105—114, ἐνθα περιγρά-
φονται αἱ μάχαι τῶν Ἀμπρακιωτῶν πρὸς τοὺς Ἀμφιλόχους καὶ Ἀκαρνανὰς κατὰ τὸν
Πελοποννησιακὸν πόλεμον καταφαίνεται, ὅτι ἡ Ἀμβρακία κείται βορειότερον τῶν Ἀμ-

φιλόχων και Ἀκαρνανῶν και νοτιώτερον τῶν Χαόνων, Θεσπρωτῶν και Μολοττῶν και κατὰ τὸν Πολύβιον εἰς ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ Ἀμφιλοχικοῦ Ἄργους 180 σταδίων ἤτοι 33,277 χιλιομέτρων σημερινῶν (Πολυβ. XXII, 13), και τὸ ὅποτον Ἄργος ἀπέχει ἀπὸ θαλάσσης κατὰ Θουκυδίδην (β.δλ. III, 105) σταδίου 25 ἤτοι σημερινὰ χιλιόμετρα 4,622 και εἶναι ὅπου σήμερον ἡ Ἀργειάδα τῆς Ἐπαρχίας Βάλτου τῆς Ἀκαρνανίας.

Κατὰ τοὺς εἰρημένους γεωγράφους προσδιορίζεται σαφέστατα ἡ θέσις τῆς ἀρχαίας Ἀμβρακίας κειμένης ὅπου ἀκριβῶς σήμερον ἡ Ἄρτα, διότι ἀμφότεραι κείνται εἰς τὸ μέσον τῆς βορείας παραλίας τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, ἀπέχουσιν ἀπὸ τῆς θαλάσσης 14,789 χιλίωμ. και παραρρέει αὐτὰς ὁ Ἀραχθὸς ποταμὸς και ἀπὸ τοῦ ὑποτιθεμένου Ἀμφιλοχικοῦ Ἄργους εἰς ἴσην ἀπόστασιν εἶναι τῆς παλαιᾶς μεσογείου ὁδοῦ διὰ Κομποτίου—Λαγκαδάς πρὸς Ἄργος, και ὁ Ἀραχθὸς εἶναι ὁ αὐτὸς ὡς πηγάζων ἐκ τῶν αὐτῶν ὄρεων τῆς Πίνδου.

Ὁ αὐτὸς δὲ Ἡρόδοτος βιβ. VIII, κεφ. 45 ἀναφέρει «Μεγαρές τ' αὐτὸ πλήρωμα παρείχοντο και ἐπ' Ἀρτεμισίω, Ἀμπρακίωται δὲ ἐπτὰ νέες ἔχοντες ἐπεβώθησαν» δηλαδὴ εἰς τὴν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίαν. Ὡσαύτως και ἐν Πλαταιαῖς ἔλαβον μέρος διὰ πεντακοσίων ὀπλιτῶν και τὸ ὄνομα αὐτῶν ἀναγεγραμμένον εἶναι εἰς τὰς ὀφειδεῖς σπεῖρας τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει σφισσομένου χρυσοῦ τρίποδος τῶν Πλαταιῶν, ὡς και εἰς τὸ ἐν Ὀλυμπίω ἄγαλμα τοῦ Διός, ὅπου ἀνέθεσαν ἐκ τῶν Ἑλλήνων, ὅσοι ἐν Πλαταιαῖς ἐπόλεμησαν ἐναντίον τοῦ Μαρδοῦνιου και τῶν Μήδων (Παυσ. β.δλ. V, χχIII, 1—3) ἐγγεγραμμένοι εἶναι αἱ μετασχοῦσαι πόλεις εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ βάθρου μεταξὺ τῶν ὀπίσμων και ἡ Ἀμβρακία, ἣτις ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Παυσανίου ἦτο ἐρημος.

Ἡ πόλις αὕτη, ἡ ὁποία μετέσχε τῶν Περσικῶν πολέμων διὰ ναυτικῶν και πεζικῶν δυνάμεων μεταξὺ τῶν ὀλίγων μετασχυσῶν διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς Ἑλλάδος ἦτο μεγάλη και ἰσχυρὰ κατ' αὐτοὺς τοὺς χρόνους. Ὡσαύτως πρὸ τῆς κηρύξεως τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου εὐρίσκαμεν μετὰ Κορινθίων τοὺς Ἀμβρακίωτας πλέοντας ἐναντίον τῆς Κερκύρας μετὰ 29 νεῶν παρὰ τὰ Σύβοτα. Βραδύτερον δὲ κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον συνεκρότησεν ἡ Ἀμβρακία τὸ μέγα δυτικὸν μέτωπον ὑπὲρ τῶν συμμάχων Σπαρτιατῶν ἐκ πολλῶν λαῶν τῆς Ἠπείρου και Μακεδονίας (Θουκ. β.δλ. B. κεφ. 68 και 80) και ὕεστη μετ' ὀλίγον κατὰ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ πανωλεθρίαν, τὴν ὁποίαν περιγράφει ὁ Θουκυδίδης (β.δλ. III, κεφ. 105—114) λέγων περὶ αὐτῆς ὧδε «Πόλις Ἑλληνίς, ἣν τὸ μέγεθος τῆς ἐν Ὀλπες συμφορᾶς παντελῶς ἀσθενῆ κατέστησεν».

Ἀλλὰ και πάλιν εὐρίσκαμεν ἀναλαβοῦσαν και συμπράττουσαν μετὰ Λακεδαιμονίων (Θουκ. β.δλ. 6.109 και 7. 7) μετὰ δέκα πλοίων πρὸς δόθητιαν τῶν πολιορκουμένων Συρακουσῶν ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων και βραδύτερον ἐν τῇ παρὰ τὴν Ἀλυζίαν τῆς Ἀκαρνανίας ναυμαχίᾳ μετὰ ἕξ τριήρων (Ξενοφ. V, 4, 65 και VI, 2, 3).

Καὶ ἄλλοι συγγραφεῖς ἀναφέρουσι τὴν Ἀμβρακίαν και μάλιστα διὰ τοὺς ἀγωνίας τῆς ἐναντίον τῶν Μακεδόνων και τῶν Ρωμαίων μέχρις οὗ ὑπέκυψεν, ὡς ὁ Διόδ. Σικελιώτης XVII, 3, 5, Ἀρριανὸς, Πλούταρχος, ὁ ὁποῖος ἀναφέρει, ὅτι ὁ Πύρρος κατέλαβε τὴν Στυμφαίαν, Παρνασίαν, Ἀμβρακίαν, Ἀμφιλοχίαν και Ἀκαρνανίαν διὰ τὰς πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον ἐκδιωχθέντα ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ Ἀντιπάτρου ὑπηρεσίας του, (βίος Πύρρου), Τίτος, Λίδιος και ὁ Πολύβιος, ὁ ὁποῖος πρὸς τοῖς ἄλλοις (4, 61, 7) ἀναφέρει και ταῦτα «τὰ δὲ ἀγάλματα και τοὺς ἀνδριάντας και τὰς γραφὰς ἀπήγαγον ἐκ τῆς πόλεως ὄντα και πλείω διὰ τὸ γεγονέναι βασιλεῖον Πύρρου τὴν Ἀμβρακίαν».

Ἐξ ὧν τούτων καταφαίνεται, ὅτι ἡ Ἀμβρακία ἦτο πόλις μεγάλη και ἐπιφανῆς και ὄχι μόνον πεζικὴ δύναμις ἀλλὰ και ναυτικὴ. Καὶ ἡ μὲν θέσις αὐτῆς σαφῶς ὠρίσθη εἰς τὰ προηγούμενα, ἀλλ' ὁ λιμὴν αὐτῆς ποῦ ἔκειτο; Βεβαίως ἔκειτο ἐπὶ τῆς θαλάττης τεῖχος και λιμὴν κάλλιτος κατὰ τὸν Σκύλακα, κλειστὸς δὲ κατὰ Δικαιάρχον. Ἐπὶ τῆς θαλάσσης λοιπὸν πρέπει νὰ ἀναζητηθῇ ὁ κάλλιτος ἢ κλειστὸς λιμὴν και τὸ τεῖχος (φρ.ύριον). Τειοῦτον τεῖχος σφίζεται σήμερον οὐ μακρῶν τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἀράχθου τὸ Φειδόκαστρον, (ὅπου ἐρείπια ἀρχαῖα και ὑποτιθέμενον ὡς Ἀμφιλοχικὸν Ἄργος ἢ Ἀμ-

θρακος κατά ὁδηγὸν ταξειδιώτου Ἐλευθερουδάκη Ἑλλάς, τόμ. Β! Ἡπειρος ἢ ἐπίνειον τῆς εἰς τὸ χωρίον Νεοχώριον κειμένης Ἀμβρακίας κατὰ Δοκίμιον Ἄρτης Σεραφεῖμ]. Καὶ ἐπειδὴ τὸ Ἀμφιλοχικὸν Ἄργος κεῖται ἀλλαχοῦ, ὅπου σήμερον ἢ Ἀργειάδα τοῦ Βάλτου [Ἀργειὰς γῆ], ὡς καὶ τὸ διατηρούμενον ὄνομα ἀηλοῖ καὶ ὡς ἄνω εἶπομεν, ἢ δὲ Ἀμβρακία, ὅπου ἢ Ἄρτα σήμερον, ὡς ἄνω εἶπομεν, τὸ τεῖχος εἶναι ἢ Ἀμβρακος δηλαδὴ ἔν ἀπὸ τὰ τέσσαρα φρυγία, τὰ ὁποῖα ἐπροστάτευσον ἰὼν λιμένα, τοὺς νεωσοίκους καὶ τὴν χώραν τῶν Ἀμβρακιωτῶν. Ταῦτα δὲ εἶνε ἢ Κορώνεια [ἢ σημερινὴ Κορωνησία, νησις χερσονησίζουσα], ἢ Ἀμβρακος [τὸ σημερινὸν Φειδοκάστρον], ἢ Χαράδρα παρὰ τὸ ἰχθυοτροφεῖον Στραγγυλὴν ἢ καὶ εἰς τοὺς Ρωγούς κατ' ἄλλους καὶ αἱ Δεξαμεναὶ ἐντὸς τοῦ ἰχθυοτροφείου [VIVARIUM] τῆς Λογαροῦς [Ὀλόγυρος] μὴ σωζόμενον καὶ καλυπτέμενον νῦν ὑπὸ τῶν ὑδάτων τῆς λιμνοθαλάσσης, διότι κατὰ τοὺς ψαράδες τὰ καμάκια τῶν καὶ σταλίκια κτυποῦν εἰς ὠρισμένον ἀβαθὲς μέρος ἐπὶ λιθοστρώτου [ἀρχαίου]. Ὁ Δημοσθένης ἀναφέρει περὶ τοῦ Φιλίππου, ὅτι διήλθεν εἰς τὴν Ἀκαρνανίαν ἀπὸ τοῦ παραθαλασσίου φρουρίου Ἀμβράκου, ἀφ' οὗ κατέλαβεν αὐτὸ χάριν τῶν Μολισσῶν διὰ τὴν ἐξασθενήσῃ τὴν Ἀμβρακίαν [Ἐγκύκλ. λέξ. καὶ Βυζαντίου]. Τοῦτο δὲν δύναται νὰ εἶναι ἄλλο ἢ τὸ Φειδοκάστρον, διότι κεῖται εἰς τὸ στενωτέρον τοῦ κόλπου ὡς καὶ ἡ παρακειμένη Κορωνησία καὶ αἱ ἄλλαι νησιδες καὶ παρ' αὐτὰς ὁ λιμὴν τῆς Σαλαώρας ἐπὶ Τουρκοκρατίας τῆς Ἡπείρου. Καὶ ἂν οὕτω θεωρήσομεν τὰ πράγματα, πρέπει ὡς λιμένα τῆς Ἀμβρακίας νὰ θεωρήσωμεν τὸ ἰχθυοτροφεῖον τῆς Λογαροῦς ἀποτελούσης ποτὲ λιμένα διὰ ναῦς τριήρεις καὶ πλοῖα μικρὰ καὶ λέμβους κάλλιστον καὶ κλειστὸν ὡς ἀσφαλῆ, διότι περιβάλλεται ἀπὸ χερσονησίζοντα φράγματα [σύρματα] ὡς καὶ νησιδας, ὧν μία καὶ ἡ τοῦ τείχους, σήμερον Φειδοκάστρου, εἰς τὰ ἀριστερὰ τῆς Λογαροῦς. Καὶ ἀληθῶς οὕτως ἔχει ἢ ἀλήθεια. Ἐκεῖ τὸ πρῶτον εἰ ἀποικοῖ: Κορίνθιοι ἐγκατεστάθησαν καὶ βραδύτερον διὰ τοῦ ποταμοῦ ἔφθασαν μέχρις Ἀμβρακίας, ἦν, οὕτως ὀνομασθεῖσαν ἢ ἀπὸ Ἀμβρακίας τῆς Αὐγέου θυγατρὸς ἢ ἀπὸ Ἀμβρακος υἱοῦ Θεσπρωτοῦ, κατέλαβον καὶ ὠχύρωσαν καὶ ἀπόκισαν.

Ἡὼς ἐγίνετο ἡ συγκαίνωια: Ἡ συγκαίνωια ἐγίνετο διὰ τοῦ παρακειμένου ποταμοῦ μέχρι τινὸς διαστήματος κατὰ τὸν Στράβωνα λέγοντα, ὅτι ὁ παραρρέων τὴν Ἀμβρακίαν Ἄραχος ἔχει ἀνάπλουν εἰς αὐτὴν ὀλίγων σταδίων, ὅπερ τινὲς παρηρμήνευσαν καὶ ἐγνωμάτευσαν, ὅτι ἢ Ἀμβρακία δὲν κεῖται ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς σημερινῆς Ἄρτης ὡς κειμένη χαμηλότερον καὶ πλησιέστερον πρὸς τὴν θάλασσαν. Ἀλλὰ τὸν ἀνάπλουν τοῦτον πολλοὺς αἰῶνας μετὰ ταῦτα [15ος μ.χ.] ἐρίζει ὁ Κυριακὸς ὁ ἐξ Ἀγνώων εἰς ἑννέα χιλιόμετρα [Ἡπειρ. Χρον. τευχ. 2, 1929, σελ. 111] ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἀράχθου καὶ ἀπὸ Κορωνησίας πλέων διὰ κωπῶν.

Κατὰ τὰ εἰρημμένα ὁ ποταμὸς ἤτο πλωτὸς μέχρι τοῦ σημερινοῦ Λουτροτόπου [Μπάνης] ἢ τοῦ Ἀγ. Γεωργίου τοῦ Γλυκορρίζου, ὁπόθεν δι' ἔππων ἱππεύοντες ἢ δεσποτικῆ συνοδία καὶ ὁ Κυριακὸς ὁ ἐξ Ἀγνώων ἦλθον εἰς τὴν Πρωτεύουσαν Ἀκαρνανίαν (Ἄρταν). Αὐτὸ δὲ τὸ ὁποῖον ἐγίνετο κατὰ τὸν 15ον αἰῶνα μ.χ. διε πρὸς τιμὴν τοῦ Ἰταλοῦ περιηγητοῦ ὁ Δεσπότης Ἄρτης Κάρολος Β'. ὁ Τόκκος διωργάνωσε τὴν ἐκδρομὴν εἰς Κορωνησίαν κλπ, πολὺ περισσότερον ἐγίνετο ἐπὶ τῶν χρόνων τῆς Ἀμβρακίας καὶ ἐπομένως ἢ συγκαίνωια τῆς Ἀμβρακίας μετὰ τῆς θαλάσσης ἐγίνετο μέχρι τινὸς κατὰ ξηρὰν παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Ἀράχθου, ἔπειτα διὰ τοῦ ποταμοῦ μέχρις ἐκβολῶν καὶ ἐκεῖθεν διὰ θαλάσσης μέχρι Φειδοκάστρου καὶ Κορωνησίας καὶ σημερινῆς Λογαροῦς καὶ ὄχι κατὰ ξηρὰν παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Ἀράχθου ἢ διὰ μέσου τῆς πεδιάδος τῆς ὑπὸ Κυριακοῦ ὀνομαζομένης Ἀσταχώρας καὶ τὰνάπαλιν διὰ τοὺς ἀναπλέοντας ἐκ θαλάσσης.

Κατὰ τὸν κ. Γεώργιον Κώστην, συνταξιούχον δημοδιδάσκαλον ἐκ Κορωνησίας, ἢ λιμνοθάλασσα τῆς Λογαροῦς ἦτο πρὸς τὴν θάλασσαν βαθυτέρα κατὰ τὴν ἀρχαιότητα καὶ ὅτι ὑπῆρχεν ὁδὸς ἐνώουσα τὸ Φειδοκάστρον μετὰ τὴν ἀπέναντι ὄχθην τῆς Σαλαώρας, τὴν ὁποῖαν ἐσκέπασεν ἢ θάλασσα καὶ σήμερον ἀνευρίσκεται μετὰ τὰ καμάκια ἐν τῷ μέσῳ τῆς Λογαροῦς, διότι ἢ σημερινῆ τῆς Σαλαώρας ὁδὸς κεῖται εἰς τὸ ὄριον αὐτῆς καὶ μετα-

ξυ αὐτῆς καὶ ἄλλης λίμνης (ἢ ἐν τῷ μέσῳ τῆς Λογαροῦς ἀρχαία ὁδὸς εἶναι κατ' ἐμὲ τὰ ἐρείπια τῶν Δεξαμενῶν, ὡς ἄνω εἶπον), τὸ δὲ Φειδόκαστρον κατὰ τὸ στόμιον τῆς Λογαροῦς τὸ ἀνατολικὸν κατακλύζεται κατὰ τὸν χειμῶνα ὑπὸ τῶν ὑδάτων τῆς θαλάσσης καὶ κατὰ τὸ θέρος νῦν συνδέεται μετὰ τῆς ξηρᾶς τοῦ Νεοχωρίου, χωρίου παρὰ τὸν Ἄραχθον καὶ ὅτι αἱ ἐβάσεις αὐτοῦ τοῦ φρουρίου σφύζονται μέχρις ἐνὸς γαλλικοῦ μέτρου κατὰ τὸ πλεῖστον μέρος, ὅτι εἶναι ἀρκετὰ ἐκτεταμένον, ὡς τὸ σημερινὸν φρούριον τῆς Ἄρτης καὶ μεγαλύτερον καὶ ὅτι εἶναι ἐκτισμένον ἐκ τοῦ αὐτοῦ λευκοῦ λίθου τοῦ Πετροβουνίου τῆς Ἄρτης εἰς τὸ μέγεθος καὶ σχῆμα τοῦ τείχους τῆς Ἀμβρακίας σχεδόν, ὅπερ περιέγραψα εἰς φύλλα ὑπ' ἀρ. 58, 60, 61 τοῦ «Ἐλευθέρου Λόγου» τῆς Ἄρτης. Οἱ λίθοι οὗτοι ἐκ τοῦ Πετροβουνίου (Περάνθηος) διεκομίσθησαν διὰ τοῦ ποταμοῦ καὶ ἡ ὁμοιότης αὐτῶν εἶναι μία ἀκόμη ἀπόδειξις τῆς κοινῆς ἐργασίας καὶ κατοχῆς. Ὁ μάρτυς καταθέτει, ὅτι κατὰ τὴν παράδοσιν ὠνομάσθη Φειδόκαστρον, διότι εἰς πῖθος κεκρυμμένος περιέχει φείδια, ὁ δεῦτερος κώκωπας καὶ ὁ τρίτος θησαυρόν. Κλείοντες τὴν παροῦσαν μελέτην πρέπει νὰ σημειώσωμεν, ὅτι ἢ ἐν τοῖς Ἡπειρ. Χρον. τεύχος 2, 1926 σελίς 116 λέξις HERONESUM εἶναι ἐσφαλμένη ἀντὶ τῆς ὀρθῆς CORONESUM καὶ ὅτι ἡ μετάφρασις εἶναι σὺχί Ἡρόνησος, ἀλλὰ Κορώνησος, διότι ἀπὸ τότε ἕως σήμερον ἡ νησίς διασφύζει τὰ δύο ὀνόματα Κορωνησιὰ καὶ ἢ Κορακονησιὰ ἢ τὰ Κορακονήσια, καὶ εἶνε ἢ ἀρχαία Κορώνεια καὶ ἢ ὄλη μελέτη δεικνύει τὸν κλειστὸν ἢ κάλλιτον λιμένα τῆς Ἀμβρακίας.

Ἐν Ἄρτῃ τῇ 20 Ἰανουαρίου 1937

ΘΕΟΧΑΡΗΣ Ι. ΤΣΟΥΤΣΙΝΟΣ

Σημ. Φανερόν εἶνε ὅτι οἱ τῶν χιλιομέτρων ἀριθμοὶ εἶνε δεκαδικοί.

6

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΑ ΑΡΤΗΣ ΕΞ ΑΜΒΡΑΚΙΑΣ *

Ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 58 φύλλῳ τοῦ «Ἐλευθέρου Λόγου» τῆς Ἄρτης τῆς 3 Φεβρ. 1933 γράφω περὶ τῆς Ἀμβρακίας καὶ τοῦ τείχους αὐτῆς, περιβάλλοντος τὴν σημερινὴν Ἄρταν κατ' ἐπιτοπίους παρατηρήσεις μου, συμπεραίνω ὅτι καὶ τὸ ὄνομα Ἄρτα εἶναι παραφθορὰ τῆς Ἀμβρακίας.

Τὸν ἀποκλεισμένον κάμνομεν ὄχι μόνον ἐκ τῆς Ἀραχθείας ὡς μὴ ὑπαρχούσης πόλεως, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ Ἀράχθου, δι' οὗς λόγους ἐκεῖ γράφομεν, ἐπιπροσθέτοντες σήμερον χάριν σαφηνείας τῶν ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. 44 φύλλῳ τοῦ «Ἡπειρωτικοῦ Μέλλοντος» τῆς 14 Νοεμβρ. 1936 γραφέντων, ὅτι ὁ Στράβων δὲν ἀναφέρει τὸν Λοῦρον ποταμὸν καὶ ὅτι, ἐνῶ ἀναφέρει τὸν Ἀραχθὸν ἀρχόμενον ἐκ τῆς Τύμφης καὶ τῆς Παρωραίας καὶ παραρρέοντα τὴν Ἀμβρακίαν, ἀφήνει νὰ ὑποτιθῆται ὅτι ἐμβάλλει εἰς τὸν Ἀχελῷον, ὁ δὲ Ἰναχὸς τοῦ Ἀμφιλοχικοῦ Ἄργους εἰς τὸν κόλπον λέγων τάδε: «καὶ ποταμοὶ οἷτε εἰς τὸν Ἰόνιον κόλπον ἐκπίπτοντες καὶ οἱ ἐπὶ τὰ νότια μέρη ὅ τ' Ἰναχὸς καὶ ὁ Ἀραχθὸς καὶ ὁ Ἀχελῷος καὶ ὁ Εὐνῆος, ὁ μὲν εἰς τὸν κόλπον τὸν Ἀμβρακικὸν ἐμβάλλων, ὁ δὲ εἰς τὸν Ἀχελῷον, αὐτὸς δὲ ὁ Ἀχελῷος εἰς τὴν θάλατταν καὶ Εὐνῆος. (Στράβ. Κεφ. Ζ § 8). Δὲν ὑπάρχει Λοῦ-

* Δημιουργήθηκε στὰ ὑπ' ἀριθ. 46 καὶ 47 τοῦ 1937 φύλλα τοῦ «Ἡπειρωτικοῦ Μέλλοντος».

ρος ὡς πέμπτος ἐμβάλλων εἰς τὸν Ἀμβρακικόν. Πῶτος ἐμβάλλει εἰς τὸν Ἀχελῷον, ὁ Ἰναχος ἢ ὁ Ἀραχθός· ἀλλ' ἐν Κεφ. Ζ § 7 λέγει ὅτι ὁ Ἰναχος ῥεεῖ διὰ τῆς Ἀργείας εἰς τὸν κόλπον. Ὡστε ὁ Ἀραχθός ἐμβάλλει εἰς τὸν Ἀχελῷον, ἕπερ ἐν εἶναι ἀληθές, διότι ἀρχειται ἐκ τῆς Τύμφης καὶ τῆς Παρωραίας (ἐκ τῆς Πίνδου). Ἄν μὴ ὑπῆρχεν αὕτη ἢ ἀσάφεια, δὲν θὰ ὠνόμαζεν ὁ Κυριακὸς ὁ ἐξ Ἀγκῶνος τὴν Ἄρταν ἀναφερομένην κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους καὶ ὑπάρχουσαν Ἀκαρνανίαν ἐπὶ τὸ ἀρχαιώτερον, ἀλλ' Ἀμβρακίαν τὴν Ἀράχθειαν (15 αἰῶν μ. Χ.) διότι Ἀμβρακία καὶ Ἀραχθός κατὰ τὸν Δικταίραρχον καὶ Στράβωνα ἀκόμη εἶναι στενῶς συνδεδεμένοι (πρβλ. Συμβολὴν εἰς Μεσ. Ἰστ. Ἡπειροῦ ὑπὸ Ἰ. Μ. Βογιατζίδου σελ. 79, Ἡπειρ. Χρ. 1926).

Ἄρά γε ἡ ἀγνοία τῆς Ἀμβρακίας κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους εἶναι ἀγνοία καὶ τυχαίως ὀνομάζει τὸν ποταμὸν Ἀραχθὸν ὁ Κυριακὸς ὁ ἐξ Ἀγκῶνος ἀπὸ ἐπίδειξιν ἀρχαιομαθείας ὡς ὀνομάζει παρὰ Δωδώνην καὶ τὴν Νικόπολιν ὡς καὶ Ἀχέροντα τὸν Λαύρον.

Προσθέτομεν καὶ τάδε· «ὁ Λαύρος κατὰ Πολύβιον Χάραδρος, κατὰ Μελέτιον Ἰναχος καὶ κατ' ἄλλους Ἀρέθων, τὸ δὲ ὀρθότερον Ἀραχθός. Ἐτι δὲ Ὡρωρός κλπ. (Σερ. Βυζ. Δοκ. Ἄρτης—Πρεβέζης σελ. 390 καὶ 379). Ὡσαύτως «ἀπὸ τὸν Πίνδον ὁ Ἰναχος, ὅπου τῶρα λέγεται Διπόταμος καὶ ποτάμι τῆς Ἄρτας» καὶ ἢ «Ἄρτα σταῖς ὄχθαις τοῦ Ἀράχθου» (Ἡ Τουρκία 10^ῃ αἰῶνος, ὑπὸ Α. Ψαλίδα, Γ. Χαριτάκη τευχ. Α' καὶ Β' Ἡπειρ. Χρον. 1731).

Ὡστε πᾶσα ἐτυμολογία τῆς Ἄρτης ἐκ τοῦ Ἀράχθου γλωσσολογικῶς ὀρθή, εἶνε ἱστορικῶς ἐπικίνδυνος καὶ δι' οὓς ἀκόμη θὰ προσθέσωμεν λόγους παρακάτω. Ἡ δὲ παραγωγή ἐκ τοῦ Ἀρέθωνος εἶναι καὶ αὕτη ἱστορικῶς καὶ τοπογραφικῶς καὶ γλωσσολογικῶς ἀστήρητος ὡς καὶ ἐκ τῆς Ἀργιθέας, διότι ὁ Ἀραχθός δὲν εἶναι Ἀρέθων.

Πῶς τῶρα ἡμεῖς παραδεχόμεθα τὴν ἐτυμολογίαν τῆς Ἄρτης ἐκ τῆς Ἀμβρακίας καὶ διὰ τίνας λόγους γλωσσολογικοὺς καὶ ἱστορικοὺς, ἐκθέτομεν εἰς τὰ ἐπόμενα.

Ἡ Ἀμβρακία κτισθεῖσα τὸν 6-τον αἰῶνα π. Χρ. ὑπὸ τῶν Κορινθίων ἤχμασε καὶ ἀπεδείχθη Ἑλληνὶς πόλις ἐπιφανῆς ἀρχουσα ὡς ἐλευθέρα τῶν νοτίως παραλίων τῆς Ἡπειροῦ καὶ τοῦ κόλπου τοῦ Ἀμβρακικοῦ, εἰς ὃν ἔδωκε καὶ τὸ ὄνομα κατὰ Στράβωνα. Βραδύτερον ἐγένετο καὶ πρωτεύουσα τοῦ Βασιλείως τῆς Ἡπειροῦ Πύρρου. Ὑστερον δὲ αἱ Μακεδόνες καὶ αἱ Ῥωμαῖοι κατεπόνησαν διὰ τὴν ἀπίθειαν, ὥστε βλέπων καὶ ταύτην καὶ τὰς ἄλλας πόλεις ἐκλειμμένους τελείως ὁ Σεβαστὸς (Αὐγούστος) εἰς μίαν συνώκισε πόλιν, τὴν ὑπ' αὐτοῦ κληθεῖσαν Νικόπολιν (Στράβ. Κεφ. Ζ § 6).

Ἐκτοσε ἡ Ἀμβρακία δὲν ἀναφέρεται ὡς πόλις καὶ Ἀμβρακίωται πολῖται δὲν ὑπάρχεισι, διότι ὁ Παυσανίας ὁ περιηγητὴς μετὰ δύο αἰῶνας (170 μ. Χ.) ἀναφέρει μετὰ τῶν ἐρημωθειῶν πόλεων (Παυσ. βιβλ. V, XXIII, 3) ἀλλὰ χώρα περιφερειακῆ, ἐπαρχία τῆς Νικοπόλεως, διότι καὶ αὕτη καὶ αἱ ἄλλαι πόλεις ἐγένοντο περιοικίδες τῆς Νικοπόλεως (Στράβ. Κεφ. Β § 2). Ὑπὸ τοὺς ἄνω δρους ἡ περιφέρεια αὕτη ὡς περιφέρεια τῆς πάλαι ποτὲ ἐπιφανοῦς καὶ ἐνδόξου Ἀμβρακίας διετήρησε τὸ ὄνομα τῆς ὀνομαζομένη ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων Ambracia πρὸς εἰσπραξίν τῶν φόρων κλπ. καὶ κατ' ἐπίδρασιν Ῥωμαϊκὴν μὲ ἑλληνικὴν προφορὰν Ἀμπράκια—Ἀμπράκja ὑπὸ τοῦ περιφερειακοῦ λαοῦ (πρβλ. «ἔξεστι δοῦναι κῆνον Καίσαρι ἢ οὐ;» Ματθ. Κεφ. 6 17). Καὶ ὅτε τοῦτο ἐγένετο (καὶ ἐγένετο, διότι κατ' αὐτοὺς τοὺς χρόνους ἐσχηματίζετο ἡ κοινὴ τῶν Ἑλλήνων γλῶσσα ὡς εἶνε τοῦ Εὐαγγελίου), τότε ἠκολούθησεν ἡ γλωσσολογικὴ ἐξέλιξις, ἣτις ἠνάγκασε νὰ σχηματισθῶσι νέοι τύποι τοπωνυμίας καὶ ἔθνικοῦ ὀνόματος, ὡς Ἀμπράκja—Ἀμπράττα—Ἀμπράτα κατὰ τὸ Θρακja-Θραττα, πράγjω-πράττω ἢ Amdracia—Ἀμπράτjα—Ἀμπράττα κατὰ τὸ Ἄρτεμις Πασικράτjα-Πασικράτjα (ἐπιγρ. σύγχρονος ἐν Ἄρτη σωζομένη, πρὸ ὀλίγου εὐρεθεῖσα) ὡς καὶ τὸ λατινικὸν loquentia-loquenta-kuenta-κουθέντι (νεοελλην.) καὶ ἐκ τοῦ λατινικοῦ ἔθνικοῦ Amdraciensis ὁ τύπος παρὰ τῷ λαῷ Amdraciens (-is) Amdraciènus-Amdracènus καὶ ἐπὶ τὸ ἑλληνικώτερον Ἀμπρακινός, δι' οὗ διεκρίνετο ὁ κάτοικος τῆς περιφερείας ἀπὸ τὸν κάτοικον Ἀμπρακιώτην τῆς ἀνυπάρκτου πλέον πόλεως κατ' ἀνάγκην πρὸς ἀποφυγὴν συγχύσεως, ὡς πάλαι ποτὲ ὁ Ἀμβρακικὸς κατὰ Διονύσιον

(Οἰκουμ. περιήγ). Ἡ νέα αὕτη ὀνομασία τῆς περιαικίδος χώρας ἐπέδρασε καὶ ἐπὶ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου καὶ ὠνομάσθη καὶ οὗτος ἐκ τοῦ Amdraciensis Ἀμβρακηνός κατ' ἀρχάς (ὅπως καὶ ἄλλα ἔθνικα Πατρεύς-Patransis-Πατρηνός, Larisenses-Λαρισσινοί, οἱ πρότερον Λαρισσαῖοι), Ἀμπρατηνός θραυότερον καὶ ἔτι θραυότερον ὡς καὶ ὁ κάτοικος τῆς περιαικίδος Ἀμπαρτηνός καὶ θεωρηθέντων τῶν πρώτων γραμμάτων ὡς τῆς προθέσεως ἀπὸ διὰ τὸ δυσπρόφερτον (ἔρχομαι ἀπ' Ἀπ' Ἄρταν) δι' ἀποβολῆς αὐτῶν ἔμεινε ὁ τύπος Ἀρτηνός ὀριστικῶς τόσον διὰ τὴν περιφέρειαν ὅσον καὶ διὰ τὸν κόλπον, ὁ ὁποῖος κατ' ἀναλογίαν μετέδωκε καὶ εἰς τὰς χώρας τὰς ὁποίας περιβρέχει καὶ οὕτως οἱ Ἀκαρνανεὲς πάντες καὶ οἱ Αἰτωλοὶ ὠνομάσθησαν Ἀρτηνοί.

Αἱ γλωσσολογικαὶ αὐταὶ μεταβολαί, φαίνεται, ἔτι ἐγένοντο πρὸ τοῦ 10 μ. Χ. αἰῶνος, διότι κατὰ τὸν 10ον αἰῶνα μ. Χ. κατεστράφη ἐκ δευτέρου ἡ Νικόπολις ὑπὸ τῶν Βουλγάρων (929 μ. Χ.) καὶ ἐκ τρίτου τῷ 976 μ. Χ. καὶ ἐκ τετάρτου τῷ 1040 μ. Χ. (Παπαρ. ΙΣΤ' τ. Δ' 91, 217 καὶ 270) καὶ μέρος τῶν κατείνων αὐτῆς φεῦγον συνήκισε τὴν Ἄρταν, ὡς φαίνεται, ὀνομασθεῖσαν ἐκ τοῦ νέου Ἐθνικοῦ Ἀρτηνοῦ κατὰ τὸ Κρῆς—Κρητὸς—Κρήτη, Καρ—Καρσα—Καρία, Θραῖς—κός—Θράκη, διότι οὐδὲ τώρα μνημονεύεται ἐν τῇ Ἀλεξιάδι ὑπὸ τῆς Ἄννης Κομνηνῆς ἑξιστορούσης, ὁ Βοημοῦνδος κατέλαβε τὰ Ἰωάννινα καὶ τὴν Ἄρταν τῷ 1082 μ. Χ. Τὸ χρονικὸν διάστημα ἀπὸ τὸ 30 π. Χ. ἔτος τοῦ συνοικισμοῦ τῆς Νικοπόλεως μέχρι τοῦ 1082 μ. Χ. εἶναι οἱ σκοτεινοὶ χρόνοι οἱ Ῥωμαῖοι καὶ Βυζαντινοί, καθ' οὓς ἐγένοντο αἱ γλωσσολογικαὶ αὐταὶ ἐργασίαι, διότι ἡ Ἀμβρακία ἦτο ἰσχυρὰ καὶ ἐπιφανὴς πόλις καὶ ἠγωνίζετο διὰ τὴν τιμὴν τῆς, μέχρις οὗ ἔσωσεν ὅτι ἡδυνήθη νὰ σώσῃ. Σημειωτέον ὅτι ἡ πρώτη καταστροφὴ τῆς Νικοπόλεως ἐγένετο ὑπὸ τῶν Γότθων τῷ 552 μ. Χ. καὶ συνωκίσθη ἐκ τῶν φευγόντων κώμη τις ὑπὸ ἄγνωστον ὄνομα (ἴσως παρὰ τοὺς Ἀγ. Ἀναργύρους τοῦ Πέτα, ὅπου εὐρέθησαν πρὸ τεσσάρων ἑτῶν τὰ βαπτιστήρια ναοῦ Βυζαντινοῦ δις καταστραφέντος).

Τὸ δεύτερον μνημονεύεται ἔτι τὸ ὄνομα τῆς πόλεως, ἀλλὰ τὸ ἔθνικόν Ἀρτηνός ὑπὸ Νικήτα τοῦ Χωνιάτου κατὰ Παπαρρηγόπουλον τόμ. Δ. σελ. 532, ὅτε ὁ νορμανδικὸς στόλος τοῦ βασιλέως Ρογήρου Β' τῷ 1147 μ. Χ. ἀπέτυχε νὰ κυριεύσῃ τὴν Μομφρασίαν καὶ ἐτράπη πρὸς τὰ ὀπίσω ὁ ναύαρχος αὐτοῦ Γεώργιος Ἀντιοχεύς καὶ ἐληλήθησε πρῶτον τὰ δυτικὰ τῆς Ἑλλάδος παράλια «Ἀκαρνανᾶς τε καὶ Αἰτωλοῦς» τοὺς νῦν λεγομένους Ἀρτηνεύς, ἔπειτα δὲ εἰσέπλευσεν εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον κλπ. (καὶ Νικ. Χωνιάτης, Βόννης, σελ. 98). Ὁ ἴδιος ἐπιφανὴς ἱστορικὸς Δ. Παπαρρηγόπουλος ἀναφέρει τόμ. Δ. σελ. 552 τὸν Ἀραβὰ γεωγράφον Ἰδριση, ὅστις ἐν τῇ γεωγραφίᾳ αὐτοῦ συνταχθεῖσῃ τῷ 1153 μ. Χ. κατὰ προτροπὴν τοῦ βασιλέως Ρογήρου Β' δὲν ἀναφέρει τὴν Ἄρταν, ἐνῶ ἀναφέρει πολλὰς ἄλλας ἑλληνικὰς πόλεις μὲ παρεφθαρμένα ὀνόματα ὡς καὶ τὰ Ἰωάννινα (Ἰάλνα κατ' αὐτόν), ἔπερ σημαίνει, ἔτι ἡ Ἄρτα κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον ἦτο μικρὰ πόλις. Ὁ δὲ κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον περιοδεύων Βενιαμὴν ὁ ἐκ Τρουδέλας Ἰουδαῖος ἀναφέρει τὴν Ἄρταν ὀλίγας ἑβραϊκὰς οἰκογενεῖας ἔχουσαν κατὰ Παπαρρηγόπουλον (ΙΣΤ' τόμ. Δ. σελ. 362) καὶ Μιχ. Δένδιαν μέχρι ἑκατὸν μελῶν (Ἡπειρ. Χρον. τεύχ. Α' καὶ Β' σ. 26, 1931).

Καὶ τελευταῖον τῷ 1204 μ. Χ. μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Φράγκων, ὅτε ὁ Μιχαὴλ Α' Ἀγγελὸς Κομνηνὸς ἰδρύσας τὸ δεσποτάτον τῆς Ἑλλάδος κατέστησε πρωτεύουσαν τοῦ Κράτους τοῦ τὴν Ἄρταν (Παπαρ. ΙΣΤ' τόμ. Ε, σελ. 22—23) καὶ μάλιστα Μιχαὴλ Β' Ἀγγελὸς Δούκας Κομνηνός, ἀφ' ἧς ἐποχῆς ὑπάρχει καὶ ἀναφέρεται ὡς πόλις συνεχῆς.

Ἐξ' ὅσων γράφει ὁ Νικήτας ὁ Χωνιάτης εἶναι φανερόν, ὅτι δὲν παρήχθη τὸ ὄνομα Ἄρτα ἀπὸ τὸν Ἀραχθόν, διότι δὲν λέγονται Ἀρτηνοί ἢ Ἀραχθνοί οἱ περὶ τὸν ροῦν αὐτοῦ κατοικοῦντες ἠπειρωτικοὶ λαοὶ Ζαγορήσιοι, Μετσοδίται, Τζουμερκιώται καὶ Κατσανχωριῖται, ἀλλ' οἱ ὅποιοι πολὺ μακρὰν τοῦ Ἀράχθου κατοικοῦν καὶ ὁ ὁποῖος δὲν διέρχεται διὰ τῆς χώρας αὐτῶν ὡς ἐμβάλλων εἰς τὰ βόρεια μέρη τοῦ κόλπου, ἐνῶ αὐτοὶ εἶναι πρὸς ἀνατολὰς καὶ νότον, αὐτοὶ λέγονται Ἀρτηνοί. Πῶς; Διατί; Φανερόν εἶναι, ὅτι

ὀνομάζονται οὕτως ἐκ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, ὁ ὁποῖος περιβρέχει τὰς βορείας αὐτῶν ἐπαρχίας καὶ ἐμπορικὴν σπουδαιότητα ἔχει δι' αὐτάς. Ὁ κόλπος ὡς εἵπομεν ἄνω ὠνομάσθη Ἀρτηγὸς μετὰ τὴν τελευταίαν γλωσσικὴν ἐξέλιξιν, τὸ ὄνομα τοῦτο βραδύτερον ἐδόθη καὶ εἰς τὰς γειτονικὰς παραλίους ἐπαρχίας καὶ ἔπειτα εἰς ὅλην τὴν Ἀκαρνανίαν καὶ Αἰτωλίαν καὶ οὕτω κατὰ Ν. Χωριάτην ὀνομάζονται οἱ Ἀκαρνανεὶ καὶ οἱ Αἰτωλοὶ οἱ νῦν Ἀρτηγνοί. Οὕτως ἐξηγεῖται, διατὶ ὀνομάζεται ἀπὸ τὸν Κυριακὸν ἐξ Ἀγκῶνος Ἀκαρνανία ἢ πόλις Ἄρτα διότι ἡ Ἀκαρνανία ἦτο Ἄρτα κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν (Ἀρτηγῆ). Καὶ ἄν οἱ Ἀκαρνανεὶ καὶ οἱ Αἰτωλοὶ ὀνομάζονται κατὰ τοῦτους τοὺς χρόνους Ἀρτηγνοί, πολὺ περισσότερον οἱ γνήσιοι Ἀρτηγνοὶ (Ἀμβρακηνοὶ) πρὸς βορρᾶν τοῦ κόλπου, ἐξ ὧν ἀνέκυψε τὸ ὄνομα Ἄρτα τῆς ἀνακτισθείσης πόλεως.

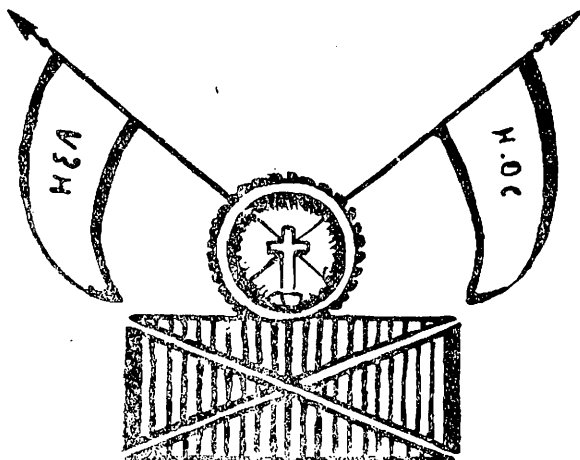
Σημειωτέον, ὅτι οἱ Ἀκαρνανεὶ καὶ Αἰτωλοὶ ἀναφέρονται Ἀρτηγνοὶ πρὸ τῆς ἰδρύσεως τοῦ Δεσποτάτου τῆς Ἑλλάδος, τὸ ὅποιον ἐγενέκωσε τὸ ὄνομα τῆς Ἀρτης καὶ ἐπὶ τῆς Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, ὡς καὶ μετὰ ταῦτα τὸ ὄνομα Κάρλελι ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἐκ τοῦ τελευταίου δεσπότη Καρδλου Β' Τόκκου.

Ὡστε τὸ ὄνομα Ἄρτα ἐκ τοῦ Ἀμβρακικοῦ καὶ οὐχὶ ἐκ τοῦ Ἀρχθίου κατὰ τὴν συνήθη γλωσσολογικὴν καὶ ἱστορικὴν παραφθορὰν ὡς καὶ ὁ Ἕλλην ὠνομάσθη Ρωμαῖος καὶ ἡ Ρωμαία (Ρωμιά χώρα καὶ φυλὴ=Ρωμαισύνη) κατὰ φραγκικὴν παραφθορὰν ἡ Μωραία (la Morée) καὶ ὁ Ρωμαῖος λαὸς (κοιν. Ρωμαϊὰς περιεκτ.=Ρωμαισύνη) Μωραϊὰς (Μωρηϊὰς), κατὰ Παπαρρηγ. ΙΣΤ' τόμ. Δ, σ. 553 καὶ τόμ. Ε, σελ. 66) καὶ Ρούμελη ἢ Στερεὰ Ἑλλάς καὶ Πρέβεζα ἀπὸ τὸ ἀλβανικὸν prevësë καὶ prevësa κατὰ Π. Φουρίκην (Ἡπειρ. Χρον. τεύχ. 3, 1929, σ. 265), ὅπερ κατ' ἐμὲ ἀπὸ τὸ λατινικὸν pervado-si-sum-ëre καὶ σημαίνει πορθμὸν (πρὸβλ. πρεδάξι ἐν τῇ κοινῇ=πέρασμα ὑφάσματος ἢ στέγης) καὶ Τουρῆγον=Κύθηρα καὶ Τουδέλα=Τόδελον καὶ Ἰάκι=Θιάκι=Ἰθάκη καὶ Βεράτι=Βελέγραδον (Μιχ. Δένδιας, Ἡπειρ. Χρον. τεύχ. 3 σελ. 225, 1926).

Κατὰ τὰ εἰρημένα οἱ γλωσσογράφοι μὴ λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν τὴν ἱστορίαν ἀποτυγχάνουσι, διότι ἀποδεικνύεται ἱστορικῶς, ὅτι ἡ Ἄρτα ὡς ὄνομα εἶναι παραφθορὰ τοῦ ὀνόματος τῆς Ἀρχαίας Ἀμβρακίας καὶ ὅτι ὀρθῶς ἐγράφομεν ἐν τῷ «Ἐλευθέρω Λόγῳ» τῆς Ἀρτης ὅτι ἔχει ὄχι μόνον τὴν θέσιν ἀλλὰ καὶ τὸ ὄνομα, ὅπως καὶ ἡ Παλαιὰ Ἄρτα πλησίον τῆς Ἀδλῶνος εἶναι ὡσαύτως παραφθορὰ τῆς ἀρχαίας Ἀρνίσης (βλ. Σερ. Βυζ. Δοκίμ. εἰσαγ.) καὶ ἡ Ἀργειάδα (χωρίον τοῦ βάλτου) τοῦ Ἀμφιλοχικοῦ Ἀργους. Καὶ τὰ τελευταῖα γράφομεν, ἵνα μὴ προκύψῃ νεώτερον ζήτημα θέσεως Ἀμφιλοχικοῦ Ἀργους, ὡς ἄλλοτε καὶ μὴ ζητηθῆ ἡ ἐτυμολογία Ἀρτης ἐκ τοῦ Ἀργους ὡς εὐκολωτέρα, ὡς Ἀργος θηλ. Ἀργα=Ἄρτα ἢ καὶ Στράτος—Στράτα—(Στ) Ἄρτα, διότι πᾶν τὸ ἱστορικὸν καὶ γεωγραφικῶς ὀρθὸν εἶναι βέβαιον.

Ἄρτα 14 Δεκεμβρίου 1936
ΘΕΟΧ. Ι. ΤΣΟΥΤΣΙΝΟΣ

Ο ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΣΚΟΥΦΑΣ

(Ἀπόσπασμα*)

ΚΥΡΟΥ ΝΑΡΒΑ

Ἐκφωνητής: (Στις 26 Σεπτεμβρίου τοῦ 1815 ὑπογράφηκε μυστική συμμαχία μεταξύ τῶν Βασιλιάδων τῆς Πρωσσίας, τῆς Ρωσίας καὶ τῆς Αὐστρίας. Καὶ πῆρε τὸ ὄνομα «Ἱερὰ συμμαχία». Σκοπὸς τῆς στήν ἀρχὴ ἦταν νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἐθνικιστικὴν κινήσει τῶν μικρῶν κρατῶν τῆς Ἰταλίας καὶ Γερμανίας, ἀπὸ τὴν ὁποῖα κατὰ τὴ γνώμη τῶν τριῶν ἡγεμόνων κιντύνευε τὸ μετὰ τὴν πτώση τοῦ Ναπολέοντος νέον εὐρωπαϊκὸ καθεστῶς. Μὲ τὸν καιρὸ ὅμως ἡ «Ἱερὰ συμμαχία» πῆρε χαρακτῆρα τέλεια ἀντιλαϊκὸ καὶ χτύπησε ὅλα τὰ ἐθνικὰ ἀπελευθερωτικὰ κινήματα, ἄσχετα ἂν αὐτὰ δὲν εἶχαν καμμιά σχέση μετὰ τὴν Ἰταλία καὶ τὴ Γερμανία. Στὴν περίπτωσή μας ἡ ὁρθόδοξη, ἡ μεγάλη Ἁγία Ρωσία, νομίζοντας ὅτι τηρεῖ τὴν ὑποχρεώσεως τῆς πρὸς τὴν «Ἱερὰ συμμαχία» γίνεται χωρὶς νὰ τὸ πολυκαταλαβαίνει ὁ προστάτης τῆς Τουρκίας μετὰ τὴν καταδίωξη τοῦ ἀρχίζει κατὰ τῶν Ἑλλήνων πατριωτῶν. Βέβαια, ἦταν κι' ἄλλες σκέψεις στὴ μέση. Ἐτσι ὅμως ἡ ἀλλοιῶς τὸ ἐθνικὸ Ἑλληνικὸ κίνημα δέχεται βαρὺ πλήγμα. Μὰ δὲ λυγίζει. Ἡ ἀνώτατη ἐπιτροπὴ ἀντιδράσεως συνεδριάζει καὶ ξανασυνεδριάζει στὸ πολιτικὸ γραφεῖο τοῦ Τσάρου γιὰ νὰ πάρῃ συντριπτικὰς τελευταῖες ἀποφάσεις. Τὴν ἀποτελοῦν ὁ ἴδιος καὶ οἱ ὑπουργοὶ τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν καὶ ἀσφαλείας, κόμης Ἰωάννης Καποδίστριας καὶ στρατηγὸς Ἰβάνωφ.)

ΤΣΑΡΟΣ: Ἐξοχώτατε σύμβουλε ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν, ἐξοχώτατε σύμβουλε ἐπὶ τῆς ἀσφαλείας, γνωρίζετε θεθαίως τὰς ἐκ τῆς ὑπογραφῆς τῆς μυστικῆς συνθήκης τῆς ἀπο-

* Ὁ «Σκουφάς» ἀναδημοσιεύει ἀπὸ τὸ ἱστορικὸ δρᾶμα «Ὁ Νικόλαος Σκουφάς» τοῦ συμπατριῶτη μας λογοτέχνη κ. Κύρου Νάρβα (Γιώργου Κ. Οἰκονομίδη) τὴν τρίτη σκηνὴ τῆς δευτέρας πράξης. Ὅλο τὸ ἔργο παρουσιάζει ἐνδιαφέρον, ἡ σκηνὴ ὅμως αὐτὴ ἀποδείχνει τὴν ὀριμότητα τοῦ συγγραφέα καὶ τὴν ἱκανότητά του νὰ χειρίζεται μετὰ ἀνεση καὶ ἐπιτυχία τὰ πρὸ δύσκολα θέματα. Οἱ ἀγαγῶστες τοῦ περιοδικοῦ μας, πού δὲν ἔτιχε νὰ διαβάσουν τὸν Νικόλαο Σκουφά τοῦ κ. Νάρβα, ἔχουν ἔτσι τὴν εὐκαιρία νὰ ἐκτιμήσουν τὸ ἔργο του.

κληθείσας «ἱερά συμμαχία» ἀπορεούσας ὑποχρεώσεις μας. Ἐπιθυμῶ νὰ τονίσω πρὸς τὰς ἐξοχότητάς σας, ὅτι εἶμαι ἀποφασισμένος νὰ τιμῶσθαι τὴν ὑπογραφήν μας. Καὶ διὰ μὲν τὴν γενικωτέραν ἐφαρμογήν τῆς συνθήκης δέ γενῶνται θέματα. Θεωρῶ ὅμως ἐπάναγκες νὰ τονίσω τὰς εἰδικὰς καὶ ἠῤῥημένας εὐθύναις μας ἔναντι τῆς συμμαχίας, ἐν σχέσει μὲ τὸ ἔθνικόν κίνημα τῶν Ἑλλήνων τὸ ὁποῖον δυστυχῶς μολονότι καθοδηγεῖται παρὰ τυχοδιωκτῶν, κερδίζει ἡμέρα τῆ ἡμέρα ἔδαφος. Καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ δυστυχέστατου εὐρίσκεται καὶ δρᾷ ἐντὸς τῆς Ἁγίας πατρίδος μας. Δὲν δύνανται νὰ ἀνεχθῶ πλέον τοῦτο καὶ ὡς ἄτομον καὶ ὡς Τσάρος πασῶν τῶν Ρωσίων, ὑποχρεωμένος νὰ σέβωμαι τὰς συνθήκας τὰς ἀποβλεπούσας εἰς τὴν παγίωσιν τῆς τάξεως, τὸν σεβασμὸν τῶν συνόρων καὶ τὴν διατήρησιν τῆς εἰρήνης. Διὰ τοῦτο φρονῶ ὅτι ἀσχετῶς οὐδὲν ποτε συναισθηματισμοῦ ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἐπιβάλλεται ὅπως τὸ κίνημα αὐτό, τὸ ὁποῖον ἄλλωστε διευθύνεται παρὰ φρενοδραβῶν καὶ οὐδεμίαν ἔχει ἐλπίδα ἐπιτυχίας, κτυπηθῆ ἀμειλίχτως χάριν τοῦ καλῶς νοουμένου συμφέροντος τοῦ μεγάλου λαοῦ μας, ὅστις δὲν ὀφείλει τίποτε νὰ συρθῆ εἰς περιπετεῖα· χάριν μερικῶν ἀνοήτων Ἑλλήνων δραματιστῶν. Πρὸ παντὸς καὶ ὑπεράνω ὅλων ἡ Ἁγία Ρωσία καὶ ἡ ἀξιοπρέπειά μας, ἡ ὁποία ἐπιβάλλει σεβασμὸν τῶν συνθηκῶν. Σὰς ἀκούω ἐξοχώτατοι κύριοι, κατὰ σειρὰν ἀξιώματος.

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ: Ὁ ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ἀφοῦ εὐχαριστήσῃ θερμῶς τὴν Μεγαλειότητά του, διὰ τὴν καλωσύνην τῆς νὰ μᾶς καταστήσῃ κοινωνοῦς τῶν βέλτε-ρων σκέψεων καὶ ἀποφάσεών τῆς, ἐπιθυμῶ νὰ τονίσῃ ἀμέσως ὅτι εἶναι καθ' ὅλην τὴν γραμμὴν σύμφωνος μὲ τὰς ἀπόψεις τῆς.

ΙΒΑΝΩΦ: Ὁ σύμβουλος ἐπὶ τῆς ἀσφαλείας τῆς Αὐτοκρατορίας, εὐχαριστεῖ τὴν Μεγαλειότητά του, διὰ τὰς ληφθείσας ἀποφάσεις. Ἀνέκαθεν ὑπεστήριξεν τοιαύτας ἀπόψεις καὶ ἤδη λογιζέται εὐτυχῶς πληροφορούμενος τὴν τελικὴν ἐπιβολὴν των. Καὶ δὴ παρὰ τοῦ ὑπεράτου Αὐθέντου μας, οὗ τὰς διαταγὰς ἀνυπομονεῖ νὰ ἐκτελέσῃ. Κατὰ παντὸς ταραχοπόσιου καὶ κακοποιοῦ χρησιμοποιοῦντος τὸ ἔδαφος τῆς Ἁγίας Ρωσίας καὶ τὴν πατροπαράδοτον αὐτῆς φιλοξενίαν τὴν ἐξασφαλίζουσαν ὅχι μόνον ἄνετον ζωὴν ἀλλὰ καὶ εὐκολον πλουτισμὸν εἰς τὸν ἴδιον καὶ εἰς χιλιάδας ξένων, διὰ τὰ παρασκευάζῃ ἐν κρυπτῶ συνωμοσίαις, καταχρῶμενος τῶν εὐγενικῶν μας αἰσθημάτων μὲ σκοπὸν τὴν διατάραξιν τῆς παγκοσμίου ἀρμονίας. Θὰ κτυπήσω σκληρὰ. Θὰ ἐπιβάλω ἐν ὀνόματι τοῦ κραταιοῦ Αὐθέντου μου καὶ ἐν ὀνόματι τοῦ νόμου τὴν τάξιν. Οἱ δραματιζόμενοι διαταραχὰς καὶ μεταβολὰς τῆς παγκοσμίου τάξεως, θὰ γνωρίσουν ἀπὸ τῆς αὔριον μάλιστα τὴν πυγμὴν μας.

ΤΣΑΡΟΣ: Σὰς εὐχαριστῶ ἐξοχώτατοι κύριοι, διότι τότεν ταχέως ἀντελήφθητε τὰς ὑποχρεώσεις μας τὰς ἀπορρεούσας ἐκ τῶν διεθνῶν συνθηκῶν καὶ τότεν προθύμως ἐξεδηλώθητε διὰ τὴν ταχεῖαν αὐτῶν ἐκτέλεσιν. Νομίζω, κύριοι, πῶς δὲν ἔχομεν νὰ προσθέσωμεν τίποτε ἄλλο. Ἡ σημερινὴ μικρὴ μας συνεδρίασις ἔληξε. Σὰς εὐχαριστῶ.

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ: Ἐὰν θὰ ἐπέτρεπε ἡ Μεγαλειότης του.

ΤΣΑΡΟΣ: Λέγετε, κύριε κόμη.

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ: Ζητῶ συγγνώμην ἀπὸ τὴν Μεγαλειότητά του, διὰ τὴν μικρὰν αὐτὴν παρέκκασιν. Ἀλλὰ ἀντιληφθεὶς ἀπὸ τὸν ὑπερβάλλοντα ζῆλον τοῦ ἀξιοτίμου ἐπὶ τῆς ἀσφαλείας συναδέλφου ὅτι σκληραὶ διώξεις θὰ ἐξαπολυθοῦν, θεωρῶ καθῆκον μου νὰ θέσω ὑπ' ὄψει τῆς Μεγαλειότητός του καὶ τῆς ἐξοχότητός του τὰς τελευταίας πληροφορίας ἀπὸ τοὺς διπλωμάτας τῆς Εὐρώπης καὶ ἀπὸ τοὺς εἰδικοὺς πράκτοράς μου. Αὐτὸ τὸ ἔργον, τὸ ἀνέδαλλον δι' ἀργότερον. Ὅταν θὰ κατέληγον εἰς ὀριστικὰ συμπεράσματα θά-σει τῶν πλέον ἀσφαλῶν πληροφοριῶν. Ἦδη ὅμως μὲ ἐπύραρον τὰ γεγονότα. Θὰ προσπαθῆσω νὰ εἶμαι ὅσον εἶναι δυνατόν σύντομος καὶ σαφής.

Αἱ πληροφορίες μου εἶναι αἱ ἐξῆς: Τὸ ἔθνικόν κίνημα τῶν Ἑλλήνων ὀπερ ἀναπτύσσεται ὡς γνωστὸν ἐντὸς τῆς Αὐτοκρατορίας, δὲν φαίνεται νὰ εἶναι μόνον καὶ ἀδοθήθητο. Μεγάλῃ τις εὐρωπαϊκῇ δυνάμει, κατὰ τὰς ἰδιαιτέρας μου πληροφορίας, φαίνεται νὰ τὸ πατρονάρη.

ΤΣΑΡΟΣ: (ἐκπληκτός). Ἰί μου λέτε; Ἰί μου λέτε; Ἦοία ἡ δύναμις αὐτή; Λέγετέ το παρακαλῶ, ἀμέσως.

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ: Ὑπείκων εἰς τὴν ἐπικραθεῖσαν ὑψηλὴν ἐπιθυμίαν προσθέτω ἀμέσως ὅτι ἡ μεγάλη αὐτὴ δύναμις, εἶναι ἡ Γαλλικὴ δημοκρατία ἢ Αὐτοκρατορία. Ἐντὸς τῆς συγχύσεως εἰς ἣν παραδέρνουν οἱ Γαλλικοὶ ἐγκέφαλοι καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος ἀδυνατῶ νὰ καθορίσω τὸ ἀκριβές των πολιτεύμα.

ΤΣΑΡΟΣ: Πῶς; Ἀντελήφθην καλῶς; Εἶπατε ἡ Γαλλικὴ Αὐτοκρατορία, κύριε!

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ: Ἦ καὶ δημοκρατία. Τὸ ἴδιον εἶναι δι' αὐτοὺς. Πάντως, ὁ Ὑψηλός μου Κύριος ἤκουσε πολὺ καλά.

ΤΣΑΡΟΣ: (Μὲ ὀργή). Μὰ ἐπιτέλους αὐτοὶ οἱ Γάλλοι. Δὲν ἐννοοῦν νὰ ἡσυχάσουν; Ἄρχετὰ ἀνεστάτωσάν τὸν κόσμον μὲ τὰ συνθήματα ἐλευθερίας, ἅτινα τόσῳ θορυβωδῶς προέβαλεν εἰς διεθνή κλίμακα διὰ νὰ καταντήσουν τελικῶς οἱ στυγνότεροι τρομοκράται τοῦ ἐγγώρισε ποτὲ ἡ ἀνθρωπότητος. Μὴπὼς ὁμοίαν τύχην ἐπιφυλάσσουν καὶ διὰ τὴν Ἑλληνικὴν φυλὴν; Τὶ ἐπιθυμοῦν καὶ ἀναμιγνύονται αὐτοὶ εἰς τὰς ὑποθέσεις ἑνὸς μικροῦ, ὑποσώλου ἔθνους; Διατί δὲν τὸ ἀφήνουν ἡσυχον εἰς τὴν ἀτυχίαν του; Σὰς ἐρωτῶ κύριε κύριε. Διατί;

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ: Πληροφορῶ τὴν Μεγαλειότητά του: Διὰ τοὺς ἰδίους λόγους διὰ τοῦ ἐποίου ἐτοιμαζόμεθα νὰ τοὺς ἐνοχλήσωμεν καὶ ἡμεῖς. Διὰ λόγους δηλαδὴ, καθαρῶς διεθνῶν συμφερόντων.

ΤΣΑΡΟΣ: (Ξερεδῆχοντας). Ναί... Βέβαια... Δὲν ἀντιλέγω...

ΙΒΑΝΩΦ: (Πρὸς τὸν Καποδίστριαν). Δὲν εἶναι τὸ ἴδιον μὲ ἡμᾶς, ἐξοχώτατε. Ἡμεῖς ἀμυνομεθα. Δὲν δυνάμεθα νὰ ἀνεχθῶμεν συμμορίας ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς ἐπικρατείας, ἔστω καὶ ἐὰν αὐταὶ ἐκ πρώτης ὄψεως δὲν μᾶς ἀφοροῦν.

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ: Σκοπὸς μᾶς ἐξοχώτατε, δὲν εἶναι ἡ ἀμυνα. Δὲν κινδυνεύομεν ἡμεῖς ἀπὸ τὸ κίνημα τῶν Ἑλλήνων. Νὰ τὸ εἴπωμεν καθαρὰ: Σκοπὸς μᾶς εἶναι ἡ εὐθυγράμμισις μᾶς πρὸς τοὺς σκοποὺς τῆς Ἱερᾶς συμμαχίας. Ἄρα, συμφέροντα εἰς διεθνή κλίμακα.

ΤΣΑΡΟΣ: Εἶπατε ἐξοχώτατε, διεθνῆ συμφέροντα καὶ πραιτίσως φυσικὰ συμφέροντα τῆς Γαλλίας. Δυνάσθε τὴν στιγμὴν αὐτὴν νὰ μᾶς πληροφορήσετε λεπτομερέστερον ἐπ' αὐτῶν, δάσει τῶν τελευταίων ἐξελίξεων;

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ: Ἐκεῖ τείνει ἡ προσπάθειά μου. Εἰς τὴν πλήρη κατατόπισιν τῆς Μεγαλειότητός του. Τὸ Γαλλικὸν κράτος λοιπόν, ἔχει σοβαροὺς λόγους νὰ δημιουργήσῃ Ἑλληνικὸν κράτος εἰς τὴν μεσόγειον ὑπὸ τὴν ἀμεσον ἐπίβλεψιν καὶ κηδεμονίαν του.

ΙΒΑΝΩΦ: Πρὸς ποῖον σκοπὸν ἐξοχώτατε;

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ: Ἀπλυστάτα. Διὰ νὰ δύνανται εἰς ὀρισμένην στιγμὴν νὰ σπάσουν τὴν ἀλυσίδα Κονδίνου—Καλκούτας, ἢ ὅποιά τὸσῶ τοὺς ἀπασχολεῖ καὶ τοὺς τρομάζει.

ΙΒΑΝΩΦ: Καὶ ἐπιτυχάνεται τοῦτο δι' ἑνὸς μικροῦ ἐλευθέρου κράτους;

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ: Σὰς διαθεβαίω, ἀπολύτως.

ΤΣΑΡΟΣ: (Κατάπληκτός) Διάβολε... Εἶναι τρομερὰ ἐνδιαφέρον. Πῶς δὲν τὸ εἶχαμε σκεπθῆ;

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ: Ἡ Μεγαλειότης του ἄς ἡσυχάσῃ. Δὲν ἔχει καὶ τόση σημασία τὸ πρᾶγμα.

ΤΣΑΡΟΣ: Πῶς, αὐτό;

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ: Δυνάμεθα εἰς πᾶσαν στιγμὴν νὰ ἀπαιρέσωμεν τὸ παιγνίδιον ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν Γάλλων. Ἄρκει νὰ τὸ θελήσωμεν. Οἱ Ἕλληνες περισσότερο ἀγαποῦν καὶ ἐμπιστεύονται ἡμᾶς, ἀπὸ τοὺς καθολικοὺς Γάλλους. Θεωροῦν—καὶ ἔχι ἀδίκως—τὴν ἁρθρόδοξον μεγάλην Ρωσσίαν, τὸν φυσικὸν ἐχθρὸν τῆς Τουρκίας. Ἐὰν ἡμεῖς δεῖξωμεν μικρὰν πρὸς αὐτοὺς εὐνοίαν, οἱ Ἕλληνες θὰ εἶναι μαζὺ μᾶς. Καὶ εἰς ἣν περίπτωσιν ἡ

Θεία πρόνοια εὐδοκίῃσιν τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος, ἡ κραταιὰ Αὐτοκρατορία μας, ἀποκτᾷ ἕνα πρῶτης ταξείως Ρωσσικὸν πρακτορεῖον, εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Μέσης Ἀνατολῆς. Οὕτω, θέτομεν φραγμὸν εἰς τὰ ἐπικίνδυνα ὄνειρα τῶν Γάλλων ἀναρχικῶν, πραγματοποιοῦμεν τὸ προαιώνιον θὰ ἔλεγα ὄνειρον τῆς Ρωσσίας νὰ ἀποκτίσῃ βάσεις εἰς τὴν Μεσόγειον καὶ κρατοῦμεν τὴν μισητὴν Βρετανίαν ἀπὸ τὸν λαμὸν. Καὶ ὅποταν θελήσωμεν, δὲν ἔχομεν παρὰ νὰ σφίξωμεν ἀπλῶς τὸν θρόνον. Καὶ ὁ Βρετανικὸς λέων θὰ ἀπωλέσῃ τὴν Ἰσραροπλίαν του. Ἡ γραμμὴ Λονδίνου—Ἰνδιῶν, εἶναι ζωτικωτάτης σημασίας διὰ τὴν Ἀγγλίαν.

IBANΩΦ: Δηλαδή, ἐν ἄλλαις λέξεσι κύριε συνάδελφε, μᾶς λέγετε οὔτε ὀλίγον οὔτε πολὺ, ὄχι μόνον νὰ μὴ καταδιώξωμεν τοὺς συνωμοτοῦντας Ἑλληνας, ἀλλὰ καὶ νὰ πατρωνάρωμεν ἀντὶ τῶν Γάλλων ἡμεῖς τὸ κίνημά των. Πρὸφανῶς, λαμβάνετε ὑπ' ὄψει τὰ κέρδη, ἐάν οἱ Ἑλληνες ἀπαρνηθῶσιν τοὺς Γάλλους χάριν ἡμῶν, ἐάν ἡ, θεία Πρόνοια ἀποφασίσῃ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος καὶ φυσικὰ πολλὰ ἄλλα IBAN... Δὲν λαμβάνετε ὅμως προφανῶς ὑπ' ὄψει, τὴν ζημίαν θὰ ὑποστῶμεν εἰς τὴν περίπτωσιν ἀπεμπολήσωμεν τὰς ὑποχρεώσεις μας τὰς ἀπορρευούσας ἐκ τῶν προσφάτων συνθηκῶν καὶ ἰδίως τῆς Ἰερᾶς Συμμαχίας. Διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ὁποίων ἐάν δὲν ἀπατώμαι καὶ ἐσεῖς ἐξοχώτατε, εὐρέθητε πρὸ ὀλίγου ἀπολύτως σύμφωνος, ὅταν αὗται τόσῳ σαφῶς ἐξετέθησαν ἀπὸ τὸν Ἰψηλὸν μας Κύριον, ὥστε οἰαδῆποτε παρανόησις νὰ ἀποκλείεται. Ἐνῶ τώρα, ἄλλα μᾶς σερβίσετε πλαγίως. Τί, τέλος πάντων, ἐπιθυμεῖτε; Δὲν νομίζετε ὅτι ἀντιφάσκετε πρὸς ἑαυτοὺς;

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ: Οὐδόλως, κύριε. Ἐμμένω εἰς τὴν πρώτην γνώμην. Μὴ ταράττεσθε. Δὲν πρόκειται νὰ χάσητε τὰ θύματά σας καὶ τὴν εὐκαιρίαν νὰ προσφέρητε τὰς μεγάλας ὑπηρεσίας σας εἰς τὴν Μεγαλειότητά του, εἰς τὴν Ρωσίαν καὶ εἰς ὅλους ἡμᾶς.

IBANΩΦ: Νομίζω πῶς ἔχετε ὑποχρέωσιν νὰ ἐξηγηθῆτε σαφέστερον.

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ: Θὰ τὸ πράξω εὐχαρίστως. Καὶ πρωτίστως ἐξ ὑποχρέωσιν πρὸς πλήρη ἐνημέρωσιν τοῦ Σεπτοῦ μας Ἀνακτος. Ὅτε κατ' ἀρχὴν συνεφώνουν, οὐδόλως διενόηθην νὰ ἀποστῶ τῆς δηλώσεώς μου ἐκείνης καὶ μάλιστα ἐντὸς τόσο μικροῦ χρονικοῦ διαστήματος καὶ μάλιστα ἐνώπιον τῆς Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος.

IBANΩΦ: Εἶμαι περίεργος νὰ πληροφορηθῶ πῶς συμβιβάζετε τὴν δήλωσίν σας αὐτὴν Ἐξοχώτατε, μὲ τὰς πρὸ ὀλίγου καὶ ἐνώπιον τῆς Μεγαλειότητός του ἐντελῶς ἀπροόπτως ἐκτεθεισὰς ἀπόψεις σας.

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ: Δὲν θὰ σὰς χαρίσω πολὺν χρόνον στρατηγέ. Διότι εἰς τὰς μάχας ὡς καλῦτερον ἐμοῦ γνωρίζετε, ὁ χρόνος εἶναι πολὺτιμος. Λοιπόν, δὲν εἶμε ἐγὼ ἐκεῖνος ποῦ ἀγνωῶ τὰς ὑποχρεώσεις μας, τὰς ἀπορρευούσας ἐκ τῶν μυστικῶν συνθηκῶν τὰς ὁποίας ἐγὼ καὶ ὄχι ἐσεῖς, Κύριε σύμβουλε ἐπὶ τῆς ἀσφαλείας, ὑπέγραψα. Μόνον ποῦ ἐγὼ ὁ διπλωμάτης γνωρίζω κάτι ποῦ δὲ γνωρίζετε ἐσεῖς, ὁ παλαιὸς ἀστυνομικὸς: Ὅτι δηλαδή, αἱ διεθνεῖς συνθήκαι ὑπογράφονται διὰ νὰ παραβιάζωνται καὶ ὄχι διὰ νὰ τηροῦνται. Βεβαίως, κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας, μετὰ τὰ πλοῦσια γεύματα καὶ τὰς λαμπρὰς δεξιώσεις, ὅλοι προθυμοποιοῦνται νὰ τὰς ἐφαρμόσουν κατὰ γράμμα. Ὅτι, τὴν πᾶρῃα διατηρεῖ τὴν θερμότητά του, δηλαδή ἔχει δημιουργήσει κλίμα τόσῳ εἰς τὴν ἔσωτερικὴν ὄσῃ καὶ εἰς τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν, ἀποτελεῖ κατὰ τὴν θερμὴν αὐτὴν περίοδον τρέχουσαν ἀλήθειαν, πρὸς τὴν ὁποίαν οὐδεὶς ἐπιθυμεῖ νὰ ἐναντιωθῇ. Μόλις ὅμως παρέλθῃ ἡ ἀνάμνησις τῶν προπόσεων καὶ τῶν Βιεννέζικων θάλας, τῶν κρυφῶν καὶ τῶν εὐγενικῶν μὲ τὰς ἡμιγύμνους κυρίας ἐρεθιστικῶν συζητήσεων, τῶν ἐπιδείξεων σπινθηροδόλου πνεύματος ἐκ μέρους ἀμφιβάλλου ἀξίας καὶ εὐφυίας διπλωματῶν, ὄσῃ ἀφορᾷ τὸ ἐξωτερικὸν καὶ τοῦ τεχνικοῦ ἐνθουσιασμοῦ τῶν λαϊκῶν μαζῶν, τοῦ δημιουργουμένου βάσει τῆς ψυχοτεχνικῆς ἐκ τῶν πηχιαίων ὑποβολιμαίων τίτλων τῶν περισσοτέρων καὶ λαϊκωτέρων ἐφημερίδων ὄσῃ ἀφορᾷ τὸ ἔσωτερικόν, μόλις ἐν ἄλλαις λέξεσι τὸ πᾶρῃα «κρυώσῃ», τότε τὸ συμφῆρον τῆς νέας στιγμῆς ρυθμίζει τὴν τύχην τῶν συνθηκῶν καὶ ὄχι τὰ ζητήματα τιμῆς. Καὶ τὸ περιεργον εἶναι ὅτι κανεὶς δὲ στενοχωρεῖται κατὰ βάθος ἀπὸ τὴν τοιαύτην ἐξέλιξιν, διότι

δλοι τὰ ἴδια σκέπτονται κατὰ τὴν στιγμήν τῆς ὑπογραφῆς των. Δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον ἀφήνουν πολλὰς διατάξεις ἐντελῶς ἀσαφείς, κοινῇ σιωπηρᾶ συναίνεσει, ὥστε ἐν καιρῷ καὶ κατὰ τὰ συμφέροντα νὰ ὑπάρχη ἡ δικαιολογία τῆς ὑπαναχωρήσεως.

ΤΣΑΡΟΣ: (Μισοειρωνικά.) Κύριε Ἰβάνωφ, πρέπει νὰ ὁμολογήσητε ὅτι ἐδέχθημεν ὕψιστον μάθημα συγχρόνου πολιτικῆς ἠθικῆς...

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ: Ἄς μὴ ἐπιτραπῆ νὰ ἐπιμείνω ὅτι, ἀτυχῶς ἢ εὐτυχῶς, αὐτὴ εἶναι ἡ σύγχρονος διεθνῆς πολιτικῆ ἠθικῆ. Καὶ αὕτη θὰ εἶναι καὶ εἰς τὸ μέλλον, διότι οἱ ἄνθρωποι κατὰ βάσιν θὰ παραμένουν εἰ ἴδιοι εἰς τοὺς αἰῶνας.

ΤΣΑΡΟΣ: Καὶ ἡ τιμὴ τῆς Ρωσσίας;

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ: Τὰ ἔξυπνα ἄτομα καὶ ἔθνη διαρκῶς ἐπικαλοῦνται τὴν τιμὴν καὶ τὴν ἠθικὴν διὰ τοὺς ἀφελεῖς. Δὲν διστάζουν ὅμως νὰ τὰς γράψουν εἰς τὰ παλαιὰ των ὑποδήματα, ὅτε τὰ συμφέροντά των τὸ ἐπιβάλλουν καὶ αἱ περιστάσεις τὸ ἐπιτρέπουν. Μὲ τὴν τιμὴν καὶ τὴν ἠθικὴν ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ κόσμου τῆς διεθνούς ἀτιμίας ποὺ καθημερινῶς ζῶμεν, δὲν ἐπιτυγχάνει κανεὶς ἄλλο τι, εἴτε ἄτομον, εἴτε ἔθνος, εἰμὴ τὴν προπαρασκευὴν τῆς ὀλοκληρωτικῆς καταστροφῆς του. Δυστυχῶς ἡ ἠθικὴ δὲν ὑπεισῆλθεν ἀκόμη εἰς τὴν πολιτικὴν. Ἡ ἐὰν ὑπεισῆλθεν κάποτε, τώρα κατὰ τὸ δῆ λεγόμενον ἐξῆλθεν εἰς περιπάτον. (Πρὸς τὸν Ἰβάνωφ.) Μὴ μὲ ἀναγκάζετε στρατηγὲ νὰ εἶπω πράγματα ἠκιστα κολακευτικά δι' ἄμφοτέρους μας καὶ μάλιστα ἐνώπιον τοῦ Ὑψηλοῦ Αὐθέντου μας. Διατὶ μεταξὺ μας νὰ προσπαθῶμεν νὰ ὠραιοποιήσωμεν καταστάσεις ἐκ τῶν πραγμάτων θλιβεράς; Εἴμεθα πολιτικοὶ καὶ ὄχι ποιηταί. Θέτω τὰ πράγματα ὅπως ἀκριβῶς εἶναι. Καὶ ὄχι τὸ πῶς θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι. Διότι δὲν ἔχω τὴ δύναμιν νὰ μεταβάλω τὴν πνευματικὴν κατεύθυνσιν τῆς ἀνθρωπίνης πορείας. Αὐτὸ εἶναι ἔργον τοῦ ὑπερτάτου ὄντος. (Εἰρωνικά.) Ἐκτὸς ἐὰν τὸ ἔργον αὐτὸ δύναται νὰ τὸ ἀναλάβῃ ὁ στρατηγὸς Ἰβάνωφ. Μὲ μίαν διαταγὴν τοῦ μεταβάλλει τὸν θηματισμὸν καὶ τὴν κατεύθυνσιν χιλιάδων ἀνδρῶν, ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ εὐρισκομένου. Διατὶ τάχα δὲν θὰ δυνηθῆ νὰ μεταβάλῃ καὶ τὴν πορείαν τῶν ἀνθρωπίνων πνευμάτων καὶ ψυχῶν;

ΙΒΑΝΩΦ: (Πειραχόμενος) Ὁραία μὰ τὴν ἀλήθεια ἡ ἠθικὴ τῶν διπλωματῶν...

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ: Καὶ νὰ σκέπτεται κανεὶς ὅτι αὐτὸ τὸ λέγετε ἑοεῖς, ὁ ἀρχηγὸς τῶν ἀστυνομικῶν... Ὅσα ἔλεγε κανεὶς ὅτι ἐκαλλιεργήσατε τὸ ἦθος σας εἰς τὰ κρατητήρια καὶ εἰς τὰ στρατόπεδα τῆς Σιβηρίας.

ΙΒΑΝΩΦ: (Ἐρεθισμένος.) Φαίνεται πῶς τὰ μαθήματα ποὺ ἐλάβατε ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας ἡγέτας τοῦ κινήματος κατὰ τὰς μυστικὰς συναντήσεις σας δὲν ἐγένοντο ἐπὶ ματαίῳ,

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ: (Ψύχραιμα.) Ἐὰν φαντάζεσθε Κύριε, πῶς δὲν γνωρίζω ὅτι μὲ παρακολουθοῦσατε διὰ τῶν καλυτέρων λαγωνικῶν τῆς ἀσφαλείας, ἀσφαλῶς δὲν εἰσθε τὸσον ὀξυδερκῆς, ὅσον ἐπιθυμεῖτε νὰ φαίνεσθε.

ΤΣΑΡΟΣ: (Κατάπληκτος.) Τί εἶναι αὐτά; Τί ἀκούω κύριε κόμη; Ἐξηγηθῆτε ἀμέσως παρακαλῶ.

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ: Ζητῶ εὐλαβῶς συγγνώμην ἀπὸ τὴν Μεγαλειότητά του, διότι δὲν ἀνέφερα ἐγκαιρῶς τὴν ἐπίσκεψιν ἐνὸς Ἑλλήνου συνωμότου, Γαλάτη δνόματι, ἐκ τῶν ἡγετικῶν στελεχῶν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστατικῆς κινήσεως καὶ μακρουτοῦ συγγενοῦς μου, ὅστις προσεπάθηεν νὰ βολιδοσκοπήσῃ τὰ αἰσθήματά μου ἔναντι τῆς Ἑλληνικῆς κινήσεως καὶ τὴν ἐπίσημον πολιτικὴν ἦν προτίθειαι νὰ ἀκολοθῆσῃ τὸ ὑπουργεῖον τῶν ἐξωτερικῶν ἔναντι τοῦ ἐνδεχομένου ἐπιτυχίας τινὸς τῆς κινήσεως ταύτης. Εἰς περίπτωσιν εὐνοϊκῆς δι' αὐτοὺς ἀπαντήσεώς μου ἐφαίνετο διατεθειμένος νὰ ἐπιχειρήσῃ καὶ αὐτὴν ἀκόμη τὴν μῆσίν μου εἰς τὴν κίνησίν των. Ἐπειδὴ ἀκριβῶς ἐγνώριζα τὸν ἄνθρωπον—ἀνήκει εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν «Φοὶ ρεζονάντ», τῶν λογικῶν τρελλῶν ὡς ἀποκαλοῦνται—ἐθεώρησα περιττὸν νὰ ἀπασχολήσω τὴν Αὐτοκρατορικὴν Μεγαλειότητα, ἧς καὶ τὸ τελευταῖον λεπτὸν εἶναι τόσῳ πολῦτιμον διὰ τὸ ἔθνος ἡμῶν, μὲ τὴν ἐπίσκεψίν του καὶ τὴν τόσῳ φαειδρὰν καὶ καταδικασμένην ἐκ τῶν προτέρων κινήσίν των, ἧς πρεσβευτῆς ἐνεφανίζετο. Ἐλπίζω,

ἢ ἀπάντησις ἦν ἀσφαλῶς θὰ ἔλαβον εἰ συνωμόται μέσῳ τοῦ εἰρημένου Γαλάτη, νὰ τοὺς συντρίψῃ τὰς ἐλπίδας περὶ Ῥωσσοικῆς ἐνισχύσεως, ἕως τοῦ σημείου νὰ παραιτηθῶν τελείως τῶν παραφρόνων σκοπῶν των. (Εἰρωνικά.) Διὰ τὴν ἐπιβεβαίωσιν τῶν λεγόμενων μου ἐπικαλοῦμαι καὶ τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἐξοχωτάτου ἐπὶ τῆς ἀσφαλείας ὑπουργοῦ, ὁ ὁποῖος ἀσφαλῶς θὰ γνωρίζῃ καὶ τὴν ἀπάντησίν μου, καθ' ὃ τὰ πάντα παρακολουθῶν καὶ ἐλέγχων.

ΤΣΑΡΟΣ: (Εὐθυμα. Πρὸς τὸν Ἰβάνωφ.) Θὰ ἦτο νόστιμον στρατηγέ, νὰ παρακολουθῆτε καὶ μένα.

ΙΒΑΝΩΦ: (Μὲ μεδίαμα.) Πληροφωρῶ τὴν Μεγαλειότητά του διτι πράττω τὸ καθήκον μου ὅπως ἐγὼ τὸ ἀντιλαμβάνομαι, πιστὸς εἰς τὴν Ἁγίαν Ῥωσοίαν μου καὶ εἰς τὸν πάνσοπον Αὐτοκράτορά μου. Ὅσῳ ἀφορᾷ δὲ τοὺς ἰσχυρισμοὺς τοῦ ἐξοχωτάτου ὑπουργοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν στοιχειώδους ἐντιμότης ἐπιβάλλει νὰ λεχθῆ ὅτι, οὗτοι εἰσὶν ἀπόλυτως ἔντιμοι καὶ ἀληθεῖς.

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ: Σας εὐχαριστῶ, ἐξοχώτατε. Ἀλλὰ ὡς κόμης Καποδίστριας καὶ ὡς ὑπουργὸς διαμαρτύρομαι εὐλαδῶς πρὸς τὴν Μεγαλειότητά του διὰ τὴν τοιαύτην ὑπὸ τῆς ἀστυνομίας μεταχειρίζει τῶν ἐξεχόντων πολιτῶν καὶ ὑπουργῶν. Καὶ ἰδιαίτερος τοῦ ὑπουργοῦ τῶν ἐξωτερικῶν. Ἐφ' ὃ ὡς ἔτσι καὶ κατὰ τὸν τρόπον οὗτόν, ἐγενήθησαν ὑπόνοιαι εἰς τὴν ἐμὴν ἐκ μέρους κρατικῶν ὑπηρεσιῶν, θεωρῶ καθήκον μου νὰ θέσω εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Τσάρου μου τὴν παραίτησίν μου ἐκ τοῦ ἀξιώματος τοῦ ὑπουργοῦ τῶν ἐξωτερικῶν τῆς Αὐτοκρατορικῆς Ῥωσίας. Ὅτε ὑπονείας, ὅτε ἀμφιβολίας διὰ τὴν εὐθύτητα τοῦ χαρακτήρος μου ἀνέχεμαι, ἀλλ' οὔτε καὶ τὸν τρόπον ἐνεργείας τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ κυρίου Ἰβάνωφ δέχομαι.

ΤΣΑΡΟΣ: Αὐτὸ θεβαίω. Μάλιστα. (Πρὸς τὸν Ἰβάνωφ.) Χωρὶς νὰ ἐπιθυμῶ νὰ ὑπεσέλθω εἰς τὸν τρόπον ἀκρίβειας τῶν καθηκόντων σας ἐξοχώτατε κύριε Ἰβάνωφ, ἐκφράζω τὴν εὐχὴν ὅπως τοῦ λοιποῦ ἐπιδεικνύεται μεγαλύτερος σεβασμὸς ἐκ μέρους τῶν ὑπηρεσιῶν σας πρὸς τοὺς ὑπουργοὺς μου καὶ ἰδιαίτερος πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν συναδέλφου σας. Ὁ κύριος κόμης εἶναι ἀνώτερος πάσης ὑποψίας καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ ἀπολαμβάνῃ τῆς ἀνεπιφυλάκτου ἐμπιστοσύνης μου, ὅπως ἀκριβῶς καὶ εἰς τὸ παρελθόν.

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ: (Μὲ θαθεῖα ὑπόκλιση.) Διατελῶ θαυμάσια εὐγνώμων πρὸς τὸν Ὑψηλόν μου Κύριον.

ΙΒΑΝΩΦ: (Μὲ ὑπέκλιση πρὸς τὸν Τσάρο) Νέμος δι' ἐμὲ ἡ ἐπιθυμία τοῦ Ὑψηλοῦ Αὐθέντου μου.

ΤΣΑΡΟΣ: (Πρὸς τὸν Καποδίστρια.) Καὶ τώρα, κύριε κόμης, παρακαλῶ νὰ συνεχίσῃτε ἐκτυλίσειν τὸ νῆμα τῶν σκέψεών σας, διότι καὶ μὲν ἀντελήφθη κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον σαφῶς τὴν ἐννοίαν τῶν λόγων σας, ἀλλὰ καὶ δὲν κατελιγχατε ἀκόμη εἰς τὴν πλήρη διατύπωσιν τῶν ἀπόψεών σας.

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ: Ἡ Μεγαλειότης του ἅς εὐδοκῆσῃ νὰ προσέξῃ τὴν συνέχειαν: Ἐλέγον λοιπὸν ὅτι, αἱ διεθνεῖς συνθήκαι ὑπαγράφονται διὰ νὰ ἐφαρμοζῶνται τὰς πρώτας ὥρας ὑπὸ τὴν πρίσιν τῶν δημιουργηθειῶν ἐντυπώσεων εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ εἰς τὸ ἐξωτερικὸν καὶ ὑπὸ τὴν πρίσιν τῶν συμφερόντων ἅτινα ἐδημιούργησαν αὐτάς.

Ἡμεῖς ὑπεγράψαμεν πρὸ ὀλίγου μίαν τοιαύτην συμμαχίαν, τὴν ἀποκλιθεῖσαν Ἱερὰν καὶ δι' αὐτῆς ἀνελάθμεν σαφεῖς καὶ σοβαρὰς ὑποχρεώσεις: Ὅφειλομεν νὰ τὰς ἐκτελέσωμεν κατὰ τὸ διάστημα καθ' ὃ ἰσχύουν τὰ ἀνωτέρω ὑπ' ἐμοῦ ἐκτεθέντα.

ΙΒΑΝΩΦ: Ἐχετε πλήρη συνείδησιν τοῦ τι ἀκριβῶς σημαίνουν εἰς λόγους σας; Ἐξάπολυσιν ἄμεως διωγμῶν κατὰ τῶν Ἑλλήνων συνωμοτῶν. Δέχεσθε ἀληθῶς τοῦτο:

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ: Εἶμαι ὑποχρεωμένος διὰ δύο λόγους νὰ τὸ δεχθῶ. Πρῶτον, διότι τὸ ἐπιβάλλουν αἱ ὑποχρεώσεις μας ἐναντι τῆς μυστικῆς Ἱερᾶς συνθήκης ἢ συμμαχίας καὶ δευτέρον διότι ἐπιθυμῶ νὰ διασώσω τὸν ἀτυχή Ἑλληνικὸν λαὸν ἀπὸ θεβαίαν σφαγὴν εἰς ἣν τὸν ὀδηγοῦν μερικαὶ ἐπισημὰ καὶ ἀνόητοι κεφαλαὶ ἀποτυχημένων ἀνθρώπων εἰς οὓς ὁμολογῶ εὐθερίαν ἐκτίμησιν καὶ ἐμπιστοσύνην τρέφω. Τοὺς τὸ διεμήνυσσα ἤδη σαφῶς μέσῳ τοῦ ἀπεσταλμένου των Γαλάτη, ὥστε νὰ τοὺς ἀπογοητεύσω πλήρως, μὴ τυχὸν συ-

νετισθούν και σώζουν τὴν τελευταίαν στιγμὴν καὶ τὴν ἰδικήν των κεφαλὴν, ἔστω καὶ κενήν. Εἰς ἣν περίπτωσιν ὁμως ἐμμένουν εἰς τὸν ἀγῶνα των, τότε πρέπει νὰ τοὺς κτυπήσωμεν διὰ τοὺς ἀνωτέρω ἐκτεθέντας λόγους. Μόνον ποὺ θὰ παρακαλέσω στρατηγὲ Ἰδάνωφ, αἱ διώξεις νὰ περιορισθοῦν ἐντὸς πλαισίου πολιτισμένου, συμφώνως πρὸς τοὺς νόμους μας καὶ τὰ χριστιανικά μας ἰδεώδη.

Αὐτὰ διὰ τὸ παρόν. Ὅτε ὁμως αἱ πρῶται ἐντυπώσεις παρέλθουν, τὸ κλίμα, διεθνὲς καὶ ἐσωτερικὸν ἐν σχέσει πρὸς τὰς συνθήκας μεταβληθῆ καὶ τὰ συμφέροντά μας τὸ ἀπαιτήσουν, τότε θὰ μεταβάλλωμεν καὶ ἡμεῖς στάσιν ἐναντι τῶν συνθηκῶν. Ἐξοντώνομεν σήμερον ἕνα κίνημα διὰ νὰ τὸ ἀναστήσωμεν αὔριον, ὅταν τὰ συμφέροντά μας τὸ ἐπιβάλλουν καὶ αἱ περιστάσεις τὸ ἐπιτρέψουν. Καὶ μάλιστα ὑπὸ ἀξίαν ἡγεσίαν καὶ πρὸ παντὸς πιστὴν καὶ καθοδηγούμενην ὕφ' ἡμῶν.

IBANΩΦ: Ἐγώ, Κύριε, εἶμαι ἀστυνομικός. Καὶ ὡς τοιοῦτος οἰοδῆποτε φονεύσω ἐν τῇ ἀντιλήψει τοῦ ἐθνικοῦ συμφέροντος τῆς παρούσης στιγμῆς, δὲν δύναμαι, οὔτε νὰ τὸν ἀναστήσω, οὔτε καὶ φυσικά θὰ ἐπεθύμουν νὰ γίνω φίλος μετ' αὐτοῦ εἰς ἣν περίπτωσιν ἐπανελαμβάνετο ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας τὸ — ἄς μὲ συγχωρήσῃ ὁ ὕψιστος — μέγιστον θαῦμα τῆς ἀναστάσεως.

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ: Ἡ διπλωματία δόσakis διαθέτει καὶ τὴν συμπάραστασιν τῆς ἰσχύος τὰ πάντα δύναται: Ὡς καὶ νεκροὺς νὰ ἀναστήσῃ. Ἄρκει ζωηρῶς νὰ τὸ ἐπιθυμῆ καὶ εὐφυῶς νὰ ἐργασθῆ. Ἀκόμη καὶ ἀθανάτους νὰ κηδεύσῃ. Ὅσφ ἀφορᾷ δὲ τὰ ὕφ' ὑμῶν λεχθέντα ὅτι «οὔτε δύνασθε, οὔτε καὶ ἐπιθυμεῖτε» σὰς ἀπαντῶ: Ἄς ἔλθῃ ἐκεῖνη ἡ στιγμή καὶ τότε τὰ λέγομεν πάλιν.

IBANΩΦ: (Εἰρωνικά.) Ὡς θαυμαστά τὰ ἔργα σου, παγκόσμιος διπλωματία...

ΤΣΑΡΟΣ: Ἄρκετά... Ἄρκετά. Νομίζω πῶς τὰ πράγματα ἐξετέθησαν σαφῶς ἐξ ὅλων τῶν πλευρῶν. Ἐχομεν οὕτω ἐνώπιον ἡμῶν ἕνα πλήρη σχεδὸν πῖνακα τῆς καταστάσεως. Ὁ ἐξοχώτατος ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν σύμβουλός μου ἐξέθεσεν μὲ ἀπόλυτον ἀκρίβειαν καὶ θαυμαστὴν τῷ ὄντι δεξιότητιν τὰς δύο φάσεις τοῦ ζητήματος. Καὶ ὅσφ ἀφορᾷ τὴν δευτέραν, αὕτη μελετηθήσεται λεπτομερέστατα, ὅτε ἐπιστῆ ἡ περίπτωσις τῆς. Ὅσφ ἀφορᾷ ὁμως τὴν πρώτην, νομίζω ὅτι εἶναι ἡ ὥρα τῆς. Καὶ ἐὰν δὲν ἀπατώμαι, ὅλοι εὐρέθημεν πρὸ ὀλίγου ἀκόμη σύμφωνοι, διὰ τὴν ἀμεσον ἐφαρμογὴν τῆς.

IBANΩΦ:—**ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ:** Σύμφωνοι. Σύμφωνοι...

ΤΣΑΡΟΣ: (πρὸς τὸν Ἰδάνωφ.) Στρατηγέ, νομίζω πῶς ἦλθεν ἡ ὥρα σας. Μόνον ποὺ θὰ ἐνώσω καὶ ἐγὼ τὰς παρακλήσεις μου μὲ τὰς τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν συναδέλφου σας, ὅπως ἀσκήσητε τὰ καθήκοντά σας μὲ ἀνθρωπισμόν, ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ νόμου καὶ συμφώνως πρὸς τὴν ἀνατροφήν μας, τὸ μεγαλεῖο μας καὶ τὰ χριστιανικά ἰδεώδη τῆς Ἁγίας μας Ρωσίας. Ὅχι ἀγριότητος καὶ αἵματα ἄτινα δημιουργοῦν βαθύτατα μίση καὶ ἀποκόπτουν διὰ παντὸς τὰς ἐπαφάς. Ὑπάρχουν πολλοὶ ἄλλοι τρόποι διὰ τὴν ἐξουδετέρωσιν ἐνὸς κινήματος, ἀρκεῖ τις νὰ μὴ στερηθῆται σχετικῆς εὐφυΐας.

IBANΩΦ: (ὀπαύσας) Ἡ Αὐτοῦ Αὐτοκρατορικῆ Μεγαλειότης, ἄς εἶναι ἀπολύτως θεβχία διὰ τὴν προσεκτικὴν ἐφαρμογὴν τῶν ὑποδείξεών τῆς.

ΤΣΑΡΟΣ: Ἐξοχώτατοι Κύριοι. Νομίζω πῶς ἡ μικρὴ μας αὕτη σύσκεψις ἐτελείωσεν. Δὲν ὑπάρχει ἕτερον θέμα διὰ σήμερον.

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ. (Δειλά.) Ἐὰν ἐπέτρεπε ἡ Μεγαλειότης του...

ΤΣΑΡΟΣ: Λέγετε κύριε.

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ: Βεβαίως, ἔληξεν ἡ σύσκεψις. Νομίζω ὁμως, ὡς πρὸς τὸ πρῶτον μέρος. Ὅτι δηλαδὴ, ἀπεφασίσθη ἡ δάσει τῶν ὑποχρεώσεών μας τῶν ἀπορρευσῶν ἐκ τῆς μυστικῆς συνθήκης καταδίκη τοῦ ἐθνικοῦ κινήματος τῶν Ἑλλήνων. Ὡς πρὸς τὸ δεῦτερον ὁμως μέρος, δηλαδὴ τῶν τρόπων ἐξουδετερώσεως τοῦ κινήματος, ἔχω τὴν γνώμην ὅτι ὑπάρχουν ἀκόμη πολλὰ λεπτομέρειαι, αἵτινες ἀπαιτοῦν πολλὰς διεξουχιστικὰς ἀκόμη συζητήσεις. Φρονῶ ὅτι, ὁ ἐξοχώτατος ἐπὶ τῆς ἀσφαλείας συναδέλφου ὀφείλει μίαν ἐξήγησιν λεπτομερῆ τῶν μέσων καὶ τῶν τρόπων καθ' οὓς σκέπτεται νὰ ἐνεργήσῃ, διὰ τὴν πάταξιν ἐνὸς ἐθνικοῦ κινήματος ἀνθρώπων φαντασιοπλήκτων βέβαια, ζωηρῶς ὁμως

ἐπιημιούντων τὴν ἐθνικὴν τῶν ἀνάστασιν καὶ οἵτινες εἰς τὸ τέλος τῆς γραφῆς δὲν εἶναι καὶ ἐκκληματῖαι τοῦ κοινῶ ποινικοῦ δικαίου. Ἡ ἐξόντωσις τοῦ πόθου ἐνὸς ὀλοκλήρου λαοῦ, ἔστω καὶ ἐὰν εὗτος ἐκπροσωπηται τὴν στιγμὴν ταύτην ἀπὸ ἀναξίτου, νομίζω ὅτι ἀπαιτεῖ πολλὰς ἀκόμη σκέψεις καὶ συζητήσεις. Ἐὰν ἡ μεγαλειότης του ἔχει κουρασθῆ, δυνάμεθα νὰ ἀναβάλωμεν τὸ θέμα διὰ τὴν προσεχὴ συνεδρίαν.

ΙΒΑΝΩΦ: (Ἐρεθισμένος. Πρὸς τὸν Τσάρο.) Παρακαλῶ τὴν Μεγαλειότητά του νὰ θεωρήσῃ τὸ ἕλον θέμα λήξαν. Δὲν ἐπιτρέπεται νὰ καταπονῆται διαρκῶς ἡ Μεγαλειότης του μὲ φαιδρὰ θέματα, ὡς ἡ ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ κινήματος, διὰ νὰ καθησυχάσουν αἱ ὑπόνοιαι καὶ αἱ ἀμφιβολίαι τοῦ ἄλφα καὶ τοῦ βῆτα.

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ: (Μὲ ταραχὴν.) Κύριε Ἰβάνωφ...

ΤΣΑΡΟΣ: Ἡσυχία, Κύριοι. Τὸ θέμα θεωρεῖται ὀριστικῶς λήξαν. Σὰς εὐχαριστῶ διὰ τὴν πολυτίμον συμπαραστάσιν. Βεβαίως, οἱ διαφορὶ ἐπαγγελματῖαι ἀπελευθερωταί πιθανὸν νὰ διεκδικοῦν τὸ δίκαιον των. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἰδικὸς μας στόμαχος τὸ ἴδιον του. Καὶ διὰ τοῦτο σὰς καλῶ, ἐν αὐτῷ δὲν σὰς δίδει κόπον νὰ συνεχίσωμεν τὴν συνεργασίαν εἰς τὸ Βασιλικὸν πρόγευμα μὲ θέμα τὴν ἱκανοποίησιν τοῦ τελευταίου τούτου. Ἀλλ' ὄχι πρὸς Θεοῦ, ἀναμίξεις πολιτικῶν συζητήσεων εἰς τὸ ὑ.δ. συζητήσιν μέγα θέμα: Στόμαχος. Ἐκεῖ μόνον—κατὰ τὰ ὑπὸ τῶν ἱατρῶν λεγόμενα—μόνον εὐχαρίστους συζητήσεις. Ἄλλωστε, πάντοτε οἱ διπλωμάται καὶ οἱ ἀστυνομικοὶ γνωρίζουν νὰ διηγῶνται εὐχάριστες ἱστορίες. Αὐτοὶ γνωρίζουν τὰ τελευταῖα σκάνδαλα τοῦ διπλωματικοῦ σώματος, τῆς αὐτῆς καὶ τῆς λεγομένης καλῆς κοινωνίας μας. Αὐταὶ π.χ. αἱ γερμανιδούλες τοῦ διπλωματικοῦ σώματος—Πῶς; Ἔσεῖς τί λέγετε; Ἐγώ.. (Σκάζει σὲ πονηρὰ γελάκια.) Θεοῦ Κύριε φυλακὴν τῷ στόματι μου... Τί νὰ τὸν κάνω π.χ. τὸν ἐξοχώτατον ἐπὶ τῆς Γεωργίας συνάδελφός σας; Νὰ μοῦ ὀμιλῇ διαρκῶς διὰ πέρδικας, βύας καὶ βλιτωτῶν, χαλαῖσι μπουφύς καὶ βλήτα; Ἐγὼ ἐπιθυμῶ ἱέρακας ὡς ὑμεῖς, χυδαῖσι «σαῖνια» νὰ ἀσχολοῦνται μὲ ἀνθρωπίνους περδικοῦλας καὶ ἀνθρωπίνους «μπούφους». Καὶ ὄχι τόσο διὰ τὰ βλήτα, αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ, ὅσον μὲ ἐκείνους ἐκ τῶν συζύγων καὶ γονέων ποὺ τὰ πρστιμοῦν...

Ἐξοχώτατοι Κύριοι... Γνωρίζετε βεβαίως ἀπὸ τὸ παρελθὸν τὸ εἶδος τῶν συζητήσεων ὅπου ἐπιτρέπεται νὰ ὑπεισέρχεται κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ περι στομάχου θέματος. Ἐν τούτοις, ἐθεώρησα καλὸν νὰ γίνῃ καὶ ἡ σχετικὴ ὑπόμνησις. Κατὰ τὰ λοιπὰ μὴν ἀνησυχῆτε. Οἱ πλέον ἐκλεκτοὶ οἶνοι τοῦ κόσμου καὶ τὰ πλουσιώτερα ἐδέσματα θὰ τέρψουν τὸν τόσο καλλίστατον λάρυγγά σας.

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ: (Μὲ ὑπέκλιση) Εὐχαριστοῦμεν τῇ Μεγαλειότητά του διὰ τὴν ὑπερτάτην τιμὴν.

ΙΒΑΝΩΦ: (Μὲ θαθεῖα ὑπόκλιση) Εἴμεθα εὐγώμονες πρὸς τὸν Ἵγληδὸν Αὐ' ἔντη μας.

ΤΣΑΡΟΣ: Ὑπάγωμεν λοιπὸν. Ἡ ἐργασία, ἐργασία καὶ ὁ στόμαχος, στόμαχος...

(Ὁ Τσάρος παίρνει τὸ χαρτοφύλακά του ἐκ τοῦ γραφείου του καὶ βγαίνει γρήγορα. Ἀμέσως καὶ ὁ Ἰβάνωφ παίρνει τὸ δικό του ἀπὸ μιᾶ εἰδικῆς θήκης γιὰ τοὺς χαρτοφύλακες τῶν ὑπουργῶν, στὸ κάτω μέρος τοῦ γραφείου καὶ τὸν ἀκολουθεῖ μὲ γρήγορον βῆμα. Ὁ Καποδίστριας μὲ τὴν σειρὰν του πλησιάζει καὶ παίρνει κι' αὐτὸς ἀπ' τὸ ἴδιο μέρος τὸ χαρτοφύλακά του. Στέκει ἕως λίγο καὶ κάτι λέγει κουνώντας μυκτηριστικὰ τὸ κεφάλι καὶ κυττάζοντας ἀφηρημένα στὸ κενὸ.)

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ: (Μονολογεῖ) Μάλιστα, κύριοι. Σήμερον μὲ γαλαζίες πέστρσβες, σπάνιο θήραμα, ἐκλεκτὸ χαδιάριον τοῦ Εὐξείνου, οἶνους τοῦ Ρήνου καὶ εὐρωπαϊκῆ σαμπάνια ἐπιφραγίζετα ἡ τύχη τοῦ Ἑλληνικοῦ κινήματος. Ὅχι διὰ παντός, ὅπως εὐχομαι καὶ ἐλπίζω, δι' ἀρκετὸν ὄμως χρονικὸ διάστημα. Οὕτω ρυθμίζονται αἱ τύχαι τῶν μικρῶν λαῶν καὶ τῶν ἀτόμων. Ὡραῖο ἐπιστέγασμα τῶν περὶ πολιτικῆς τιμῆς καὶ ἠθικῆς (κυττάζει ἐρευνητικὰ κατὰ τὴν ἐξοδὸ) ἀντιλήψεων τοῦ Τσάρου μου καὶ τοῦ ἐκλαμπροτάτου κυρίου Ἰβάνωφ. (Σκέπτεται λίγο) Καὶ ὄλων μας δηλαδῆ... Ἀλλὰ διατὶ μᾶς κάμνει ἐντύπωνσι; Αὐτὴ εἶναι ἡ ζωὴ... Αὐτὴ καὶ ἡ κωμῶδια της... Ὅλα τὰ ἄλλα λέγονται διὰ τὴν ἀμοιβαίαν ἐξαπάτησιν. (Κάτι θέλει ἀκομῆ νὰ προσθέσῃ. Ἀλλὰ μετανοεῖ.) Ὅμως καθυστέρησα. Καὶ φόδος νὰ παρεξηγηθῶ. (Τὸ δάξει ἀμέσως στὰ πόδια, μὲ μεγάλους δρασκελισμοὺς γιὰ νὰ πρόλάβῃ τὸν Τσάρο καὶ τὸν Ἰβάνωφ.)

ΙΔΙΟΜΟΡΦΑ ΚΑΙ ΑΣΥΝΗΘΙΣΤΑ
ΑΠΡΟΣΩΠΑ ΡΗΜΑΤΑ
ΣΤΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟ ΙΔΙΩΜΑ
ΤΗΣ ΑΡΤΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΤΖΟΥΜΕΡΚΩΝ¹

ΣΤΕΛΙΟΥ ΧΡ. ΣΟΥΓΛΕ

Τις αναρίθμητες λέξεις, πού μεταχειρίζεται στὸν προφορικὸ καὶ γραφτὸ του λόγου ὁ ἑλληνικὸς κόσμος, τὶς χωρίζουν οἱ γραμματικοὶ σὲ δέκα κατηγορίες, πού τὶς λένε μέρη τοῦ λόγου, ἓνα ἀπ' τὰ ὁποῖα εἶναι καὶ τὸ ρῆμα, πού ἀσκεῖ τὴ βασικότερη λειτουργία μέσα στὸ λόγο. Ρήματα λέγονται οἱ λέξεις, πού δηλώνουν μιὰ ἐνέργεια ἢ ἓνα πάθημα ἢ μιὰ κατάσταση. Τὰ ρήματα συνοδεύονται σχεδὸν πάντοτε ἀπὸ ἓνα οὐσιαστικὸ, πού φανερώνει πρόσωπο, ζῶο ἢ πράμα ἢ μιὰ ἀφηρημένη ἔννοια καὶ λέγεται ὑποκείμενο. Ὑποκείμενο καὶ ρῆμα εἶναι ἀξεχώριστα. Σὲ ποιὰ διάθεση, κατάσταση δηλαδή, βρίσκεται τὸ ὑποκείμενο τοῦ ρήματος, αὐτὸ τὸ φανερώνει τὸ ρῆμα μὲ τὴν ἰδιαίτερη, τὴ ρηματικὴ, φύση του. Ὅταν πούμε π.χ.: Ὁ Κώστας δέρεται τὸν Πάνο, ὁ Κώστας δέρεται ἀπὸ τὸν πατέρα του, ὁ Κώστας ἀναπαύεται, μολονότι τὸ ὑποκείμενο καὶ τῶν τριῶν ρημάτων εἶναι τὸ ἴδιο, δηλαδή ὁ Κώστας, ὡστόσο τὸ ὑποκείμενο αὐτὸ βρίσκεται σὲ διαφορετικὴ κατάσταση ὅταν δέρη τὸν Πάνο, σὲ ἄλλη ὅταν τὶς τρώη ἀπὸ τὸν πατέρα του καὶ ἀλλιότιχη πάλι ὅταν ξεκουράζεται. Καὶ ἀκριβῶς ἐπειδὴ ρῆμα καὶ ὑποκείμενο εἶναι στενὰ δεμένα μεταξύ τους, λέμε πὼς ρήματα εἶναι οἱ λέξεις, πού δηλώνουν ὅτι τὸ ὑποκείμενο ἐνεργεῖ ἢ παθαίνει κάτι ἢ βρίσκεται σὲ μιὰ κατάσταση (2). Αὐτὰ τὰ ρήματα, πού συνοδεύονται πάντοτε ἀπὸ ὑποκείμενο, λέγονται προσωπικὰ καὶ τὰ χρησιμοποιοῦμε καὶ στὰ τρία πρόσωπα τοῦ λόγου καὶ στοὺς δύο ἀριθμοὺς. π.χ. ἐγὼ γράφω, σὺ γράφεις, αὐτὸς (αὐτὴ, αὐτὸ) γράφει, ἐμεῖς γράφουμε, σεῖς γράφεται, αὐτοὶ (αὐτὲς, αὐτὰ) γράφουν. Τὸ ὑποκείμενο τῶν προσωπικῶν ρημάτων ἢ δηλώνεται καθαρὰ στὸ λόγο μας, γραφτὸ ἢ προφορικὸ, ἢ παραλείπεται, γιατί εὐκόλα ἐννοεῖται ἀπὸ τὴ συνέχεια ἢ ἀπὸ τὸ νόημα τοῦ λόγου.

1. Στὴν ὀρθογραφία ἀκολούθησα τὴ Νεοελληνικὴ Γραμματικὴ (τῆς δημοτικῆς), 1941, Ὁργανισμὸς Ἐκδόσεως Ἐχολικῶν Βιβλίων, ἐν Ἀθήναις.

2. Κοίτα ὁποιαδήποτε γραμματικὴ τῆς ἀρχαίας ἢ τῆς νέας ἑλληνικῆς γλώσσας.

Ἐπάρχουν ὅμως καὶ μερικὰ ρήματα, ποῦ δὲ συνοδεύονται ἀπὸ ὑποκαίμενο, ποῦ νὰ δηλώνη πρόσωπο, ζῶο, πράμα ἢ ἀφηρημένη ἔννοια, καὶ χρησιμοποιοῦνται μόνο στὸ τρίτο ἐνικὸ πρόσωπο. Ἡ διάθεση, ποῦ φανερώνουν τὰ ρήματα αὐτὰ δὲν ἀντανακλάει σὲ κανένα πρόσωπο ἢ ζῶο ἢ πράμα ἢ ἀφηρημένη ἔννοια. Τὰ ρήματα αὐτὰ, λέγονται ἀπρόσωπα (1). Τέτοια εἶναι τὰ ρήματα, ποῦ φανερώνουν φυσικὰ φαινόμενα, π.χ. ἀστράφτει, βρονταίει, βρέχει, χιονίζει, μουμπουνίζει, βραδιάζει, ξεμερώνει, σκοτεινιάζει, χαράζει καὶ ἄλλα. Ἐπίσης μέλλεται, βολεῖ κ.λ.π. κ.λ.π.

Ἀπρόσωπα ρήματα χρησιμοποιοῦν στὸ λόγο τους. ὅλοι οἱ νεοέλληνες, ὅπως χρησιμοποιοῦσαν καὶ οἱ ἀρχαῖοι καὶ οἱ μεσαιωνικοὶ πρόγονοί μας.

Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ τὰ κοινὰ σ' ὅλες τὶς περιοχὰς τῆς χώρας μας ἀπρόσωπα ρήματα, ὑπάρχουν καὶ μερικὰ, ποῦ τὰ μεταχειρίζονται οἱ κάτοικοι ὀρισμένης μόνο περιοχῆς. Ἀὐτὰ, ἐπειδὴ συνηθίζονται στὸ γλωσσικὸ ἰδιώμα μᾶς ὀρισμένης περιοχῆς, μποροῦμε νὰ τὰ ὀνομάσωμε ἰδιωματικὰ ἀπρόσωπα ρήματα.

Τέτοια ὑπάρχουν καὶ στὸ γλωσσικὸ ἰδιώμα τῶν κατοίκων τοῦ νομοῦ τῆς Ἄρτας. Νὰ μερικὰ, ποῦ εἶναι ἰδιόμορφα καὶ ἀσυνήθιστα σ' ἄλλες περιοχὰς καὶ κάνουν ἐντύπωση σ' ἕναν ξένο, ποῦ θὰ παραμείνῃ ἔστω καὶ λίγον καιρὸ στὴν περιοχὴ τοῦ νομοῦ τῆς Ἄρτας: μὲ πεινάει, μὲ διψάει, μὲ νυστάζει.

Τὰ παραπάνω ἀπρόσωπα ρήματα σχηματίζονται ἀπὸ τὰ προσωπικὰ πεινάω, διψάω καὶ νυστάζω, ποῦ ὁ ἑλληνικὸς λαὸς τὰ μεταχειρίζεται κάθε μέρα στὴν οἰκίαν του. Καὶ τὰ τρία ἀπρόσωπα εἶναι ἐνεργητικῆς φωνῆς καὶ δηλώνουν οὐδέτερη διάθεση (2). Μὲ πεινάει σημαίνει: βρίσκομαι σὲ κατάστασι πείνας, ἔχω ὀργανικὸ αἰσθημα πείνας, πεινάω. Μὲ διψάει=ἔχω ὀργανικὸ αἰσθημα δίψας, βρίσκομαι σὲ κατάστασι δίψας, διψάω. Μὲ νυστάζει=βρίσκομαι σὲ κατάστασι νύστας, ἔχω τὸ ὀργανικὸ αἰσθημα τῆς νύστας, νυστάζω. Καὶ τὰ τρία ρήματα δηλώνουν μιὰ ὀργανικὴ ἔλλειψη, ὀργανικὸ αἰσθημα.

Τὸ ξεχωριστὸ, ποῦ συμβαίνει σχετικὰ μὲ τὰ προηγούμενα ἀπρόσωπα ρήματα, εἶναι ὅτι οἱ κάτοικοι τοῦ νομοῦ τῆς Ἄρτας, ὅσοι δὲν ἔχουν δεχτὴ ἐπίδραση ἀπὸ γλωσσικὰ ἰδιώματα ἄλλων περιοχῶν ἢ ἀπὸ τὴν νεοελληνικὴ γλῶσσα τῶν μεγάλων ἀστικῶν κέντρων, ὅλοι, μορφωμένοι καὶ ἀμόρφωτοι, χωριάτες καὶ ἄστοι, μεγάλοι καὶ μικροὶ, χρησιμοποιοῦν σχεδὸν ἀποκλειστικὰ τὰ ἀπρόσωπα ρήματα μὲ πεινάει, μὲ διψάει, μὲ νυστάζει καὶ ὅχι τὰ προσωπικὰ πεινάω, διψάω, νυστάζω, τὰ ὁποῖα ἔχουν περὶ πέσει σὲ καθολικὴ σχεδὸν ἀχρηστία.

Τὰ ἀπρόσωπα ρήματα μὲ πεινάει, μὲ διψάει, μὲ νυστάζει διαφέρουν ἀπὸ τὰ ὑπόλοιπα ἀπρόσωπα ρήματα σὲ τοῦτο, ὅτι αὐτὰ, ἀντίθετα ἀπὸ ὅλα σχεδὸν τὰ ἄλλα ἀπρόσωπα, συνοδεύονται ἀπὸ μιὰ αἰτιατικὴ προσωπικῆς ἢ δεικτικῆς ἀντωνυμίας ἢ ὀνόματος οὐσιαστικοῦ: μὲ πείνασε, σὲ διψάει, τὸν νυστάξε, τὴν πεινάει, τὸ δίψασε, θὰ μᾶς νυστάξῃ, σᾶς εἶχε πεινάσει, τοὺς δίψασε, τὶς νυστάξε, τὰ πείνασε, αὐτὸν τὸν εἶχε διψάσει, τὸ Γιάννη τὸν πείνασε.

Ἡ αἰτιατικὴ αὐτὴ φανερώνει τὸ πρόσωπο, στὸ ὁποῖο συμβαίνει τὸ ὀργανικὸ πάθημα τῆς πείνας, τῆς δίψας ἢ τῆς νύστας. Τέτοια αἰτιατικὴ, ποῦ δηλώνει τὸ πρόσωπο,

1. Γιὰ τὰ ἀπρόσωπα ρήματα κοίταξε, ἐκτὸς ἀπὸ ἄλλα, καὶ Παπανδρέου Γεωργίου, Συντακτικὸν τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης, ἐν Ἀθήναις 1896, §§ 98—102. Κατεβαίνη Κωνωνίου Σ. Συντακτικὸν τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης, ἔκδ. ἐβδόμη, ἐν Ἀθήναις 1899, §§ 143—5. Λώλου Χρ. Β., Συντακτικὸν τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης, ἔκδ. β', ἐν Ἀθήναις 1927, §§ 303—6. Γκαρτζάνου Ἀχιλλέως Α. Συντακτικὸν τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Γλώσσης, ἔκδ. β', ἐν Ἀθήναις 1932, § 161. Τοῦ ἴδιου, Νεοελληνικὴ Σύνταξις (τῆς κοινῆς δημοτικῆς), ἔκδ. β', τόμ. Α'. ΟΕΣΒ, ἐν Ἀθήναις 1916, § 169. Μεγάλη Ἑλληνικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια Πυρσοῦ, τόμ. Ε' (στὴ λέξη ἀπρόσωπος—ἀπρόσωπα ρήματα, σελ. 271, στ. α' καὶ β'). Νεοελληνικὴ Γραμματικὴ (τῆς δημοτικῆς), 1941, ΟΕΣΒ, ἐν Ἀθήναις: Μερεντίου Κωνωνίου Ἰω., Ἡ ἀπλοσιτάτη πρότασις τῶν κλασσικῶν γλωσσῶν, ἐν Ἀθήναις 1952, σελ. 13—7.

2. Κοίταξε: Νεοελληνικὴ Γραμματικὴ (τῆς δημοτικῆς), 1941, ΟΕΣΒ, ἐν Ἀθήναις, § 802. Μεγ. Ἑλλην. Ἐγκυκλ. Πυρσοῦ ὅπου παραπάνω.

στο ὁποῖο ἀναφέρεται ἡ εὐνοια τοῦ ρήματος, παίρνουν στή νεοελληνική γλώσσα καί τὰ ἀπρόσωπα ρήματα μ λει, νοιάζει, συμφέρει καί ἐνδιαφέρει. Ἡ αἰτιατική αὐτή λέγεται *αἰτιατική προσωπική* (1) καί εἶναι ἀντίστοιχη μέ τή δοτική προσωπική, πού ἔπερναν σχεδόν πάντοτε τὰ ἀπρόσωπα ρήματα τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσας (2). Θυμίζει ἡ προσωπική αἰτιατική παρόμοια σύνταξη τῆς λατινικῆς γλώσσας, στήν ὁποία τὰ ἀπρόσωπα ρήματα (δλα τῆς δευτέρας συζυγίας), πού δήλωναν ψυχικό αἶσθημα, ψυχικό πάθημα, ἔπαιρναν μιὰ αἰτιατική τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας, πού δήλωνε τὸ πρόσωπο, πού αἰσθάνονταν τὸ ψυχικό πάθος, π.χ. miseret me = αἰσθάνομαι συμπόνια, συμπονῶ, λυποῦμαι, pudet me = δοκιμάζω αἶσθημα ντροπῆς, ντρέπομαι, taedet me = μέ πιάνει ἀηδία, ἀηδιάζω κ.λ.π. (3).

Τὰ τρία ἰδιόμορφα καί ἄσυνήθιστα ἀπρόσωπα ρήματα, πού συνηθίζονται στό γλωσσικό ἰδίωμα τῆς Ἄρτας καί τῶν Τζουμέρκων στή θέση τῶν ἀντίστοιχων προσωπικῶν ρημάτων, χρησιμοποιοῦνται σ' ὅλους τοὺς χρόνους τῆς ὀριστικῆς, παροντικούς, περασμένους καί μέλλοντικούς:

Ἐνεστώτας (4)	: Μὲ πεινάει, σὲ νυσταζει, τὸν διψάει
Παρατατικός	: Τὴν διψοῦσε, τό νύσταζε, μᾶς πεινοῦσε
Μέλλοντας ἔξακολουθητικός	: Θὰ σᾶς πεινάη, θὰ τοὺς διψάη, θὰ τὰ νυστάζη
» συνοπτικός ἢ στιγμιαίος	: Θὰ με πεινάση, θὰ σὲ διψάση, θὰ τὸν νυστάζη
Ἄοριστος	: Μὲ δίψασε, σὲ νύσταξε, τὸν πείνασε
Παρακείμενος	: Τὴν ἔχει νυστάξει, τὸ ἔχει διψάσει, μᾶς ἔχει (πεινάσει)
Ὑπερσυντέλικος	: Σᾶς εἶχε διψάσει, τοὺς εἶχε νυστάξει, τὶς εἶχε (πεινάσει)
Συντελεσμένος μέλλοντας	: Θὰ τὰ ἔχη διψάσει, θὰ με ἔχη νυστάξει, θὰ (τὸν ἔχη πεινάσει)

Ὅλοι οἱ χρόνοι τῆς ὀριστικῆς χρησιμοποιοῦνται, πὺδ πολὺ ὁμως ἀπ' ὅλους μέ τή σειρά ὁ ἀόριστος, ἔπειτα ὁ ἐνεστώτας καί ὁ μέλλοντας (ἀπλὸς) καί λιγότερο οἱ ἄλλοι, ὅπως διαπίστωσα ἀπὸ προσωπική παρατήρηση.

Καί στήν ὑποταχτική ὑπάρχουν τύποι στὸν ἐνεστώτα: νὰ (ἄς) με πεινάη, ἄς σὲ διψάη, νὰ τὸν νυστάζη καί στὸν ἀόριστο: ἄς μᾶς νυστάξη, νὰ σᾶς διψάση, ἄς τοὺς πεινάσει.

Στήν προσαχτική δὲν ὑπάρχουν ξεχωριστοὶ μονολεχτικοὶ τύποι, ἀλλ' ἀναπληρώνονται ἀπὸ τοὺς τύπους τῆς Ὑποταχτικῆς, π.χ. ἄς σὲ πεινάη, νὰ τὸν νυστάζη, ἄς σὲ διψάη, νὰ σᾶς πεινάση, ἄς τὶς διψάση, νὰ τὰ νυστάζη.

Τὸ ἀπαρέμφοτο δὲ χρησιμοποιεῖται μόνο του, ἀλλὰ βοηθαίει νὰ σχηματίζονται οἱ τρεῖς συντελεσμένοι χρόνοι τῶν ρημάτων, παρακείμενος, ὑπερσυντέλικος καί συντελεσμένος μέλλοντας, π.χ. τοὺς ἔχει πεινάσει μᾶς εἶχε νυστάξει, θὰ σᾶς ἔχη διψάσει (5).

Μετοχή τῶν τριῶν ρημάτων δὲ σχηματίζεται.

Δὲ θέλει ρώτημα ὅτι τὰ ἀπρόσωπα ρήματα μέ πεινάει, μέ διψάει, μέ νυστάζει προῆλθον ἀπὸ τὰ ἀντίστοιχα προσωπικά πεινάω, διψάω, νυστάζω. Κατὰ τὴ γνώμη μου ἡ

1. Κοίταξε Τζαροτζάνου Ἀχιλλ. Α. Νεοελληνική Σύνταξις (τῆς κοινῆς δημοτικῆς), ἐκδ. β'. τόμ. Α'. ΟΕΣΒ, ἐν Ἀθήναις 1946, § 64.

2. Κοίταξε Τζαροτζάνου Ἀχιλλ. Α. Συνακτικὸν τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Γλώσσης, ἐκδ. β' ἐν Ἀθήναις 1932, § 161,1.

3. Κοίτα Σκάσση Ἐρρίκου Α. Γραμματικὴ τῆς Λατινικῆς Γλώσσης, ἐκδ. ΟΕΣΒ, ἐν Ἀθήναις 1940, § 136,2.

4. Στὴν ὀνομασία τῶν χρόνων τοῦ ρήματος καί τῶν εἰδῶν αὐτῶν ἀκολούθησα τῆ: Νεοελληνική Γραμματικὴ (τῆς δημοτικῆς), 1941, ΟΕΣΒ, ἐν Ἀθήναις, §§ 823-35.

5. Κοίτα στή: Νεοελληνική Γραμματικὴ (τῆς δημοτικῆς), §§ 819 καί 839.

μετατροπή τῶν προσωπικῶν ρημάτων πεινάω, διψάω, νυστάζω σὲ ἀπρόσωπα συντελέστηκε μὲ τὸν ἀκόλουθο τρόπο: στὴ θέση τοῦ προσωπικοῦ πείνασα — πεινάω εἰπώθηκε μὲ προσωπικὸ ὑποκείμενο ἢ φράση μὲ πείνασε — μὲ πεινάει τὸ στομάχι ἀνάλογα μὲ τὴν προσωπικὴ φράση μὲ πόνεσε — μὲ πονάει τὸ στομάχι καὶ ἀργότερα τὸ ὑποκείμενο τὸ στομάχι τῆς φράσης μὲ πείνασε — μὲ πεινάει τὸ στομάχι ὑποσιμπλήθηκε σὺν αὐτονόητο, γιὰ τὸ λόγο ὅτι δὲν ἦταν ἀνακαῖο, ἐπειδὴ τὸ ὄργανικὸ αἰσθημα τῆς πείνας τὸ αἰσθάνεται ὁ ἀνθρώπος πάντα στὸ στομάχι, τὸ ὁποῖο πιάζει ἰδιότροπα καὶ καταθλιπτικά. Καὶ ἐνῶ στὴν ἀρχὴ τὸ ὑποκείμενο τὸ στομάχι παραλείπονταν σὺν αὐτονόητο, ἀργότερα ξεχάστηκε ὀλωσδιόλου σὲ βαθμὸ ὥστε, ἀνρωτήση κανεῖς ἔιναι ἀπλοῖκὸ ἀνθρώπο τοῦ χωριοῦ «ποῖο σὲ πείνασε;», νὰ μὴν εἶναι σὲ θέση ν' ἀπαντήση. Ἀπὸ μιὰ τέτοια ἀναλογία φαίνεται πῶς τὸ προσωπικὸ ρῆμα πεινάω ἔγινε ἀπρόσωπο: μὲ πεινάει.

Ἀργότερα, ὅταν πιὰ γενικεύθηκε τὸ μὲ πεινάει σὲ βάρος τοῦ πεινάω, ἡ χρῆση τοῦ μὲ πεινάει προκάλεσε πάνω στὰ ρήματα διψάω καὶ νυστάζω, πού δηλώνουν κ' αὐτὰ ὄργανικὰ αἰσθήματα, ἀνάγκης τῆς φυσικῆς ὑπαρξης τοῦ ἀνθρώπου, ἔνα ἀποτέλεσμα ἴδιο μὲ κείνο, πού ἡ φραση μὲ πονάει τὸ στομάχι προκάλεσε στὸ πεινάω, πού ἀπὸ προσωπικὸ μετατράπηκε σὲ ἀπρόσωπο. Σύμφωνα δηλαδὴ μὲ τὸ γνωστὸ γλωσσολογικὸ νόμο τῆς ἀναλογίας τὰ προσωπικὰ ρήματα διψάω καὶ νυστάζω, ἀκολουθώντας τὸ μὲ πεινάει, ἔγιναν κ' αὐτὰ ἀπρόσωπα: μὲ διψάει, μὲ νυστάζει.

Προβαλλεῖ τώρα τὸ ἐρώτημα: σὲ ποιά γεωγραφικὴ περιοχὴ ἐντοπίζεται ἡ χρῆση τῶν ρημάτων μὲ πείνασε, μὲ δίψασε, μὲ νύσταξε στὴ θέση τῶν ἀντιστοιχῶν προσωπικῶν; Σ' ὀλόκληρη τὴν περιοχὴ τοῦ νομοῦ τῆς Ἄρτας, ἀπὸ τὰ χωριά τοῦ ὄρειοῦ ὄγκου τῶν Τζουμέρκων (Ἄγναντα, Κιστάδες, Ραφτανάιους, Πράμαντα (Ἰωαννίνων), Μελισσορρογούς, Θεοδώριανα, Δροσοπηγὴ, Κουκούλια, Σγάρα, Καταρράκτη, Λεπιανά, Γραικικό, Ράμια καὶ ἄλλα) στὰ βόρεια τοῦ νομοῦ ὡς κάτω στὴν Ἄρτα καὶ στὰ νότια χωριά τοῦ κάμπου τῆς Ἄρτας, πού γινίζου ἢ εἶναι κοντὰ στὸν Ἀμβρακικὸ κόλπο (Νιοχώρι, Ψαθοτόπι, Κομμένο, Περάνθη, Συκιές, Κομπότι, Σελλᾶδες, Κλειδί, Δημαριό, κ.λ.π.), ἀπὸ τὰ ἀνατολικά χωριά τοῦ νομοῦ (Μεγαλόχαρη, Τετράκωμο, Μεσούντια, Μελιανὰ, Μεσόλυργο, Πηγές, Σκουληκιά, κ.λ.π.) ὡς τὰ δυτικά, πού γειτονεύουν μὲ τὰ χωριά τοῦ νομοῦ τῆς Πρέβεζας (Ροδαγιή, Κεντρικὸ, Παντάνασσα, Πιστιανὰ, Ἀμμότοπο, Ἅγιο Σπυρίδωνα, Ἀνέζα, Κομπή, Καλαμιά, Βίγλια καὶ ἄλλα).

Ὅπως πληροφορηθῆκα, σὲ μερικά χωριά τοῦ νομοῦ τῆς Ἄρτας χρησιμοποιοῦνται παράλληλα καὶ χωρὶς διάκριση καὶ τὰ προσωπικὰ ρήματα πεινάω, διψάω, νυστάζω καὶ τὰ ἀπρόσωπα μὲ πεινάει, μὲ διψάει, μὲ νυστάζει, ὅπως στὸ Τετράκωμο, στὴ Χώσπη, τοὺς Μελισσορρογούς, τὸ Λουτρότοπο, τὸν Καλόβατο καὶ στὸ Κομπότι.

Τὰ πιὸ πάνω τρία ἀπρόσωπα ρήματα βρίσκονται σὲ χρῆση στὴ θέση τῶν ἀντιστοιχῶν προσωπικῶν καὶ σὲ μερικά χωριά, πού ἀνήκουν στὸ νομὸ τῆς Πρέβεζας, π.χ. στὸ Κοκούλι, στὸ Χειμαδιὸ (πρωτύτερα λεγόταν Τοπόλι), στὸ Βράχο (πρωτύτερα Σκέμπος), στὴν Ἀηδονιά καὶ στὴ Λυγιά (πού ὑπάγεται στὴν κοινότητα Χειμαδιοῦ).

* * *

Ἐξὸν ἀπὸ τὰ τρία ἀπρόσωπα ρήματα μὲ πεινάει, μὲ διψάει, μὲ νυστάζει, πού φανερώνουν ὄργανικὸ πάθημα, οἱ κάτοικοι τοῦ νομοῦ τῆς Ἄρτας χρησιμοποιοῦν μὲ ἰδιαίτερη προτίμησιν καὶ ἔνα τέταρτο ἀπρόσωπο ρῆμα, πού δηλώνει φυσικὸ φαινόμενο, ἀνῆκει δηλαδὴ στὴν κατηγορίαν τῶν ρημάτων ἀστράφτει, βροντάει, μπουμπουνίζει, βρέχει, χιονίζει κ.λ.π., πού, ὅταν τὰ χρησιμοποιοῦμε, δὲ νιώθουμε τὴν ἀνάγκην νὰ κατονομάσῃμε ἢ ν' ἀναζητήσῃμε τὸ ὑποκείμενο, σὶ ὁποῖο ἀναφέρεται ἢ διάθεση, πού παρῶσιν σιάζει τὸ ρῆμα. Τὸ ρῆμα αὐτὸ εἶναι τὸ πετάει — πέταξε, πού τὸ συναντᾶμε σὲ προτάσεις σὺν κ' αὐτῆς: πετάει πολὺ νερὸ = ρίχνει πολλὴ βροχὴ; βρέχει πολὺ,

πέταξε πολὺ χιόνι ἢ χαλάζι = ἔριξε πολὺ χιόνι ἢ χαλάζι. Δηλαδή τὸ πέταξε—πετάει χρησιμοποιεῖται στὴ θέση τοῦ ἔριξε—ρίχνει, πού εἶναι συνηθισμένο σ' ἄλλες περιοχές.

Ἐννοεῖται πὼς καὶ τὸ ἀπρόσωπο πετάει χρησιμοποιεῖται περισσότερο στὸν ἄδρι στο πρῶτα, ὕστερα στὸν ἐνεστώτα καὶ λιγότερο στοὺς ὑπόλοιπους χρόνους.

Τὸ γλωσσικὸ ἴδιωμα τῆς Ἄρτας καὶ τῶν Τζουμέρκων θὰ μπορούσε νὰ παρατηρήσῃ κανένας γενικά ὅτι ἔχει γιὰ τὴ γλωσσικὴ ἔρευνα ξεχωριστὴ σημασία, γιατί παρουσιάζει πολλὰ γλωσσικὰ στοιχεῖα, πού σ' ἄλλες ἑλληνικὲς περιοχές ἢ συναντῶνται πολὺ λίγο ἢ δὲ χρησιμοποιοῦνται καθόλου, ὅπως π.χ. ἡ ἔξιωση τῆς γενικῆς ἐνικοῦ τῶν θηλυκῶν ὀνομάτων μὲ τίς ὑπόλοιπες πτώσεις τοῦ ἴδιου ἀριθμοῦ (1).

1. Κοίταξε σχετικὰ Σουγλέ Στέλιου, Παρατήρηση σὲ γλωσσικὸ ἴδιωμα τῶν Ἀγνάντων καὶ τῶν ἄλλων χωριῶν τῶν Τζουμέρκων, περιοδ. «Ἄκρον», τεῦχος Μάρτη τοῦ 1958.

ΝΕΟΙ ΠΟΙΗΤΑΙ

ΔΥΟ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

τῆς ΦΩΤΕΙΝΗΣ ΓΕΡΟΓΙΑΝΝΗ*

Τ Α Ξ Ι Δ Ι

Φθάσαμε!....

Ποιὸς θὰ μᾶς προσέξῃ ὁμως;

Ποιὸς θὰ σκοπίσῃ τὸν ἰδρώτα ἀπ' τὰ μάτια μας;

Καὶ τὴ ἀπογοήτευση νὰ ξαναγυρίσουμε στὰ παλιὰ μετὰ ἀπὸ τέτοια ἱππασία στὰ παραμύθια.....

"Ἐχουμε τόσο σκοπιστῆ ἀπ' τὰ ὄνειρα!....

—Τὶ μετέωρο πεπρωμένο—

.....Καὶ τ' ἄλογα ἔφυγαν στὰ σύννεφα... Σκεφθεῖτε

—Τὶ ματαιότης.....

ΣΚΙΕΣ ΠΟΥ ΣΒΥΝΟΥΝ

Τὰ παιδικὰ μου μάτια μεῖναν ἄδεια, χωρὶς ὄνειρα·
κανένας ἄγγελος δὲν μοῦδωσε μιὰ κιθάρα
γιὰ νὰ τραγουδήσω στοὺς νεκρούς.

Τὰ πουλιὰ ἔφυγαν ἀπὸ κοντὰ μου
κι' ἔμεινα μόνη στ' ἀστέρια.

.....Κανένας ἄγγελος, δὲν μοῦ χάρισε
ἐν' ἄσμα νὰ τὰ φθάσω.....

* Ἡ συμπατριώτισσά μας Φωτεινὴ Σιεφ. Γερογιάννη εἶναι μόλις 14 ἐτῶν, κι' ὁμως δείχνει ἕνα ἀξιοπρόσεχτο ταλέντο. Ἐκίνησε ἀπὸ τὴν «Διάπλαση τῶν Παίδων». Τώρα δημοσιεύει ποιήματα στὴ «Φιλολογικὴ Βραδυνή».

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΑΓΓΕΛΟΣ

ΓΙΑΝΝΗ ΔΑΛΛΑ

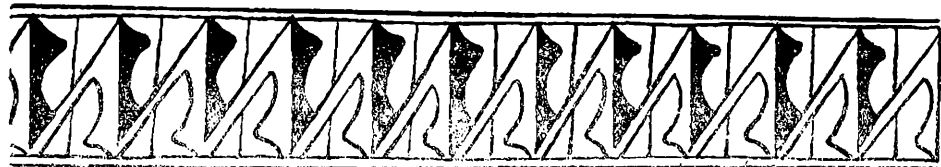
Δραπέτευσε και γύρισε σὰ φάντασμα
στήν πόλη τοῦ στοιχωμένου ποταμοῦ,
ἐκεῖ ποὺ κάποτε κατέβαινε ἀπὸ τὸ ἄρμα του
ρεμβάζοντας στὰ πατρικά του τείχη,
χωρὶς τὴ συνοδεία τῶν αὐλικῶν,
στήν ὄχτη τοῦ δίβολου ποταμοῦ.

Κάτω ἀπ' τὸ βλέμμα τοῦ ἴδιου πυργοφύλακα
τώρα τυφλὸς θυμᾶται μέρες δόξας·
τὴν πορφυρὴ του ἀνάρρηση θυμᾶται,
τὴν τελετὴ, μὲ θυρεοὺς κ' ἐπευφημίες,
τοὺς πεδινούς, τοὺς ὄρεινους μὲ λάβαρα,
κι' αὐτὸς μπροστὰ, φορώντας τὸ διάδημα,
πανστρατιὰ γιὰ μιὰ ἄλλη Βασιλεύουσα.

Καὶ τώρα, ἐπαρχιώτης αὐτοκράτορας,
σκέφτεται στὴ γειτονικὴ χιλιετηρίδα
—μαζὶ μὲ τοὺς τουρίστες—τὶ συνάδελφοι
καὶ σπουδαστὴς στὰ προαύλια τοῦ Ὁκτωβρίου
θὰ ἔχουν νὰ λέν γιὰ τὴν πανωλεθρία τοῦ Ἑβρου!

Ἄξι—θὰ τὴ σηκώσει πάλι αὐτὸς τὴν Ἄρτα.
Τοῦ γνέφει ἀπὸ μακρὰ ἡ Κωνσταντινούπολη.
Εὐκόλα δὲν πτοεῖται ἓνας Θεόδωρος
Ἄγγελος, γιὸς σχεδὸν τῶν Κομνηνῶν.

(1950)

ΑΝΕΚΔΟΤΕΣ ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ
ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΓΕΡΟΣΤΑΘΗ
ΠΡΟΣ ΙΩΑΝΝΗΝ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΝ*

ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ Δ. ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΗ

Πρὸς τὸν Ἐξοχ. Κ. Ἰωάννην Κοποδίστριαν

Αἴγινα
Ἰδιαιτέραν

Κορφοὶ 9)24 8βρίου 1829

“**Α**μα ἔλαβον τὴν σεβαστὴν μου ἐπιστολὴν τῆς ὑπὸ τὴν 22)4 8βρίου, ἔδωσα πρὸς τὸν αὐτάδελφόν σας Κ. Γεώργιον (ποῦ ἀπὸ τὴν ἐσώκλη-
στον ἀπόδηξίν του ὁμολογῆται) τὰ κολονάτα 300 ὅπου διὰ τῆς ἰδίας μοὶ διατάχθη-
ται. τοιῦτα καθὼς καὶ τὰ 280 μοῦ ἐμῆνεταν χρεώστα, ὁμοῦ μὲ τὰ τῶν βιβλίων Κα-
ραντινοῦ φέροντα κολ. ὅλων κολ. 400)980 ἐστάλθησαν διὰ μέρους μου, ἂν μῆνον διὰ
νὰ δοθῶσι τῆς δουκέσας Marbois de Claisance ἥτις εὐθὺς ὀλίγον θέλει μεταβῆ εἰς
τὰ αὐτοῦ. ἂν μοῦ τὸ συγγορηται, θαρύνω νὰ σᾶς παρακαλέσω, διὰ νὰ διατάξεται (ἂν
δὲν ἐπιτύχω κατ’ ἄλλον τρόπον τὸ ἔμβασμα) νὰ δοθῶσι τῆς ἰδίας περὶ τὸν Ἰανουάριον
ἕτερα κολ. πρὸς (μία λέξις δυσανάγνωστος) τῶν ὕσων καταθέσασα εἰς χῆρας μου, ἐπι-
θυμῶ νὰ λάβῃ αὐτοῦ, τὰ ὅποια τυχὼν καὶ δὲν συνέβη αἰτία νὰ ἐξωδευθοῦν ἐδῶ διὰ
λογαριασμόν σας, θέλω φροντίσω νὰ τὰ ἐμβάσουν. τὴν πρὸς τὸν ἔσοχ. κύριον ριμπο-
νιέρ γραφὴν ἔπεμψα τῆς κυρ (μία λέξις δυσανάγν.) σᾶς συντροφεύω διὼ γράμματα
διαμαρτυρούμενος μὲ τὸ ἀνήκον σέβας
τῆς ὑμετέρας ἔσοχ.
ταπηνός δοῦλος
Κωνσταντίνος Γεροστάθης

μοὶ ἦλθον ἀπ’ ἀγκῶνα

*(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

καὶ ἕτερα παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ σας
Γεωργίου ὁμοῦ μετὰ τοῦ κυρ.
Βιάρων.

Ναύπλιον

Πρὸς τὸν Ἐξοχώτατον Κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος
Κ. Ἰωάννην Καποδίστριαν

Κορφοὶ 5)24 Νοεμβρίου 1929

Λαβὼν σήμερον τὸ ἐνεχόμενον πλοῖον, διὰ τοῦ Ἐμιάκη ἀπ' ἀγκῶνα, ἐλπίζω νὰ
σᾶς ἐξαποστήλω μὲ τὸ ἀτμοκίνητον διὰ Ζακύνθου, ὁμοῦ μὲ ἕν ἡδικόν μου διὰ τὴν ἐ-
πιτροπὴν τῆς ἐθνικῆς τραπέζης, ὅσον διὰ τὴν δουκέσαν de Claisance, περὶ ἧς σᾶς
ἔγραφον τὴν παρελθούσαν εὐδομάδαν ἀκολουθῆ νὰ διατηρήβη ἐδῶ ἀναμένουσα τὸ πλοῖ-
ον αὐτόθεν διὰ νὰ μεταβῆ εἰς Ἑλλάδα. ἐν τοσοῦτω θέλει τι ἀπὸ τὰ ἐδῶ ἀξιόλογον
διαμαρτυροῦμαι μὲ τὸ ἀνήκον σέβας

τῆς ὑμετέρας ἐξοχ.
τατηνὸς δοῦλος

Κωνσταντίνος Γεροστάθης

Ἰδιαιτέρα

Αἴγινα

Πρὸς τὸν ἐξοχ. Κ. Ἰωάννην Καποδίστριαν

Κορφοὶ 5)27 7βρίου 1829

Ἡ ἰδιαιτέρα τῆς ἐχοχότητος σας ἐπιστολὴ σημηωμένη ὑπὸ τὰς 25 Ἰουλίου ἐξ
ἄργους ἀναφορικῆ εἰς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ κυρ Περραιβοῦ μοῦ ἐσυντροφεύθη δι' ἄλλης
παρὰ τοῦ κυρ ἀνδρέα Μεταξᾶ, εἰς αὐτὸ τοῦτο ἀποβλέπουσα. δὲν ἔλιξα ἄμα ἔλαβον
αὐτὴν νὰ προσφέρω κατὰ τὴν ρωτὴν διαταγὴν σας εἰς τὴν συμβία τοῦ ἀνω ἠρημένου
Περραιβοῦ, τὸ ἰσότιμον τοῦ δακτυλιδιοῦ, κατὰ τὴν ἀκριβῆ ἐκτίμησιν ἕκαμα νὰ γίνῃ
ἀπὸ τοὺς εἰς τὰ τοιαῦτα ἡδύμονας. Ἐπηδὴ δὲ καὶ ἡ ποιότης τῶν κυλοτήτων 250 (μόλις
εἰς τὸν τόσον ἠφθανε ἡ ἐκτίμησις) μ' ὄλων ὅτι φθάνῃ νὰ ἀπελευθερώσῃ τὸ εἰς ἐνέ
χυρον δακτυλίδι, δὲν ἀρκῆ εἰς τὸ νὰ ζεπληρώσῃ τὰ πρὸς ἄλλους χρῆ, ἔχη ἡ φαιμελία
του διὰ τοῦτο ἔμηνεν ἡ ὑπόθεσις ὡς ἦτον, διὰ νὰ μὴν συνέστρεξαν εἰς τὸ νὰ δώσω τὴν
ὀλότιτα τοῦ χρέους ὑπερέχουσαν ὡς πληροφορηθῆν τὰ κολονάτα 500, ὡς μὴ εἰς τοῦ-
το διαταγμένος παρὰ τῆς ἐχοχότητῆς σας. καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦτον, περιπλέωντας δὲ
πλοῖων ἀπὸ τὸν ἐν ἀγκῶνα Μαρήνογλην, καὶ διαμαρτυρούμενος

τῆς ὑμετέρος ἐξοχ.
τατηνὸς δοῦλος

Κωνσταντίνος Γεροστάθης

Ναύπλιον

Πρὸς τὸν ἐξοχώτατον Κ. Ἰωάννην Καποδίστριαν

Κορφή 14)26 Νοεμβ. 1829

Ἐκ τῆς σεβαστῆς μου ἐπιστολῆς σας ὑπὸ τὴν 2)14 τρέχοντος εὔρον καὶ διὰ τὸν
αὐτάδελφόν σας κυρ Γεώργιον, τοῦ ὁποίου ἔστηλον ἐν τῷ ἄμα εἰς ἀλύκη ὅπου ἤδη
διατρίβῃ. κατὰ τὰς διαταγὰς ὡς βλέπω ἐδώσανε εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τῆς οἰκονομίας εἰς
τὸ νὰ μὲ γνωρήσῃ, καυῶς διὰ τὰ πρωτητερινὰ χρεωστᾶμε κολ. 280. οὕτως καὶ διὰ τὰ

400 ἐπλήρωσα πρὸς τὸν κύριον Καραντινὸν διὰ τὰ βιβλία, γράφω πρὸς τὴν ἰδίαν σήμερον τὰ εἰς ταῦτα ἀφορῶντα. σὰς συντροφεύω ἐν γράμμα ἀπὸ κύρι Πιτροίδην τὰ δὲ βιβλία Κάσσαις 3 ὁποῦ δι' αὐτοῦ ἀναφέρωνται ἐβάλλθησαν εἰς τὸ ἐθνικὸν Βrik
‘Ο ἄ ρ η σ. ἐν τοιοῦτω χωρὶς ἄλλην αἰτίαν σταματῶν μὲ τὸ ἀνήκον σέβας

εἰς ὑμετέραν ἔσοχ.

τατηνὸς δοῦλος

Κωνσταντῖνος Γεροστάθης

Ταύτην τὴν σιγμὴν ἦλθεν τὸ ἀτμοκίνητον ἀπὸ ἀνκῶνα δι' οὗ ἔλαβον τὴν ἐνεχομένην διὰ τὴν ἐσοχώτητα σας. διὰ νὰ μοῦ γράφῃ μὲ τὴν αὐτὴν εὐκαιρίαν ὁ Μαρήνογλης, ὅτι ἔχειν νὰ λάβῃ ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴν διοίκησιν κολονάτα χίλια τόσα, ἦτοι νὰ μοῦ στήλῃ (μία λέξις δυσονάγν.) ἐνενίκοντα, ἀναμένω τὴν διαταγὴν σας διὰ νὰ τὰ πληρώσω ἐπάνω εἰς ἐκῆνα ὁποῦ τῆς ἔγραφον νὰ δώσῃται τοῦ Κ. Βιάρου.

Αἴγιναν

Ἰδιαιτέραν

Πρὸς τὸν Ἐσοχώτατον Κ. Ἰωάννην Καποδίστριαν

Κορφοὶ 9)21 8βρίου 1829

Ἄμα ἔλαβον τὴν σεβαστὴν μοι ἐπιστολὴν σας ὑπὸ τὰς 22)4 8βρίου, ἔδωσα πρὸς τὸν ἀυταδελφόν σας κύριον Γεώργιον (ὡς ἀπὸ τὴν ἐσώκλιστον ἀπόδηξις του ὁμολογῆται) τὰ κολονάτα 300 ὁποῦ διὰ τῆς ἰδίας μὲ διατάττετε, ταῦτα καθὼς καὶ τὰ 280 μοῦ εἰμίνατε χρεῶσαι, ὁμοῦ μὲ τὰ τῶν βιβλίων Καραντινοῦ φέροντος 400, ἐστάλθησαν διὰ μέσου μου, ὅλα κολονάτα 980 αἴμιναν διὰ νὰ δωθῶσι τῆς Δουκέσσης Marbois de Claisance, ἥτις ἐντὸς ὀλίγου θέλη μεταβῆ εἰς τὰ αὐτοῦ. ἂν μοὶ τὸ συγχωρῆτε, θαρρῶν νὰ σὰς παρακαλέσω διὰ νὰ διατάξετε (ἂν δὲν ἐπιτύχω κατ' ἄλλον τρόπον τὸ ἐμβάσμα) νὰ δωθῶσι τῆς ἰδίας περὶ τὸν Ἰανουάριον ἕτερα κολονάτα.... πρὸς ἐξισκομὸν τῶν ὄσων καταθέσασα εἰς χεῖρας μου, ἐπιθυμῆ νὰ λάβῃ αὐτοῦ, τὰ ὁποῖα τυχὼν καὶ δὲν συνέβη αἰτία νὰ ἐξωδευθοῦν ἐδῶ διὰ λογαριασμὸν σας, θέλω φροντίση νὰ τὰ ἐμβάσω. Τὴν πρὸς τὸν ἔσοχ. ὀμπονιέρ γραφὴν ἐπεμψα διὰ τῆς Κυρδιέρας. Σὰς συντοφεύω διὰ γράμματα μοὶ ἦλθον ἀπὸ ἀνκῶναν, διαμαρτυρούμενος

τῆς ἡμετέρας ἔσοχ.

τατηνὸς δοῦλος

Κωνσταντῖνος Γεροστάθης

Ναῦπλιον

Ἰδιαιτέρα

Πρὸς τὸν ἔσοχώτατον Κ. Ἰωάννην Καποδίστριαν

Κορφή 30)12 Νοεμβρ. 1829

Ἄπ' ὅσον ἔγραψεν ὁ εἰς τὰ αὐτοῦ ὑπουργὸς τῆς Γαλλίας, πρὸς τὴν κυρίαν Sophie Dusmetre de Claisance, εἰς τὰ ἐδῶ πρὸ τῆς ἐβδομάδας φθάσασαν, ἡ ἐσοχώτης σας ἐκοινοποιήσεται πρὸς τὴν ἰδίαν, ὅς ἅμα μάθεται τὴν εἰς τὰ ἐνταῦθα ἀρεξίν της, ἠθέλετε τῆς πέμψη ἠδηκὸν πλοῖον νὰ τὴν μεταφέρῃ εἰς τὰ αὐτοῦ. μὴν βλέ

πλουσα ἕως σήμερον τὴν ἐμφάνησίν του, ὑποθέτουσα μὴν τὸ γράμμα της, δι' οὐ ἔγνω στοποιοῦσε τὸ εἰς Κέρκυραν φθάσιμὸν της σταλθὲν διὰ τοῦ ἐδῶ Προξένου Γαλλίας παρέπεσε, μὲ ἐπιφόρησε νὰ σὰς κάμω γνωστὴν τὴν ἐπιθυμίαν της, εἰς τὸ νὰ μεταβῆ εἰς Ἑλλάδα τὴν ὁποίαν ὑπὲρ τὸ δέον ὀρέγεται νὰ ἴδῃ, διὰ Ἑλληνικοῦ πλοίου. Χθὲς διὰ Πάτραν ἔπεμψα ἕν πλεῖον. ἔλαβον ἀπ' ἀγκῶνα διὰ τὴν ἐξοχώτητά σας τὴν δὲ παροῦσαν εἰς τὴν ὁποίαν ἐμπεριέχεται μία ἀπὸ τὴν Δουκέσαν διὰ τοῦ Μr Cauttien διευθύνων μὲ τὸ ἀτμοκίνητον διὰ Ζακύνθου, ὁμοῦ μὲ τὰς ἐφυμερίδας ἕως 27 8βρίου. διαμένω δὲ μὲ τὸ ἀνήκον σέβας.

τῆς ὑμετέρας ἐξοχ.
τατηνός δοῦλος
Κωνστ. Γεροστάθης

Ναῦπλιον

Πρὸς τὸν ἐξοχώτατον Κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος
Κ. Ἰω. Καποδίστριαν

Κορφοί 5)27 Δεκεμβρίου 1829

Διὰ τοῦ ἀτμοκινήτου ἦλθεν κατ' αὐτὰς ἀπ' ἀγκῶνα. ἔλαβον τὰ ἐνεχόμενα τέσσαρα γράμματα, ἐν οἷς τὸ ἕν ἦναι πλοίων ὀγκῶδες τὰ ὁποῖα σήμερον διὰ τοῦ (μία λέξις δυσανάγν.) ἀτμοκινήτου τὰ διευθύνω φίλου εἰς Ζακύνθου διὰ νὰ σὰς τὰ ἀποπέμψη ταχέως καὶ ἀσφαλῶς, ὁμοῦ μὲ ἕν πάκον ἐφυμερίδων λοζάνης ἕως τὴν 1 τρέχοντος. εἰς ταῦτα ἐμπεριέχεται ἕν γράμμα διὰ κύριον Bignauci καὶ ἕτερον διὰ τὴν δουκέσαν deClaisanse ὁμοῦ μὲ ἄλλο διὰ τὸν κόντε Βιάρρον. ἐν ταύτῳ οὐδὲν τὸ ἀξιόλογον ἀπὸ τὰ ἐδῶ τῆς διαμαρτυροῦμαι μὲ τὸ ἀνήκον σέβας

τῆς ὑμετέρας ἐξοχ.
τατηνός δοῦλος
Κωνσταντίνος Γεροστάθης

Ναῦπλιον

Πρὸς τὴν ἐξοχώτατον Κ. Ἰωάννην Καποδίστριαν

Κορφοί 3)15 Μαρτίου 1830

λαβὼν ἐκ τῆς ἐδῶ Πόστας τὴν ἐνεχομένην διὰ τὴν ἐξοχώτητά σας ἔχω τὴν τιμὴν νὰ σὰς τὴν διευθύνω διὰ ταύτης μου μέσον Ζακύνθου διὰ τοῦ ἀτμοκινήτου. ἂν δὲν σὰς ἦναι εἰς βάρος, ἐπιθυμοῦσα νὰ ἠδοποιηθῶ ἂν ἐλάβεται τὸ πρότινος καιροῦ σταλθὲν σας πλοῖον ἀπὸ κύριον ῥοτιχίλδ, πρὸς τὸν ὁποῖον χρεωστῶ νὰ δώσω λόγον. ὡς καὶ ὁ Πετριδης σὰς παρακαλῆ διὰ μέσου μου εἰς τὸ νὰ διωρίσῃται νὰ τοῦ σταλθῆ ἀπόκρησις καὶ παραλαβῆς βιβλίων ἔστηλον διὰ παραγγελίαν. Didot, μὲ τὸ ἐθνικὸν πλοῖον. ἄ ρ η ν. ἐν τοσοῦτῳ μὲ τὴν ἐπιθυμίαν προσταγῶν σας καὶ διαμαρτυροῦμαι μὲ τὸ ἀπαιτούμενον σέβας.

τῆς ὑμετέρας ἐξοχ.
τατηνός δοῦλος.
Κωνσταντίνος Γεροστάθης.

Ναῦπλιον.

Πρὸς τὸν εἰγενέστατον Κ. Αὐγουστῖνον Καποδίστριαν

Κορφοὶ 8)20 Μαρ. 1830

Ὁμοῦ μέ τήν ἐπιστολήν σας ὑπὸ τήν 13 ἀπριλίου, ἔλαβον καί τὰ ἐν αὐτῇ παρὰ τοῦ ἔσοχ. ἀυταδέλφου σας, καί τὰ πρὸς ἄλλους πρὸς τοὺς ὁποίους ἐνεχῆρησα. σᾶς συντροφεύω γραφήν ἀπὸ κυρίαν Ἑλένην Πολιῶ, καί ἑτερην διὰ τὸν Ἰωάννην Γαλλιέτζαν, ὁμοῦ μέ ἄλλην διὰ κύριον Γιανάτον. χωρὶς δέ ἄλλην αἰτίαν μέ τήν ἐπιθυμίαν νά σᾶς ἀκούω ἐν ὑγῆα, μένω

Ὁ Σος διὰ βίου

Κωνσταντίνος Γεροστάθης

ᾶς δωθῆ ἢ ἐνεχομένη τοῦ ἑξαδελφοῦ μου
Νικολοῦ Μαυρομάτη

Ναῦπλιον

Ἰδιαιτέρα

Πρὸς τὸν ἑσοχώτατον Κ. Ἰωάννην Καποδίστριαν

Κορφοὶ 8)20 Μαΐου 1830

Κατὰ τήν ἐπιστολήν σας ἀπὸ τήν 22)6 Μαρτίου, φέρουσιν διαταγήν τοῦ νά δίδω κατὰ μῆναν δίστηλα πέντε εἰς τήν αἰμιλίαν Κυνοφάου, θέλω πράξω. κατὰ δέ ἐκῆνης ὑπὸ τᾶς 11)23 ἀπριλίου, ἔδωσα τῆς κυρίας Κοντέσσας Βούλγαρη δίστηλα διακόσια, ὡς ὑπὸ τήν ἐνεχομένην ἀπόδηξήν της μαρτυρῆται, καί τοῦ ἀδελφοῦ σας κύρ Γεωργίου, 400, τήν δέ ἀπόδηξήν του θέλω σᾶς στήλω ὅταν ἐπιστρέφων ἀπὸ ἀλεύκι μου τήν δώση. σᾶς περικλιῶ ἐν πλοῖον ποῦ ἦλθεν ἀπ' ἀγκῶναν. χωρὶς δέ ἄλλην αἰτίαν διαμαρτυροῦμαι μέ τό ἀνήκον σέβας.

τῆς ὑμετέρας ἔσοχ.

τατηνός δοῦλος

Κωνσταντίνος Γεροστάθης

ἀπέρασα εἰς πίστιν σας
κολ. 778,23. γέση ἢ
Καμβιάλη μοί ἔστηλαν ἐκῆ
τοὺς ἐν ἀγκῶνι ἀδελφούς
Καντελάρη.

Ναῦπλιον

Ἰδιαιτέραν

Πρὸς τὸν ἑσοχώτατον Κ. Ἰωάννην Καποδίστριαν

Κορφοὶ 20 Μαΐου 1830

Δι' ἄλλης μου ἐγνωστοποίησα τήν ἑσοχώτητά σας, ὅτι κατὰ τήν διαταγήν σας ἐμέτρησα πρὸς μέν τὸν αὐτάδελφόν σας κύρ Γεώργιον Κολονάτα. 400. πρὸς δέ τήν Κον-

τεσίγαν Βούλγαρην κολ. 200, ἔτι δέ οἱ ἔλαβα τήν ἐπί Καντηλάρην συναλλαγματικήν
σας ἀπό κολ. 778,29. διά δέ τῆς παρουσίας ἄνευ ἄλλης αἰτίας ἤμῃ νά τῆς συντροφεύσω
τέσσαρα γράμματα μοί ἦλθον κατ' αὐτάς μέσον ἀνκῶνος, προσέτι καί τρία πάκα ἐφιμε-
ρίδων. ἐν τοσοῦτω διαμένω μέ τὸ ἀνῆκον σέβας.

τῆς ἡμετέρας ἔξοχ.
ταπηνὸς δοῦλος
Κωνσταντῖνος Γεροστάθης

Ναῦπλιον

Πρὸς τὸν ἐξοχώτατον Κυβερνήτην τῆς Ἑλλάδος

Κ. Ἰω. Καποδίστριαν

Κορφῆ 26)18 Ἰουλίου 1830

Ἐλπίζω πρὶν τώρα νά ἔλάβεται τὰ διὰ Ζακύνθου σταλθέντα κατὰ τὴν 5)7 Ἰουνί-
ου γράμματα, καί τὸ μετὰ ταῦτα ἐκ Πατρῶν. ἔχω τὴν τιμὴν νά σᾶς συντροφεύσω δια
τῆς παρουσίας ὁμοῦ διὰ τοῦ ἀτμοκινήτου διευθίνω σήμερον εἰς Ζάκινθον, πλοίων μοί
ἦλθεν χθὲς ἀπὸ ἀνκῶναν, ὁμοῦ μὲ τέσσαραις ἐφημερίδας λοζάνης, ἐπὶ 20 Ἰουνίου, ἐν
ταυτῷ δὲ τὴν πληροφορῶ, ὅτι κατὰ τὴν διαταγὴν φέρη ἡ σεβαστὴ μου ἐπιστολή σας
ὑπὸ τὰς 5 Ἰουνίου, ἠκούσθη μὲ τὴν ἐπὶ τὰ τὴν οἰκονομίαν ἐπιτροπήν διὰ τὰ (ἐν ὄνο
μα δυσαναγ.) 697 ἦχον προλάβι νά συνάξῃ διὰ συναλλαγματικῆς μοί ἐστάλησαν ἀπὸ
τὸ γενικὸν φροντιστήριον. ἐν τοσοῦτω μὲ τὸ ἀνῆκον σέβας διαμένω.

τῆς ὑμετέρας ἔξοχ.
ταπηνὸς δοῦλος
Κωνσταντῖνος Γεροστάθης

ΤΗΣ ΛΕΝΗΣ ΜΠΟΤΣΑΡΗ (1803)

“Ὅλες οἱ καπετάνισσες ἀπὸ τὸ Κακοσοῦλι
σκλαβώθηκαν οἱ ὄρφανές, σκλαβώθηκαν οἱ μαῦρες,
κ' ἡ Λένη δὲ σκλαβώθηκε, ἡ ἀδερφὴ τοῦ Νότη,
μον' πῆρε δίπλα τὰ βουνά, δίπλα τὰ κοροβοῦνία,
κι' ἐφτὰ Τοῦρκοι τὴν κυνηγᾶν, ὄλοι Τσοχανιαραῖοι.
—Τοῦρκοι, γιὰ μὴν παιδεύετε, μὴν ἐρχέστε σιμά μας,
τί ἐγὼ εἶμ' ἡ Λέν' τοῦ Μπότσαρη, ἡ ἀδελφὴ τοῦ Νότη,
σέρονω φουσεκία στὴν ποδιά καὶ βόλια στὶς μπαλάσκες.
—Κόρη, γιὰ ρίξε τᾶραματα, γλύτωσε τὴ ζωὴ σου.
—Τὶ λέτε μπρὲ Παληότουρκοι καὶ σεῖς Παληορβανίτες!
Σὰν ἀντρας ἐξεσπάθωσε καὶ τρέχει πρὸς τοὺς Τοῦρκους,
τοὺς τρεῖς τοὺς ἐπελέκησε, τοὺς ἄλλους κυνηγᾷει.

Σημ. Ἡ Λένη Μπότσαρη πολέμησε παλληκαρίσια στὴ Μορὴ Σέλιτσου ὅπου φαίνεται καὶ σκωτιώθηκε

Η ΑΡΤΑ ΕΙΣ ΤΑ ΑΡΧΕΙΑ ΤΗΣ ΒΕΝΕΤΙΑΣ

1696 - 1787*

Κ. Δ. ΜΕΡΤΖΟΥ Α. Μ. ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

Και εὗρηκαν ἀφορμὴν νὰ δημιουργήσουν αὐτὴν τὴν Ἱστορίαν. Ἄλλωστε τὸ νὰ ψαρεύη κανεὶς ἔξω τῶν ἰχθυοτροφείων μὲ τράτες ἐπιτρέπεται, διότι τὰ νερὰ τοῦ κόλπου εἶναι ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Γαλινοτάτου Πρίγκηπος, οὔτε καὶ αἱ τράτες ἤμποροῦν νὰ ψαρέψουν εἰς ἄβαθῆ νερὰ.

Εἰς τὰς παρατηρήσεις μου αὐτὰς ὅλοι οἱ Τοῦρκοι ἀπήντησαν—καὶ ἰδίᾳ ὁ Ἄλῃ Ἐγένδης, ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ πρῶτος τῆς τάξεως τῶν Καδῆδων εἰς τὸ μέρος τοῦτο—ὅτι τὸ ζήτημα τοῦτο εἶχε συζητηθῆ καὶ μὲ τὸν Ἐξοχώτατον Γενικὸν Προβλεπτὴν Δολφίν, ὅτι ὁ Πρίγκηψ δὲν ἔχει ἄλλην κυριαρχίαν παρὰ μόνον νὰ φυλάσῃ τὰ νερὰ καὶ νὰ προστατεύῃ τὰς ἀκτὰς. Ἐξωθὶ τῶν ἰχθυοτροφείων εἶναι ρηχὰ τὰ νερὰ καὶ οἱ Κερκυραῖοι ψαρεύουν ἀκριβῶς ἐκεῖ ὅπου τὰ ψάρια θὰ ἔμπαιναν μέσα στὰ ἰχθυοτροφεία. Συνεπῶς τὸ ψάρεμα αὐτὸ εἶναι παράνομο.

Τοῖς ἀπήντησα ὅτι δὲν ἔχω ὑπ' ὄψει μου τί λένε τὰ ἄρθρα τῆς Συνθήκης οὔτε ἄλλα ἔγγραφα ἔχω μαζί μου ἵνα ἀποδείξω τὸ ἐναντίον καὶ τέλος ὅτι αὐτὸ τὸ Δικαστήριον δὲν εἶναι ἀρμόδιον νὰ ἀσχοληθῆ μὲ ζητήματα συνόρων.

Μοῦ εἶπεν ἐπίσης ὁ Βοεβόδας, ὅτι δὲν εἶχεν ἀπάντησιν τῆς Ὑμετ. Ἐξοχότητος εἰς ἐπιστολὴν του, τὴν ὁποίαν εἶχον διαβιβάσει ὁ ἴδιος ἐντὸς ἰδικοῦ μου φακέλλου. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐνδιέφερε τὴν ὑπόθεσιν τοῦ ἰχθυοτροφείου τῆς Βουλγαρίας, τὴν ὁ-

* Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου.

ποιαν ἐκμεταλλεύονται ψαράδες ἐξ Ἁγίας Μάρρας, χωρὶς ἄδειαν τοῦ Κυρίου τοῦ Ἰχθυοτροφείου καὶ ὅτι ἀναγνωρίζουν ὡς τοιοῦτον τὸν Μῆτσον Μαυρομάτην.... Ὑστερα ἀπὸ πολλὰς ἡμέρας διακοπῆς, ἐνεφανίσθη καὶ πάλιν ἡ νόσος εἰς τέσσαρα Τουρκικὰ σπίτια τῶν Γιαννίνων καὶ ἀπόψε ἔφθασε γράμμα εἰς ἕναν ἔμπορον ἐδῶ, ὅτι ἐνὸς Καδῆ πού ἀπὸ τὰ Τρικκαλα μετέβαινε στὰ Γιάννινα, θπέθανον καθ' ὁδὸν μερικοὶ ὑπηρέται εἰς ἕνα χάνι ὅπου εἶχον καταλύσει.... Λέγεται ὅτι διάφοροι Πασάδες κινοῦνται κατὰ τοῦ Ἰσμαήλ Πασᾶ, ἀλλὰ δὲν ὑπάρχουν ἄλλαι νεώτεραι εἰδήσεις ποῦ τῶρα εὐρίσκονται....».

Ἔγγραφα 23 Ἰουνίου 1760. Ὁ Μπάρτολο Πιατζόνι γράφει: «... Ἀφοῦ ἔγραψα τὴν προγενεστέραν μου ἐπιστολὴν, προσεκλήθη καὶ πάλιν ἀπὸ τὸν Καδῆν, ὁ ὁποῖος μοὶ ἐνεχείρισε τὸ ἐσώκλειστον ἔγγραφον Τουρκιστὶ διὰ τὴν Ὑμετ. Ἐξοχότητα. Νεώτερο εἶναι ὅτι οἱ ψαράδες τῶν Ἰχθυοτροφείων Τζουκαλλὲ καὶ Λαγαροῦς, ἤλθον καὶ ὑπέβαλον ἀναφρατὴν εἰς τὸν Βοεβόδαν Διοικητὴν ἵνα γράψῃ εἰς τὸν Σουλεμὰν Πασᾶν ὅτι καὶ αὐτοὶ ἐζημιώθησαν ἀπὸ Κερκυραῖους ψαράδες ποὶ ἤλθαν καὶ ἐψάρεψαν μετράτες....».

Ἔγγραφα 1η Ἰουλίου 1760. Ὁ ἴδιος Μπάρτολο Πιατζόνι γράφει: «... Ἡ ἐπιδημία εἰς τὰ Γιάννινα ἐξακολουθεῖ μετὰ τινὰ ὕφεσιν.... Ὁ Ἰσμαήλ Πασᾶς ἀφοῦ ἐθυσίασεν εἰς τὸν Βωμὸν τῆς ἀνανακτικῆς τοῦ ἕνα Δερβίσην ἐξωμότην καὶ ἄλλους δύο ἐμπιστους τῆς Αὐλῆς του, διέφυγεν ἐπὶ ἐνὸς πλοίου Ντουλτσινιῶτικου, τὸ ὁποῖον ἐναύλωσεν εἰς Κέρκυραν. Διὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον εἶχε στεῖλει εἰς Κέρκυραν τὸν Δερβίσην καὶ τοὺς ἄλλους δύο ἐμπιστους καὶ τοὺς εἶχε παραγγεῖλει νὰ τηρήσουν ἀπόλυτον μυστικότητα εἰς τὰς κινήσεις των. Πλὴν οἱ τρεῖς αὐτοὶ, ἀπρόσεκτοι, διέδοσαν ἀκουσίως τὸ μυστικὸν καὶ μόλις ἐπέστρεψαν τοὺς ἐκρέμασε καὶ τοὺς τρεῖς. Ἄλλοι λέγουν ὅτι ἐμεσολάβησε προδοσία ὑποκινηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Μπειλέρμπεη, ὁ ὁποῖος ἤθελε νὰ ἐξοντώσῃ τὸν Ἰσμαήλ... Διὰ τὴν ἐπιδημίαν εἰς τὸ Ξηρόμερο δὲν ἤμπορῶ νὰ δώσω ἀκριβῆ τινα πληροφορίαν, διότι δὲν ἔχω ἀλληλογραφίαν μετὰ ἐντίμους ἀνθρώπους καὶ δὲν δίδω σημασίαν εἰς τὰς φήμας ποῦ διαδίδει ὁ λαὸς....».

Ἔγγραφα 13 Ἰουλίου 1760. «... Ἀναχωρήσας ἐκ Πρεβέζης ἔφθασα ἐδῶ, ὅπου εὐρήκα τὴν χθεσινήν ἐπιστολὴν τῆς Υ.Ε. Ὡς πρὸς τὸ ἀνακῆσαν ζήτημα μεταξὺ τούτων τῶν δολιῶν Ἑλλήνων καὶ τοῦ χαρβαοκίχη Μάρκου Κερκυραίου, ὁ ὁποῖος ἐψάρεψε εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ Κόλπου καὶ πλησίον τῶν Ἰχθυοτροφείων, εἶναι ἤδη γνωστὸν εἰς τὴν Υ.Ε. ὅτι ἡ ὑπόθεσις πρῶτα ἐπέρασεν ἀπὸ τὸν Τσιάνο Μπουλούκμασην, ὁ ὁποῖος ἐκτελεῖ χρεὴ Βοεβόδα καὶ οὗτος ἵνα τὴν ἐπικυρώσῃ, τὴν παρέπεμψεν εἰς τὸν Καδῆν καὶ οὗτος, ἐξετάσας μάρτυρας καὶ σχηματίσας τὸ Πρακτικὸν, καταδικάζει τοὺς Κερκυραίους ψαράδες, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν μαρτυρικῶν καταθέσεων. Ἴνα ἀντικρύσω καὶ ἀπορρίψω τὰς καταθέσεις ταύτας, θὰ ἔπρεπε νὰ προσαγάγω ἄλλους μάρτυρας καὶ θὰ ἐχρεώζετο καὶ χρεῖμα καὶ διὰ τὸν Καδῆν καὶ διὰ τὸν Βοεβόδαν. Ἄλλα καὶ ἂν ἀκόμη παρουσιάσωμεν νέους μάρτυρας, ἵνα ἀναιρέσωμεν τὰς καταθέσεις τῶν ἄλλων, εἶναι βέβαιον ἀπὸ τῶρα ὅτι οὗτοι οἱ Ἕλληνες εἶναι ἐκ φύσεως ψεῖσαι, μεχθῆροὶ καὶ γεμάτοι ἐμπάθειαν κατὰ τῶν Κερκυραίων, θὰ μπορέσουν νὰ προσαγάγουν ἄλλους ψευδομάρτυρας εἴτε Τούρκους, εἴτε Ἑβραίους, διότι ὅλη αὐτὴ ἡ χώρα εἶναι ἔδρα τῆς ψευτιᾶς. Συνεπῶς, ἡ ταπεινὴ μου γνώμη, εἶναι νὰ δοκιμάσωμεν διὰ τρίτου προσώπου νὰ προσεγγίσωμεν τὸν Βοεβόδαν καὶ τὸν Καδῆν καὶ νὰ θισιάσωμεν ὀλίγον χρεῖμα, ἵνα, τοιοῦτρόπως, ἀποφύγωμεν μεγαλυτέρας ἐπιπλοκὰς ἢ νὰ γράψῃ ὁ Ἐξοχώτατος Ἰέν. Προβλεπτῆ, τουρκιστὶ, εἰς τὸν Σουλεμὰν πασᾶν καὶ νὰ τοῦ ἐξηγήσῃ τὴν μηχανορραφίαν καὶ συκεφαντίαν τῶν Ἀρτινῶν κατὰ τῶν ὑπηκόων Κερκυραίων καὶ ὅτι θὰ ἐξαναγκασθοῦν οἱ Κερκυραῖοι νὰ διακόψουν κάθε ἐμπορικὴν συναλλαγὴν μετὰ τὰ μέρη αὐτὰ. Θὰ ἰδοῦμε τότε τι ἀπάντησιν θὰ κάμῃ ὁ Σουλεμὰν, ὁ ὁποῖος περιμένεται ἐνταῦθα ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν, ἵνα ἐπισκεφθῇ τὸ φέουδον τοῦτου».

Ὁ Βοεβόδας ἔλαβε τὴν ἐπιστολὴν τῆς Ὑμετ. Ἐξοχότητος ἀλλὰ δὲν ἔκαμεν ἀκό-

μη ἀπάντησιν... ὡς πρὸς τὴν νόσον τῆς πανώλους εἶχον ἐμφανισθῆ εἰς τέσσαρα σπί-
τια καὶ εἶχον ἀπομαρυνθῆ μακρὸν τῆς πόλεως οἱ ἔνοικοι, τὴν ἔξεδηλώθη εἰς ἕτερα
ξέ σπίτια καὶ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν σημειοῦνται καὶ θάνατοι... Εἰς τὴν Θεσσαλονικὴν
ἀποθνήσκουν 200 τὴν καθὲ ἡμέραν, ὁμοίως εἰς τὴν Λάρισαν, Τύρναβον καὶ Τρίκκαλα.
Εἰς τὸ Ξηρόμερο ὁμοίως ὑπάρχει ἡ νόσος, ἀλλὰ προχωρεῖ βραδέως. Ἐξεδηλώθη καὶ
εἰς τὸ Αἰτωλικόν, ὅπου ἔφθασεν ἕνας εἰσπράκτωρ φόρων ἀπὸ τὴν Κων[σταντινούπολιν, τοῦ ὁ-
ποίου ἀπέθανεν ἐκ τῆς νόσου ἕνας ὑψηλῆς... Ἐδῶ ζῶμεν μετὰ τὴν βοήθειαν τοῦ Θε-
οῦ χωρὶς καμμίαν ὑλοψίαν, μολοντά ἐξακολουθεῖ ἡ καθημερινὴ κίνησις μετὰ τὰ Γιάν-
νινα, ὅπου πηγαίνουσιν καὶ ἔρχονται Τοῦρκοι καὶ Ἕλληνες...».

Ἔγγραφο 22 Ἰουλίου 1760. Ὁ Ὑποπρόξενος ἰτὲ Λοῦνα γράφει:

«... Ἐνας κάποιος Γιάννη Παπαχοῆστος ὑψηλῆς Ὀθωμανὸς ἀλλὰ κάτοικος Πρεβε-
ζης, ἦτο πρὸ 15 ἡμερῶν ἐνταῦθα ἵνα παραματευθῆ μίαν ὑπόθεσιν τῶν Πρεβεζιάνων
μετὰ τοῦ Τσιάνου Μπουλούκπασα, ὁ ὁποῖος ἐκτελεῖ χρεὴ Βοεβόδα, καὶ μόλις ἔμαθεν
ὅτι ἐπέστρεψα, ἔφυγεν ἀμέσως ἀπὸ τὴν Ἄρταν. Οὗτος εἶχε λάβει καὶ 100-150 τζεκίγια
χρυσῶ ἀπὸ ἕνα πρόσωπον ἐν Πρεβεζῇ ἵνα τὰ παραδώσῃ εἰς τὸν Πρόξενον τῆς Γαλλίας,
ὁ δὲ πρόξενος θὰ τὰ ἔδιδεν εἰς αὐτοὺς τοῖς Πελεκάνους, ἔναντι λογαριασμοῦ 2000
δικιῶν, τὰ ὅποια εἶχε πωλήσει ὁ ἐδῶ ἔμπορος Δημήτριος Βλαχούτσος εἰς τοὺς ἐν λό-
γῳ Πελεκάνους.

Σήμερον ὁ Βοεβόδας ἔλαβεν ἐπιστολὴν ἀπὸ τὸν δηθέντα Γιάννην ὁ ὁποῖος τοῦ
γράφει, ὅτι οἱ Κερκυραῖοι ἔφυγαν καὶ ὅτι ἐπιθυμεῖ νὰ λάβῃ τὴν ἀπάντησιν τοῦ Σου-
λεμάν Πασᾶ. Ὁ Βοεβόδας τοῦ ἔκαμεν εἰς ἀπάντησιν μίαν ἐπιστολὴν, τὴν ὁποίαν ἔγρα-
ψεν ἕνας φίλος μου καθ' ὑπαγόρευσιν τοῦ Βοεβόδα καὶ λέγει εἰς τὸν Γιάννην, νὰ ἔλ-
θῃ ἐδῶ ἵνα διαβάσῃ τὴν ἀπάντησιν πού ἦλθεν ἀπὸ τὰ Γιάννινα καὶ ἅμα τὴν διαβάσῃ
να τὴν κάψῃ ἵνα μὴ τὴν ἰδῆ καίενας ἄλλος.

Ἄν οἱ ἱεροὶ καὶ σεβαστοὶ Νόμοι τοῦ λατρευτοῦ Πρίγκηπος ἐπιτρέπουσιν εἰς παρό-
μοια ὑποκείμενα νὰ ἀλληλογραφεῖν μετὰ τοὺς Τοῦρκους, νὰ διαπραγματεύονται δημο-
σίας ὑποθέσεις, νὰ ἀνακινῶνουν τὴν φυγὴν τῶν ὑψηλῶν καὶ ἄλλα παρόμοια, δὲν
ὑπάρχει καμμία ἀνάγκη νὰ διατηρῶνται ἀντιπροσωποὶ ἐπίσημοι εἰς τὴν Τουρκίαν....
Δὲν εἶναι ἡ πρώτη φορὰ πού ὁ Γιάννης Παπαχοῆστος ἔκαμε παρομοίως ἐνοχοποιεῖ
κὰς πράξεις, διότι καὶ ὑπὸ τὸν Ἐξοχώτατον Ἀλβίτζε Φόσκαρι, προσηγηθέντα τῆς Ὑμετ.
Ἐξοχότητος εἰς τὸ Ἀξίωμα, ἔκαμε τὰ ἴδια καὶ τὸν εἶχε βάλει στὰ σιδερα ἀρκετὰς ἡμέ-
ρας καὶ μοῦ εἶχε γράψῃ ὁ Ἐξοχώτατος νὰ τὸν τιμωρήσω, ὡς ταῦτα προκύπτουν ἀπὸ
τὴν παρ' ἐμοῦ ὑφισταμένην ἐκτετατὴν ἀλληλογραφίαν.

Ὁ Γιάννης οὗτος προσοτατεῖται καὶ ὑποστηρίζεται ἀπὸ ὑψηλούς τοῦ Πρίγκη-
πος καὶ ἀπὸ ἄλλα ἄτομα τῆς χώρας αὐτῆς, τὰ ὅποια ἔχουν τὰς ἰδίας μετὰ αὐτὸν διε-
στραμείας ἰδέας. Ἡ Ὑμετέρα Ἐξοχότης θὰ ἀπαγορεύσῃ, εἶμαι βέβαιος, καὶ εἰς αὐτὸν
καὶ εἰς ἄλλους οἱ ὅποιοι ἔρχονται ἐδῶ κρυφίως ἵνα διαπραγματευθῶν μετὰ τοὺς
Τοῦρκους....

Σήμερον τὸ πρῶτ' ἔλαβον εἰδήσεις ἀπὸ τὰ Γιάννινα ὅτι ἡ πανώλης προσέβαλε καὶ
ἐν ἑσπέρῃ εἰς Ἑλληνικὴν Συγκίαν. Ἐπιφυλάσσομαι τὰ ἐπανέλθω μόλις ἔχω νεω-
τερόν τι...».

18 Ἰανουαρίου 1760—Ἔγγραφο. «... αὐτὴν τὴν στιγμήν ἦτοι ὥραν 21ην μετὰ
ἐφώναξεν ὁ Βοεβόδας καὶ μοῦ εἶπε νὰ γράψω εἰς τὴν Ὑμετ. Ἐξοχότητα, ὅτι ὁ ἀδελ-
φός του Σουλεμάν Πασᾶ ἔγραψε μίαν ἐπιστολὴν διὰ τὴν Υ.Ε. κατόπιν αἰτήσεως τῶν
ψαρράδων, δηλαδὴ τῶν ὑπενοκίαν τῶν τῶν ἰχθυοτροφείων Παλαματεροῦ καὶ Κουβελιά;
καὶ ὅτι ἀποστέλλει δύο πρόσωπα ἵνα φέρουν τὴν ἐπιστολὴν πρὸς Ὑμᾶς, ἐπιβεβαιωθέντα
τοῦ καϊκιῦ ἐνός Ἀντωνίου Καρδάμη καὶ περιμένει τὴν ἀπάντησιν. Ἐφ' εἶπα ὅτι θὰ
γράψω καὶ ἐγὼ σχετικῶς εἰς τὴν Ὑμετ. Ἐξοχότητα...».

Ἔγγραφο 8 Ἰανουαρίου 1760. Ὁ Ὑποπρόξενος γράφει εἰς τὴν Α.Ε. τὸν Ἐ-
κτακτὸν Προβλεπτὴν Ἀγίας Μαύρας, παραπονεῖται διότι τὰ Ἐνετικὰ πλοῖα καὶ αἱ

βάρκες δὲν παρουσιάζονται εἰς τὸ Προξενεῖον ἵνα θεωρήσουν τὰ χαρτιά των καὶ πληρώσουν τὰ δικαιώματα. Ζητεῖ, κατόπιν, προκαταβολικῶς τὸν μισθὸν τῆς τριμηνίας πὺ ἀρχεται τὴν 1ην 7βρίου, διότι, λέγει, τοῦ λείπει ἡ ἡμερησία τροφή εἰς αὐτὴν τὴν χώραν τῶν βαρβάρων καὶ θέλει νὰ πληρώσῃ καὶ τὸ ἐνοίκιον τοῦ Προξενικοῦ Καταστήματος. Εἰς τὴν Γιάννινα, ἀναφέρει ἐν τέλει, ἐπικρατεῖ ἄκρα ὑγεία, συμφώνως μὲ τὰς ἐκθέσεις πὺ ἐλήφθησαν ἐκεῖθεν.

Ἄρτια 28 αὐγούστου 1760, ὁ αὐτὸς Ὑποπρόξενος γράφει:

«... Προσεκλήθην ἀπὸ τὸν Βοεβόδαν, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου παρουσιάσθη καὶ ὁ Μουσταφᾶ Ρεῖζ, ἐκεῖνος πὺ ἐταξίδευε μὲ τὴν βάρκαν τοῦ Μεχμέτ Μουσάτ Ἀλῆ. Ἡ βάρκα αὐτὴ εἶχε συλληφθῆ πρὸ καιροῦ εἰς τὴν ἐναντι τῆς Προβέξης Ἄκραν καὶ τώρα τὴν ζητεῖ ὁ Ραῖζης, ἵνα τὴν ἀποδώσῃ εἰς τὸν Μουσάτ Ἀλῆν, ὅστις τοῦ ἔκαμεν ἀγωγὴν ἐνώπιον τοῦ Καδῆ καὶ ἠναγκάσθη ὁ Ρεῖζ νὰ δώσῃ εἰς τὸν ἄλλον 25 Τζεκίνια καὶ ἔτσι ἡ βάρκα εἶναι εἰς τὴν διάθεσίν του. Μὲ ὅλα αὐτὰ, τόσον ὁ Βοεβόδας καὶ ὁ Μπουλουκμπασῆς Τοιάνο μοῦ παρήγγειλαν νὰ γράψω εἰς τὴν Ὑμετέραν Ἐξοχότητα ὅπως διατάξῃ τὰς Ἀρχὰς τῆς Προβέξης νὰ παραδώσουν τὴν βάρκαν εἰς τὸν ρηθέντα Μουσταφᾶ Ρεῖζ.

Ἐγὼ δὲν ἀπήντησα καθόλου εἰς τὴν ἀξίωσιν ταύτην, μόνον εἶπα ὅτι εὐχαριστῶς θὰ γράψω καὶ θὰ ἐκτελέσω τὴν διαταγὴν πὺ θὰ μοῦ δώσῃ ἡ Ὑμετέρα Ἐξοχότης....

Οἱ ὑπήκοοι Κερκυραῖοι περνοῦν καὶ ἀπὸ τὴν Βόνιτσαν καὶ ἔπειτα ἔρχονται ἐδῶ καὶ ξαναεπιστρέφουν εἰς Πρέβεζαν καὶ δὲν ξεῖρω πὺ θεωροῦν τὰ χαρτιά των, πιθανῶς εἰς Πρέβεζαν καὶ τοῦτο κατὰ παράβασιν τῶν διαταγῶν τοῦ Ἐξοχωτάτου Γενικοῦ Προβλεπτοῦ καὶ τῶν Ὑμετέρων ἀποφάσεων. Καὶ μερικοὶ ὑπήκοοι Προβεζάνοι ἤλθαν ἐδῶ μὲ βάρκαν καὶ κατόπιν ἀνεχώρησαν διὰ τὰ Γιάννινα ἵνα λάβουν μέρος εἰς τὴν ἐκεῖ Ἐμποροπανήγυριν, ἡ ὁποία ἀρχίζει μεθαύριον. Ἀπ' ἐκεῖ προμηθεύονται διάφορα εἶδη καὶ τὰ μεταφέρουν χωρὶς ποσῶς νὰ διέλθουν ἀπὸ τὸ Προξενεῖον τοῦτο....»

Πρέβεζα 30 Αὐγούστου 1760. Ὁ Ἰωάννης Πατρικίος γράφει εἰς τὸν Ἐκτακτον Προβλεπτὴν Βιτσέντζον Μπάλμπι:

«...παρουσιάσθη χθὲς εἰς τὰ κάγγελα τοῦ Ὑειονομείου ὁ Καπετὰν Νικόλα Σεργιάννης, ἀρματωλὸς τοῦ Λούρου, φέρων ἐπιστολὰς τοῦ Διοικητοῦ τῆς Ἄρτης πρὸς τὸν ἀνταῖθα Δημόσιον Ἀντιπρόσωπον, διὰ τῶν ὁποίων ζητεῖ νὰ συλληφθῆ ἡ σύζυγος τοῦ Σούρου καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Ἀπρωτόλη Σκαπέτη, διότι ὁ τελευταῖος οὗτος ἔπιασε δύο σκλάβους εἰς τὸν κάμπον τῆς Ἄρτης. Οὗτοι ἦσαν λεβέντηδες τοῦ Καπετὰν Σεργιάννη καὶ ἀπομακρυνθέντες ἀπὸ αὐτόν, ἐπεδόθησαν εἰς ληστρικὰς πράξεις καὶ τοὺς ἐπῆρε σκλάβους ὁ Σκαπέτης....»

Πρέβεζα 5 Σεπτεμβρίου 1760. Ὁ αὐτὸς Πατρικίος γράφει:

«...ὁ ἀρχηγὸς τῶν λεβέντηδων πὺ εἶναι ὑπὸ τὰς διαταγὰς μου ὀνόματι Στάθη Μέργκοβα, ὁ ὁποῖος φυλάττει τὰ σύνορα τῆς Βόνιτσας, μοῦ ἀνέφερε τὰς ἐνοχλήμας καὶ τὰς ζημίας πὺ προξενοῦν δύο σώματα λεβέντηδων τοῦ Μπαρμπαρίκου καὶ Γιάννη Σιακῶ, πὺ ἀποιοελοῦν τὴν συνοδεῖαν τοῦ ἀρματολῶ Ἰορίβα.

Ἐκτὸς τῶν ζώων πὺ ἀρπάζουν ἀπὸ τοὺς ἀτυχεῖς κατοίκους, ἔφθασαν μέχρι τοῦ σημείου νὰ πληγώσουν θανασίμως δύο κατοίκους ἀπὸ τὸ Κομπότι, ὑπηκόους ὀθωμανοὺς, οἱ ὁποῖοι εἶχον ζητήσει ἄσυλον ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ Ἁγίου Μάρκου...»

Ἄρτια 15 Σεπτεμβρίου 1760. Ὁ Ὑποπρόξενος Ντὲ Λοῦνα γράφει εἰς τὸν Γραμματεῖα τοῦ Ἐκτάκτου Προβλεπτοῦ ἐν Ἀγίᾳ Μαύρα κ. Ἀλεάνδρι:

«...ἔφθασεν ἐδῶ ὁ Γιάννη Παπαχρήστos καὶ μοὶ εἰσεῖσε τὴν ἐπιστολὴν ὑμῶν καθὼς καὶ ἄλλας τρεῖς τοῦ Ἀραγομάνου.

‘Ο Γιώργος Σεφέρης ΠΡΟΣ ΤΟΝ “ΣΚΟΥΦΑΝ,”

‘Ο ποιητής κ. Γιώργος Σεφέρης, βροθεύο Νόμπελ 1963, άπάντησε στο συγχαρητήριο τηλεγράφημα του «Σκουφά» ώς έξης:

«Τά συγχαρητήριά σας με συγκινούν σιόπ. Σας παρακαλώ νά δεχτήτε ένα μεγάλο εύχαριστώ».

ΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΙ ΑΓΩΓΗ

‘Επικροτούμε τά τολμηρά και φιλοπόδομα μέτρα της κυβερνήσεως του κ. Παπανδρέου για την Παιδεία, τά όποια σέ τελευταία ανάληψη είναι μέτρα υπέρ της νεολαίας μας και της ανυψώσεως γενικώτερα του έθνους μας στο μωρφωτικό επίπεδο των ευρωπαϊκών εθνών.

‘Αλλά μονάχα τά μέτρα αυτά δέν άκοούν. “Αν θέλουμε νά μή χιζίζουμε στην άμμο, πρέπει πασάλληλα νά ληφθούν τολμηρά μέτρα και για την άγωγή και το ήθος της νεολαίας μας. “Η ήθική διάβρωση — με την ενούτεια έννοια του όρου — άπειλεί νά καταστρέψη όλες μας τίς προσπάθειες. “Εξηγηθούμεθα: Δέν άρκεί νά φτιάξουμε καλούς και πολλούς επιστήμονες. Πρέπει πρώτα νά φτιάξουμε ανθρώπους, ανθρώπους με ήθος και άγάπη για τον συνάνθρωπο, ανθρώπους που νά σέβονται τον εαυτό τους και τους άλλους. Δυστυχώς ή θρασύτητα, ή μαγκιά, ή χυδαιότητα της συμπεριφορας, ό εξακεντρισμός και γενικώτερα τό αντικοινωνικό πνεύμα, έχουν κατακλύσει τή νεολαία μας. “Η εύκλη άνάδειξη και ό εύκολος πλουτισμός άποτελούν τό μόνο ιδανικό του μεγαλύτερου ποσοστού νέων. “Άλλοι βέβαια πετχάινον, άλλοι όμως μεταβάλλονται σέ υπανθρώπους βλαβερούς στον ίδιο τον εαυτό τους και στο κοινωνικό σύνολο. Και για τό κατάντημά μας αυτό δέν φταίει τόσο ή οίκογένεια, όσο τό ίδιο τό Κράτος, που άφήνει άνερόχλητους όλους τους έκμαυλιστές. Οι ραδιοιστοθμοί μας μάς κατακλύζουν νυχθημερόν με μάγικες άνοστιές, οι κινηματογράφοι μας μάς διδάσκουν όλες τίς μωφές όμαλών και άνωμόλων ερώτων και μάς μυούν σέ όλα τά μυστικά των γκαλαστειοικών συμμοριών, οι έφημερίδες μας με πηχάιους τίτλους διαφημίζον σαν ήρωες όλους τους έγκληματίες, τά κέντρα ψυχιαγωγίας μάς προσφέρουν όχι πια θέαμα ή άκούαμο, αλλά διεγερτικά, που κακέκτυπά τους υπό μωφήν κακής ώρας «ντιζέζ» φθάνουν μέχρι τό τελευταίο χωριουδάκι μας για νά διαλαλήσουν ένα κακής ποιότητας έμπόρευμα, νά «ξαφρίσουν» τά προτοπόγια των άγοριτών μας και νά εξαγοιώσουν τή νεολαία των χωριών μας.

— Δὲν εἴμαστε, οὔτε παριστάνομε τοὺς πουριτανούς. Ὁ πουριτανισμὸς εἶναι μὴ ἀκρότητα καὶ οὐκ ἀκρότητα τὸν καταδικάζομε. Ἀλλὰ εἶναι ἀίθρη, ἐπείγουσα ἀνάγκη, παράλληλα μὲ τὰ ὑπὲρ τῆς Παιδείας μέτρα, νὰ ληφθοῦν καὶ μέτρα προληπτικὰ κυρίως, γιὰ τὴν ἀγωγή καὶ τὸ ἦθος μας. Ὁποῦς ἐλέγχει τὸ κράτος τις τιμὲς καὶ τὴν ποιότητα δῶν τῶν ἐμπορευμάτων, εἶται πρέπει κάποιος νὰ ἐλέγχει καὶ τὰ ἐμπορεύματα πῶς ἀπευθύνονται στὴν—ψυχὴ καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου. Ὅχι νὰ ἀπαγορευτοῦν, ἀλλὰ νὰ περιοριστοῦν τὰ ἀστυνομικὰ καὶ σιξοναλικὰ βιβλία καὶ φίλις, νὰ μὴ κυκλοφοροῦν δίσκοι μουσικῆς χωρὶς τὴν ἄδεια εἰδικῆς ἐπιτροπῆς μουσικῶν—ἢ Ἰταλία τὸ ἐφαρμόζει ἀπὸ χρόνια αὐτὸ—, νὰ σταματήσουν περιφερόμενες στὴν ὑπαιθρο ὑπὸ τύπον «ντιζέξ» γυναῖκες ἐλευθεριῶν ἡθῶν, νὰ... νὰ... νὰ...

Ἄλλ' αὐτὰ εἶναι ἔργο κυβερνητικό. Ἐμεῖς ἀπλῶς κάνομε ὑποδείξεις, γιὰτι πιστεύομε πὼς τὰ μέτρα ὑπὲρ τῆς Παιδείας, χωρὶς μέτρα ὑπὲρ τῆς ἀγωγῆς, δὲν θὰ φέρουν τὰ ἀναμενόμενα ἀποτελέσματα καὶ οἱ προσαπαιτεῖς μας θὰ εἶναι τῶν συφοριασμένων, γιὰ νὰ θυμηθοῦμε λίγο καὶ τοὺς «Τρώες» τοῦ Καβάφη.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

Οἱ κ.κ. Κοντῆς, Χατζηδάκης καὶ Καροῦζος, τοῦ Ὑπουργείου Προεδρίας τῆς Κυβερνήσεως, ἐπισκέφθηκαν στὰ μέσα Δεκεμβρίου τὴν Ἄρτα ὕστερα ἀπὸ εἰδικὴ ἐντολὴ καὶ μελέτησαν τοὺς τρόπους ἀξιοποιήσεως καὶ περιστάσις τῶν ἀρχαιολογικῶν χώρων τῆς πόλης μας. Ἐπρόκειτο ἰδιαίτερον τὸ φρούριό μας, πὺν εἶναι τὸ καλλίτερον διατηρούμενον στὴν Ἑλλάδα Βυζαντινὸ Κύστρο, τὴν ἱστορικὴ μας Γέφυρα, τὴν Παρηγορήτισσα καὶ τὴν Ἁγία Θεοδώρα, συνέστησαν δὲ τὴν γρήγορη κατάρτιση ἀπὸ τὸν Δῆμιον ἐνὸς προγράμματος, τὸ δοῦτο νὰ σταλῆ ἀμέσως στὴν Προεδρία τῆς Κυβερνήσεως.

Τὸ δημοτικὸν μας συμβούλιον στὴ συνεδρίασίν του τῆς 19ης Δεκεμβρίου κατόρθωσε αὐτὸ τὸ πρόγραμμα, πὺν περιλαμβάνει: Ἀπαλλοτρίωση ποτακαλλιῶνων στὴ βορεινὴ πλευρὰ τοῦ φρουρίου μας, ὥστε νὰ μὴ καλυφθῆ ἢ ὑπέροχη θέα του ἀπὸ τὴν ἐθνικὴν ὁδόν. Ἀπαλλοτρίωση μικροῦ ποτακαλλεῶνος δυτικῶς τῆς ἱστορικῆς μας Γέφυρας, ὥστε ν' ἀποκαλυφθῆ στοὺς διερχομένους ὁλόκληρη ἡ θέα τῆς Διαπλάτυνση καὶ πλακόστρωση τῆς πλατείας Ἁγίας Θεοδώρας. Κήρυξη ὡς ἱστορικῶς διατηρητέου μνημείου τῆς οἰκίας Ζορμπᾶ κοντὰ στὴ Μητροπόλη καὶ ἀπαλλοτρίωσίν της. Κατεδάφιση τριῶν κελλιῶν μπροστὰ

ἀπὸ τὴν Παρηγορήτισσα.

Αὐτὸ εἶναι τὸ μίνιμουμ πρόγραμμα. Τὸ περιοδικὸν μας καὶ ὅλοι οἱ Ἄρτινοί, ἐλπίζομε πὼς οἱ τορεῖς ἐγκριτοὶ ἐπιστήμονες θὰ βοηθήσουν τὴν πόλιν μας στὸ νὰ διασώσῃ καὶ ἀξιοποιήσῃ τὰ μνημεῖα της, πὺν δὲν ἀνήκουν μονάχα σ' αὐτήν, ἀλλὰ σ' ὁλόκληρη τὴν Ἑλλάδα.

ΓΙΑ ΤΟΝ κ. ΥΠΟΥΡΓΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Πληροφροσύμηθι πὼς ἡ ἄρμοδια ἐπιτροπὴ ἀποφάσισε νὰ ὑποδείξῃ σὺν χώρῳ κατάλληλῳ, γιὰ τὸ χρίσιμον τοῦ Β' Γυμνασίου Ἄρτων τῆς Ἄρτις τὸν χώρῳ γύρω ἀπὸ τὸν Ἀνεμόμυλο. Οἱ παλαιοὶ Ἄρτινοί, διὰν ἤθελαν νὰ πῶν γιὰ κάτι τὸ πολὺ μακρονό, ἔλεγαν «πέρα στὸν Ἀνεμόμυλον». Τώρα αὐτὴ τὴ θέση, μὲ τὸ δικαιολογητικὸν διὲν ὑπάρχει ἄλλοῦ δυοριᾶν χώρος, τὴν ὑποδεικνύουν σὺν τὴν μόνην κατάλληλην γιὰ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ Β' Γυμνασίου.

Ἄλλὰ πρὸς Θεοῦ! Ὑπάρχει γύρω μας τόσος ἀβδηριτισμὸς καὶ δὲν τὸ ξέρομε; Δὲν βοήθηκε κανένας νὰ λογαριάσῃ πόσα χρήματα θὰ ξοδευτοῦν γιὰ ἐκβραχισμούς, ἐκχωματώσεις, ἰσοπεδώσεις κλπ καὶ ἂν αὐτὰ τὰ χρήματα ὑπερπροσκιῶν γιὰ τὴν ἀγορὰ εἰδὸς οἰκοπέδου ἴσης ἐκτάσειος σὲ ἄλλη θέση; Δὲν βοήθηκε κανένας νὰ ἐξηγησῇ πὼς γιὰ νὰ γὰν ἡγετηνὴ μὴ θέσῃ, δὲν ἀρκεῖ μονάχα ὁ φρέσκος ἀέρας,

ἀλλὰ καὶ τὸ εὐπρόσιτο τῆς θέσεως, γιατί διὰ τὰ παιδιά θὰ φτάνουν — ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀνηφόρα — κἀθίδρα καὶ θὰ παραμένουν στὴν ἀνεμοδερόμενη κορφή τοῦ βουνοῦ ὅπου θάβαι ἢ ἀλλή, θὰ πουντιάζουν σιγουρότατα; Δὲν βρέθηκε κανεὶς μέσα στὴν «ἀρμόδια» ἐπιτροπή, πὺν νὰ γνωρίζῃ τὴν κατεβάζουν τὸν χειμῶνα τὰ σοκκάκια — γιατί δρόμοι δὲν ὑπάρχουν — πὺν ὁδηγῶν στὸν Ἄνεμόμυλο, καὶ ὅτι οἱ μαθηταὶ θὰ περπατοῦν μέσα σὲ χαντάκια μὲ νερὸ καὶ ἄπάνω σὲ βράχια; Ἄν οἱ ἀβδηρῖτες μᾶς ἀπαντήσουν πὺς θὰ γκρεμιτοῦν σπῆτια, θ' ἀνοικοῦν δρόμοι, θὰ γίνονται ὑπόνομοι κλπ, ἀνταπαντοῦμε: Ἄς γίνονται — πὺν δὲν θὰ γίνονται — αὐτὰ τὰ ἔργα, κι' ὕστερα ἄς γίνῃ τὸ Γυμνάσιο, γιατί ἄλλωῶς, τί διαφέρουμε ἀπὸ τὸν Νασρεντίν πὺν ἀγόρασε σαμάρι χωρὶς νὰ ἔχη γάϊδαρο;

Ἐλπίζουμε πὺς ὁ κ. Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας θὰ διατάξῃ μιὰ ἔρευνα ἄπάνω στὸ ζήτημα, στέλνοντας ἕνα εἰδικὸ ὑπάλληλο, ὁ ὁποῖος νὰ ἐπικοινωνήσῃ μὲ ὄλους τοὺς τοπικοὺς παράγοντες, γιὰ νὰ τοῦ ὑποδείξουν διαφορὰς θέσεις. Καὶ ἂν δὲν βρεθῇ ἄλλη καλλίτερη καὶ οἰκονομικώτερη, τότε ἄς χριστῇ καὶ στὸν Ἄνεμόμυλο....

ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΕΣ

Κοντὰ στὴν πλατεία «Κιλκίς» βρέθηκαν οἱ βάσεις ἐνὸς μεγάλου κυρίων τῆς ἀρχαίας Ἄμβρακίας. Ἡ ἀρχαιολογικὴ ὑπηρεσία, ὅπως ἦταν φυσικὰ, ἐπενέβη, στυμάτους τις οἰκοδομικὰς ἐργασίας καὶ ἀρχισε τὶς ἀνασκαφὰς. Ἄλλὰ δὲν πρέπει νὰ τροβήξῃ σὲ μᾶκρος αὐτὸ τὸ σταμάτημα τῶν οἰκοδομικῶν ἐργασιῶν καὶ ἡ ταλαιπωρία τοῦ ἰδιοκτητοῦ. Πρέπει νὰ ἐπισηπευθῇ ἡ ὁλοκλήρωση τῶν ἀνασκαφῶν, ὥστε, ἂν μὲν — ὅπως ὑποσητρῖζει ἡ ἀρχαιολογικὴ ὑπηρεσία — τὰ εὐρήματα κριθοῦν ἀξιόλογα νὰ ἀποζημιωθῇ ὁ ἰδιοκτήτης, ἂν δὲ ὄχι, νὰ ἐπιτραπῇ ἡ συνέχιση τῶν οἰκοδομικῶν ἐργασιῶν.

Ο ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΣ

Παίρνει πιά τὸ ὄρσητικὸν τοῦ σῆμα ὁ περιφερειακὸς δρόμος, δηλαδὴ τὸ καμμάτι τῆς ἐθνικῆς ὁδοῦ ποὺ ἀγκαλιάζει τὴν Ἄρτα καὶ παρεμβάλλεται ἀνάμεσα ἀπὸ τὴν πόλη καὶ τὸν Ἄραφο. Καὶ γίνεταί ἐνας θαυμάσιος δρόμος, πὺν θὰ εἶναι καὶ ὁ καλοκαιρινὸς περίπατος τῶν ἄρεινῶν. Ἐλπίζουμε πὺς οἱ ἀρμάδιες ἀρχὲς θὰ ἐνδιαφροθῶν τὰ τὸν ἠλεκτρογραφῶσιον καὶ νὰ τὸν

διακομήσῃ οὐτὸς κατὰ μήκος τοῦ κοινὸν χερσῶν χωρὸς. Δὲν πρέπει ἐπίσης, νὰ παραλείψουν νὰ φτιάξουν ἀπὸ τῶρα τὶς συνδέσεις τοῦ περιφερειακοῦ μὲ τὴν πόλη τὰ τρία βασικά σημεῖα, δηλαδὴ στὴν ἐπέκταση τῆς ὁδοῦ Ἐλ. Βετιζίλου, στὸ Γεφυροῦπολο καὶ στὴν διασταύρωση τῆς ὁδοῦ Ἰγνατίου Μητροπολίτου μὲ τὸν περιφερειακὸ. Παράλληλα πρέπει ν' ἀποφουχθῇ μὲ κάθε μέσο ἢ κατὰ μήκος τοῦ περιφερειακοῦ τοποθετῆσαι ἠλεκτρικῶν στόλων γιὰ ῥεύμα ὑψηλῆς τάσεως, γιατί θὰ καταστραφῇ ὅλη ἡ ὁμορφία τοῦ δρόμου.

Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΣΤΕΓΗ

Ἄρχισε καὶ προχωρεῖ κανονικὰ ἡ κατασκευὴ τῆς Πνευματικῆς Στέγης τοῦ «Σκουφᾶ» πᾶνω ἀπὸ τὸ «Ἄμβρακικόν». Πρόκειται γιὰ ἕνα ἔργο σημαντικὸ, πὺν ἀπὸ δεκαετίας τὸ ἀνειρεῖται οἱ Ἄρτινοί. Τῶρα παίρνει τὸν δρόμο τῆς πραγματοποιήσεως. Καὶ αὐτὸ ὀφείλεται στὴ δωρεὰ τοῦ Δήμου, στὴν τὸλμη καὶ τὴν πρακτικότητα τοῦ Δοικ. Συμβουλίου τοῦ «Σκουφᾶ» καὶ στὴν ἐνίσχυση τῆς προσπάθειας ἀπὸ Ἄρτινοὺς πὺν κατέχουν καιρῆς θέσεις στὴν Ἄθῆνα καὶ στὰ Γιάννενα. Αὐτοὶ οἱ τελευταῖοι φρόντισαν γιὰ τὴν ἔνταξη τοῦ ἔργου στὸ πρόγραμμα Ἀναπτύξεως Ἡπείρου καὶ γιὰ τὴν χρηματοδότηση τοῦ μὲ ἕνα ἑκατομμύριον. Τοῦς ἀνήκει ἕνα μεγάλο εὐχαριστῶ.

Ο ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ «ΣΚΟΥΦΑ»

Φέτος ὁ Λογοτεχνικὸς διαγωνισμὸς τοῦ «Σκουφᾶ» σημείωσε μεγαλύτερη ἀπὸ πέρησον ἐπιτυχία. Ἐλοβαν μέρος ἑτάνα δύο μαθητῆς καὶ μαθήτριες. Ἡ ὑπὸ τὴν προεδρία τοῦ γυμνασιάρχῃ κ. Ζευγῶλη ἐπιτροπὴ ὥρσηε τὸ θέμα: «Ὁ θρόλος καὶ ὁ συμβολισμὸς τῆς θυσίας τῆς πρωτομαστόρσησας».

Ἀπὸ τὴν ἐπιτροπὴν βραβεύτηκαν καὶ πῆραν ἔπαινο οἱ ἑξῆς:

Αὐ βραβεῖτο: Μαυρομάτης Χαρίλαος, μαθητῆς ΣΤ' τάξεως Αὐτοῦ Γυμνασίου, Βο βραβεῖτο: Παπαποστόλης Ἀθανάσιος, μαθητῆς ΣΓ' τάξεως Βοῦ Γυμνασίου, Γο βραβεῖτο: Πενταλᾶς Χρυσόστομος, μαθητῆς ΣΤ' τάξεως Αὐτοῦ Γυμνασίου. Αὐς ἔπαινος: Μπουκὺν Εὐαγγελία, μαθήτρια ΣΤ' τάξεως Γυμν. Θηλέων, Βος ἔπαινος: Παχούλα Χρυσούλα, μαθήτρια ΣΤ' τάξεως Λακείου, Γος ἔπαινος: Πανέτας Κωνῆνος, μαθητῆς Β' τάξεως Βοῦ Γυμνασίου.

Στοὺς βραβευθέντες καὶ ἔπαινεθέντες τὸ περιοδικὸν μας εὐχεται νὰ συνεχίσουν πάντα μ' ἐπιτυχία τὶς ἐπιδόσεις τοὺς στὰ γράμματα.

"Ένα καινούργιο βιβλίο

ΜΙΧΑΗΛ ΠΕΡΑΝΘΗ: ΤΟ ΧΡΩΜΑ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ

Ο Ήπειρώτης ποιητής, λογοτέχνης και συγγραφέας κ. Μιχάλης Περάνθης είναι ένα πνεύμα πολυσύνθετο. Από πολύ νέος έδειξε τις πνευματικές του άνησυχίες κι' έπέρασε απ' όλα τὰ στάδια του στοχαστικού ανθρώπου με διερευνήσεις πάνου σ' όλες τις έκδηλώσεις πνευματικής ζωής των πρώτων χρόνων της πνευματικής του εμφάνισης έως σήμερα που είναι πιά ολοκληρωμένος κι' έχει πάρει μιὰ πολύ καλή θέση στα Έλληνικά Γράμματα. Ξεκίνησε από την Άρτα άγουρο παιδί στη μεγάλη πολιτεία, την Αθήνα, ως δημοσιογράφος, έξεδωκε την πρώτη του ποιητική συλλογή. «Τὰ πρώτα τραγούδια» με τις πρώτες του νεανικές δονήσεις απ' τις οποίες δέν λείπει το ρομαντικό στοιχείο, άργότερα τη δεύτερη συλλογή του: «Τὰ Μήλα των Έσπερίδων» κι' αφήνοντας τις δημοσιογραφικές του άπασχολήσεις και την ποιηση, άπλωσε τὰ πνευματικά του ενδιαφέροντα και έρῆκε τόν πνευματικό του προσανατολισμό στην κριτική μελέτη, στο Δοκίμιο, και άπικλεισιτώτερα έκκαλλιέργησε, έκ των πρώτων ένα πολύ δύσκολο είδος του πεζού λόγου που είναι: σύνθεση ιστορίας και μύθου, τη μυθιστορηματική διαγραφή.

Η μελέτη του έξ άλλου για τόν Κώστα Κρυστάλλη, τόν Άλέξανδρο Παπαδιαμάντη, τόν Κωνσταντίνο Καβάφη, τόν Μιχαήλ Μητσάκη, τόν Λορέντζο Μαβίλη, που διαγραφούσα, από τόν Μιχάλη Περάνθη κατά τρόπο άριστοτεχνικό είναι άξιοπρόσεχτες διαπιστώσεις τού συγγραφέου ταλέντου τού Ήπειρώτη διανοητή, που διακρίνεται για τόν γλαφυρό του ύφος και τή λυρική του έξαρση, τή δύναμη της φαντασίας αλλά και τήν κριτική του διεύδυση. Ο Μιχάλης Περάνθης δέν γράφει ιστορία. Ζωντανεύει τήν ιστορία, τήν κάνει έργο Τέχνης, πνευματική δημιουργία και με ώραια γλωσσική διάρθρωση μάς φέρει σέ άμεση επικοινωνία ψυχική και πνευματική με πρόσωπα και γεγο-

νότα παληότερες ή πρόσφατης εποχής, χαρίζοντάς μας μιὰ ξεχωριστή πνευματική άπόλαυση που μόνο άν ώς ιστορία τὰ πρόσωπα αυτά και τὰ γεγονότα τὰ μελετούσαμε δέν ήταν δυνατό νά μήν τὰ χαρούμε. Ο Περάνθης δουλεύει με τόν νοϋ, με τήν ψυχή, με τήν καρδιά. Άγκαπεί τὰ θέματα του και τὰ κάνει ζωντανές μελέτες απ' τις οποίες, χωρίς νά λείπη τόν ιστορικό υπόβαθρο, δέν άπυσιάζει τόν έντονο χρώμα της λεπτής συναισθηματικότητας τού συγγραφέως που σκιαγραφεί τὰ πρόσωπα των μελετών του και τὰ ιστορικά γεγονότα των έρευνηών του δίνοντάς τους με τόν ποιητικό του ύφος και τή δύναμη της φαντασίας του μιὰ ιδιαίτερη χάρη και γοητεία. Έτσι δουλεύει τὰ θέματα του χρόνια τώρα ο Περάνθης κι' ανάλογα με τήν άξία του τόν έργο του πήρε τή θέση του στα Νεοελληνικά μας Γράμματα.

Με τόν καινούργιο χρόνο ο Μιχάλης Περάνθης μάς παρουσίασε μιὰ έντελώς καινούργια έκπληξη. Αυτό τόν νέο του έργο δέν είναι Δοκίμιο, δέν είναι κριτική, δέν είναι μυθιστορηματική διαγραφή. Είναι Μυθιστόρημα. Θαρρώ ότι είναι τόν πρώτο στό είδος που έγραψε ο Περάνθης. Δέν ξεχνώ τέβδαια τούς «Ψυλωίτες» που ό ίδιος χαρακτηρίζει μυθιστόρημα κι' εκείνο Άλλά εκείνο είναι περισσότερο ιστορικό μυθιστόρημα. Τόν καινούργιο βιβλίο τού Περάνθη «Τόν χρώμα της θάλασσας» είναι άλλο πράγμα. Είναι άποκλειστικά Μυθιστόρημα. Θα πρόσθετα ότι είναι ένκ ώραιο ψυχολογικό μυθιστόρημα που αναφέρεται στην ψυχοσύνθεση της γενιάς, της τωρινής στον άφορμό είς τήν αντίμετώπιση τού έρωτικού θέματος που δεσπόζει ως φυσικό και κυριαρχεί στην προσωπική ζωή των νέων ίδια τούτη τήν εποχή τήν τραχημένη και άπροσανατόλιστη σέ πολλά μεγάλα προβλήματα, μεταξύ των οποίων δέν είναι σέ δεύτερη σημασία τόν έρωτικό πρόβλημα.

Ο Μιχάλης Περάνθης με τόν «Χρώμα της θάλασσας» μάς προσφέρει με τόν γνώριμο ύφος του ένα λογοτεχνικό κομψοτέχνημα με πολύ ενδιαφέροντα πλοκή και με τήν ζωντανή ψυχογράφηση νέων ανθρώπων της επο-

χῆς μας καὶ τῶν δύο φύλων πού σφύζον ἀπὸ ἐρωτισμὸ καὶ ἄλλοι κυριαρχημένοι ἀπὸ τῆς πρώτης ρωμανταϊσθηματικῆς ὄνειροπολήσεις—τόσο ἀσυμείβαστες στοῦς καροῦς μας! — ξεσπᾶνε σ' ἐρωτικῆς, αἰσθησιακῆς — ἢ ἐποχῆς τους εἶναι τέτοια—παρεκκλίσεις καὶ ζοῦνε τῆ ζωῆ τους ἀφειδώλευτα ἐλπίζοντας καὶ προσδοκῶντας μιά κατάκτηση πού θὰ τοὺς ἐξασφαλίσῃ μιά ζωῆ ἀνετη, ἃς τὴν ποῦμε μοντέρνα εὐτυχισμένη. Παίζου με τὴ φωτιά. Ριχνοῦνται στὴ φλόγα τοῦ ἐρωτικῶ πάθους. Δοκιμαζοῦν χαρῆς καὶ ἀπογοητεύουσ με φέμματα, με ἀλήθειες καὶ δὲν διστάζου ἀκόμη νὰ μηχανευτοῦν τὰ πάντα στοὺς ἐρωτικούς των δρόμους. Ἀγαπᾶνε ἢ ὑποκρίνονται ὅτι ἀγαπᾶνε, οὔτε ξέρου τι ζητᾶνε, αὐτοῖ κανοποιοῦνται, ξεγελιένται, ξεγελᾶνε, κι' ὅπου φθάσει τὸ τέρμα. Στὸ «Χρῶμα τῆς θάλασσας» ὀλοζῶνταντῃ πρὸβάλλει ἢ ζωῆ τῶν μοντέρνων νέων τοῦ καιροῦ μας. Διαδάζοντας τίς σελίδες τοῦ νέου μυθιστορηματος τοῦ Περάνθη θαρρεῖς πῶς ζῆς τὰ γύρω σου συμβαίνοντα. Γνώριμοί τύποι μοντέρνων ἢ ἀπροσανατόλιστων νέων τῆς ἐποχῆς ἀγοριῶν καὶ κοριτσιῶν, γνώριμοί τόποι τῆς Ἀθήνας, ἐρωτικὰ ἐνευκτηρία καὶ καταζύγια. Εἶπα πὶδ πάνω ὅτι τὸ νέο ἔργο τοῦ Περάνθη εἶναι ἓνα ὄρατο ψυχολογικὸ μυθιστόρημα. Ὁ χαρακτηρισμὸς του αὐτοῦ θαρρῶ ὅτι ταυιάζει. Ψυχογράφηση τύπων, νεανικῶν ὑπάρξεων τοῦ σημερινοῦ καιροῦ μας εἶναι τὸ «Χρῶμα τῆς θάλασσας». Ἡ ψυχοσύνθεση τῶν νέων μας ὅπως ἀντικρῶζου αὐτοὶ καὶ τὸ ζοῦν τὸ ἐρωτικὸ πρὸβλημα τῆς ζωῆς. Γλῶσσα ὄραία δημοτικῆ, ὑφὸς γλαφυρὸ με ζηλευτῆ λογοτεχνικῆ χάρη, περιγραφῆς σύγχρονων γεγονότων ἀπ' τὴν καθῆμερινῆ Ἀθηναϊκῆ ζωῆ καὶ τόπων τῆς Ἀθήνας ὅπως τὴν ζοῦμε σήμερα, ἐπεισόδια σπαρταριστὰ με πλοκῆ καὶ ἀλληλουχία στο σύνολο καὶ ἐπὶ μέρους πού προκαλοῦν ἀδιάπτωτο τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἀναγνώστη, ὅλα αὐτὰ εἶναι χαρίσματα ἀναμφισβήτητα τοῦ καινεύρου γιου διελλίου τοῦ Περάνθη. Ἄν κρατήσου με τίς χρονικῆς ἀποστάσεις καὶ τίς διαφορετικῆς συνθήκες τῆς τότε με τὴν τωρινῆ ἐποχῆ μας, «τὸ χρῶμα τῆς θάλασσας» τοῦ Μιχάλη Περάνθη εἶναι ἓνα ὄρατο σύγχρονο Ἑλληνικὸ μυθιστόρημα πὶδ θυμίζει ἀπὸ τῆς ἀΐψεις θέματος, πλοκῆς, ἐπεισοδίων τὸν ἀ-

λησμονητὸν συγγραφέα τοῦ «Κέκκινου Βοάχου», τῆς «Τιμῆς τοῦ Ἀδελφοῦ» καὶ ἄλλων ἀριστοτεχνικῶν μυθιστορημάτων, τὸ Γρηγόριο Ξενοπούλο. Ἐνα σύγχρονο ψυχολογικὸ μυθιστόρημα βγαλμένο ἀπ' τὴν σύγχρονη Ἑλληνικῆ πραγματικότητα καὶ ἰδιαίτερα ἀπ' τὴν σύγχρονη Ἀθηναϊκῆ ζωῆ, τῆ μεταπολεμικῆ, τὴν ταραχμένη με τίς δύο ὀψεις τῆς, εἶναι ἢ νέα πνευματικῆ προσφορά τοῦ Περάνθη—στὴν Ἑλληνικῆ πεζογραφία. Ἡ τολμηρῆ—ρεαλιστικῆ ἰσότηρα τοῦ θέματος στὸ νέο μυθιστόρημα τοῦ Ἡπειρώτη συγγραφέα προκαλεῖ ἴσως κάποιον αὐστηρὸ κριτικὸ ἀντίκρυσμα στὸ σημεῖο τοῦτο. Ἀλλὰ εἰς τὰ ἔργα τέχνης ἢ φύση καὶ ἢ ζωῆ δὲν θέτει περιορισμούς. Ἀρκεῖ τὸ φυσικὸ κάλλος καὶ ἢ φυσικῆ ζωῆ νὰ μὴ γίνωνται ταπεινῆς καὶ χυδαῖες ἀπεικονίσεις προκλητικῆς τῶν κατωτέρων ἐνστίκτων καὶ τῶν ἀρχεγόνων αἰσθησιακῶν ἐκδηλώσεων. Ὁ χρῶμα τῆς θάλασσας» τοῦ Μιχάλη Περάνθη ἔχει φυσικότητα, ἔχει γαητεία, ἔχει ἐνδιαφέρον καὶ προκαλεῖ κοινωνικὸν ἐνδιαφέρον. Κατὰ τὴν ταπεινῆ μου δὲ γνώμη στὸ «χρῶμα τῆς θάλασσας» ὑπάρχει διάχυτο καὶ τὸ διδακτικὸ στοιχεῖο Κυρίως γὰρ τοὺς νέους τῆς ἐποχῆς πού ζοῦμε.

I. ΑΝ. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Στὴ σκηνῆ τοῦ «Σκουφᾶ» ἀνεβάσθηκε:

«*ΤΟ ΝΗΣΙ ΤΗΣ ΑΦΡΟΔΙΤΗΣ*» τοῦ *ΑΔ. ΠΑΡΝΗ*

Τὸ θεατρικὸν ἱμῆμα τοῦ Συλλόγου μας, με πρωτοβουλία, διδασχῆ, σκηνοθεσία καὶ σκηνογραφία τοῦ κ. Δ. Βαφιᾶ, ποροῦσας στὸ κοινὸ τῆς πόλης μας, στίς 17, 18 καὶ 19 τοῦ Γενάρη τοῦ θανάσιου ἔργου «Τὸ νησί τῆς Ἀφροδίτης» τοῦ ἀλέξη Πάση.

Πῆραν μέρος τὰ παρακάτω πρόσωπα, με τὴ σειρά πού ἐμφανίστηκαν στὴ σκηνῆ.

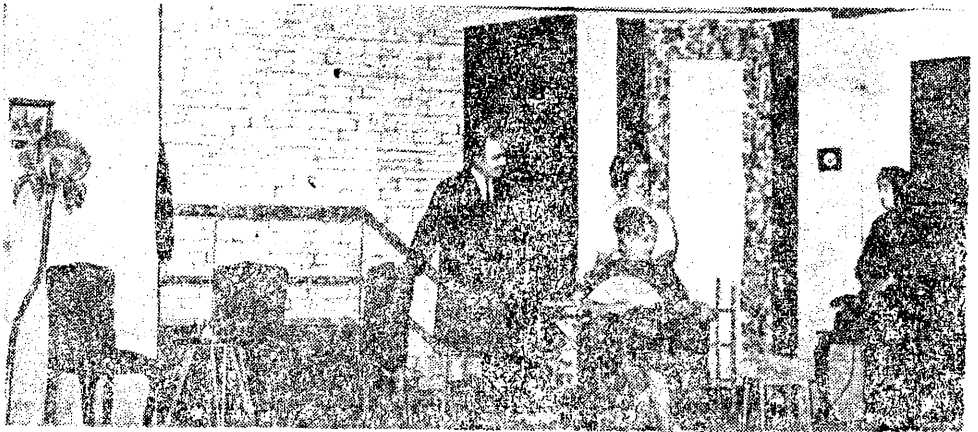
Ὁ Γιάννης Παπακόσιος σιν ῥολο τοῦ Τζῶφτς Μάκλεϋ, ἢ Ἰφιγένεια Πανούτσου σιν ῥόλο τῆς Βίκυ, ἢ Ἐλένη Μάση σιν ῥόλο τῆς Κεῖτ Πάτερσον, ἢ Νίκη Ρίζου σιν ῥόλο τῆς Λαίδης Πάτερσον, ὁ Μυῦλος Ἀούκας σιν ῥόλο τοῦ Νταῖηβν Πάτερσον, ἢ Ὁλια Μανούση σιν ῥόλο τῆς Λαμπρινῆς Κρησικούλη, ὁ Γεώργιος Κοτσαρίδης σιν ῥόλο τοῦ Ράλαφ Ὀυνενς, ὁ Σπύρος Ζαρκαλῆς σιν ῥόλο τοῦ Ρίτσαρντ Κίτς, ὁ Ἀριστείδης Καμπούρος σιν ῥόλους τοῦ Νίκας καὶ τοῦ Γέρο Θεοφίλη, ὁ Χαρίλ. Μαυρομάτης σιν ῥόλους τοῦ Σέρ Ουῆλσον καὶ τοῦ Ἀναστα-

ση. Σὰν ἱποβουλῆς πήρε μέρος ὁ Γεράσιος. Γκιζήρης, φροντιστὴς ὁ Γιώργος Κατσάνος καὶ ρυθμιστὴς τοῦ ἤχου ὁ Γιώργος Ζήβας. Ἰὼν μακιγιαζ ἐπεμελήθηκε ἡ Βιούλα Τουκισίρα. Τὰ ἐπιπλα προσετέθηκαν ἀπὸ τὴν Ἑκθεση Γ'. Μάρτη. Τὸ ἔργο, ἢ ὑπόθεσις τοῦ ποιοῦν ζευτλίγεται οὕτῳ κῆλυρο, εἶναι δεμμένο μὲ τὴν χώρα μας. Προποτιδιδάχτηκε ἀπ' τὸ Ἑθνικὸ Θέατρο Βοσ.

Ἑλλάδος.

Ἰδού ὁ διδάξουσ ὅσοι καὶ τὰ πρόσωπα ποὺ πήραν μέρος ἔδωσαν τὸ εἶναι τους καὶ οἱ προσπῆ θηιές τους εἶχεν οὐκ ἀποτέλεσμα μὴ λαμπρὴ ἐπιτυχία. Ἄτομον μὲ βυρῦντοσα γνώμη πικρὴ εἶδαν τὸ ἔργο οὐ θέατρα τῶν Ἀθηῶν διεπίστωσαν ὅτι ἢ ἀποδοσὴ του ἐδῶ ὑπῆρξε ἐγὼ μιλῶν μὲ τὴν τῶν θεάτρων τῆς Ἀθῆνας, οὐκ κἀνομε διάκριση στὸ παίξιμο κανερός, οὔτε καὶ οὐγκοι

ση, Ἠφροριζόμαστε τὰ ποῦμε ὅτι ὅλα μαζί τὰ παιδιὰ πειθάρχησαν, ἔδωκαν ὅλο τὸν ἑαυτο τους καὶ ἀιέδωσαν περισσότρου ἄπ' ὅσα περιμενε κανεῖς Δίκαια ἀπέσπασαν τὰ συγχωρητήρια τοῦ κοινοῦ

Τὰ σκηνικά, ἔργο τοῦ κ. Α. Βαφιά, ἀπολύτως πετυχημένα καὶ ἢ σκηνοθεσία, ἔργο τοῦ Ἰδίου, πολὺ προσεγμένη, παρ' ὅλη τὴν σιενότητα τῆς σκηνῆς

Τὸ ἔργο, ἀκριβῶς λόγῳ τῆς ἐπιτυχίας ποῦ

σημείωσε, ἀνεβῆσθη καὶ στὴ Φιλιππιάδα καὶ ἐπιναλήφθηκε στὴν Ἄρτι, στὴ σκηνὴ τοῦ «Πάλλικ», τὶς μέρους τοῦ Πάυσο

Συγχωίρουμε ἀπὸ τὴ σιήλη τούτῃ ὅλωνε τοῦτε παράγοιτες ποῦ συνέβυλαν στὸ πετυχημένο ἀνέβυσμα τοῦ ἔργου καὶ ἰδιαίτεοι τὸν κ. Βαφιά ποῦ πολὺ μόγησε γι' αὐτὸ. Κι' ἐνῆρμωστε οἱ προσπῆθεις αἰτιές τὰ γινοῦνται πικρῶτερες, ἔτσι ποῦ τὰ μὴ χάνεται ἢ σιενέφια.

ΠΡΟΠΗΓΕΥΤΙΚΕΣ ΕΙΣΗΜΕΡΗΣΕΙΣ

Από την 1η του Οκτώβρη 1963 που κυκλοφόρησε το τελευταίο μας τεύχος, άξιζει να σημειωθούν οι παρακάτω πολιτιστικές εκδηλώσεις του τόπου μας:

— Τήν 1η Δεκεμβρη ο Σύλλογός μας ώργάνωσε χοροεσπερίδα στό Τουριστικό «Σενιά».

— Στις 9 Δεκεμβρη άφίχθηκε στην πόλη μας ο θίασος Γ. Λευτεριώτη, ο όποιος έδωκε παραστάσεις με τά έργα «μιά Ιστορία του Ίρκου τσά», «ή γυνάτκα μου ή ζηλιόρα» και «κορίτσια στόν άέρα».

— Στις 15 Δεκεμβρη έγιναν τά εγκαινία του Κέντρου Έπαγγελματικής Γεωργικής Έκπαιδευσης στό Κρατικό κτήμα Κωστακιών. Σκοπός του Κέντρου ή γεωργική και επαγγελματική εκπαίδευση ένηλίκων άγροτών, άγροτοπαιδών και άγροτνε ανιδών του Νομού. Με την ίδρυσή του πληρώθηκε ένα σηματικό κενό.

— Τήν πρωτοχρονιά ώργανώθηκε, με πολλή επιτυχία, χορός από τό Σύλλογο Φοιτητών Άρτης.

— Στις 6 του Γενάρη ώργανώθηκε χορευτική συγκέντρωση στό «Σενιά» από τό Σώμα Έλληνίδων Όδηγών.

— Στις 23 του Φλεβάρη δόθηκε ή Γη Συνανλία τής Φιλομουσικής του Συλλόγου μας στην αΐθουσα του Όρφείου, υπό τή διεύθυνση του Άρχιμουσικού κ. Δ. Κοϊττα, με τά έργα:

BARBIERE DI SIVIGLIA G. Rossini
BOUQUET DE MELODIES

ΧΡΥΣΑ ΟΝΕΙΡΑ V. Gorgi

L' ITALIANA IN ALGERI G. Rossini

MARCHE TURQUE Mozart

TRAVIATTA OPERA Verdi

LA NOTE Veber

ΑΠΑΝΘΙΣΜΑ ΠΟΙΜΕΝΙΚΩΝ
ΑΣΜΑΤΩΝ N. Κόκκινου

Η συνανλία αυτή είχε έξαιρετική επιτυχία. Τόσο οι μουσικοί όσο και ο μάετρος «ατέβαλαν όλες τους τίς προσπάθειες. Και με την επιτυχία τους συνεπήραν τό κοινό. Δικαιωθήκαν, έτσι, οι προσπάθειες του Συλλόγου «Σκουφάς» στόν μουσικό τομέα ο οποίος σάν βασικό του μέλημα έχει την δημιουργία μουσικού φντωρίου, μέσω τής Σχολής του, τόσο γιά τή μουσική μόρφωση όσο τό δυνατόν περισσότερων παιδιών, όσο και γιά τή δημιουργία προϋπ'θέσων επαγγελματικού προσανατολισμού τών νέων.

— Στις 25 του Μάρτη τό Σώμα Έλληνίδων Όδηγών έδωσε χορό στό «Σενιά».

Διαλέξεις

— Στις 24 του Νοέμβρη, στην αΐθουσα «Παλλάς» ο κ. Κυριάκος Μησιτιάκης χειρίστηκε

μέ επιτυχία τό θέμα «Έλλάδα ένα ταξίδι». Ο όμιλητής παρουσίασε ζωηρές εικόνες από τον Έλληνικό χώρο κι ώδήγησε τό άκροατήριό του νοερά σ' ένα ταξίδι ανά την Έλλάδα.

— Στις 15 του Δεκεμβρη ο Γυμνασιάρχης κ. Γεώργιος Ζευγώλης, ανέπτυξε στόν αΐθουσα «Παλλάς» τό θέμα «τά δημοτικά μας τραγούδια». Ο όμιλητής παρουσίασε τό θέμα με απλότητα και σαφήνεια και δίκαια απέσπασε τά συχαρητήρια όλων.

— Στις 23 του Φλεβάρη ο Γενικός Έπιθεωρητής Μέσης Έκπαίδευσης κ. Κων)νος Σταυρόπουλος, στην αΐθουσα «Παλλάς» ανέπτυξε τό θέμα «Ακατάλληλο άνάγνωσμα, Κινηματογράφος και παιδί», θέμα παιδαγωγικό, συνδεδεμένο με τά σύγχρονα μέσα, πότε πολλά άπ' τά μέσα αυτά είναι χρήσιμα και πότε κάνουν ζημιά στη διαμόρφωση του χαρακτήρα τών παιδιών.

— Στις 22 του Μάρτη, στην αΐθουσα «Παλλάς» ο φιλόλογος καθηγητής κ. Στυλιανός Σουγλές, ανέπτυξε, με μεγάλη επιτυχία τό θέμα «Οί Φιλέλληνες στην Έλληνική επανάσταση του 1821—29». Ο πλούτος τών στοιχείων που παρέθεσε έντυπωσίασαν.

— Στις 5 του Άπρίλη, στην αΐθουσα του Όρφεία ή φιλόλογος καθηγητής κ. Μαρία Οικονόμου ανέπτυξε τό θέμα «Ο Άρης και Ουγγροβλαχίας Ίγνάτιος 1765—1828» με δεξιοτεχνία και πληρότητα.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΒΙΒΛΙΑ

— Βιτάλη «ή Ίερά Μονή Ζαλόγγου»
— Θ. Κωστόπουλου «Άτρεϊδες»
— Πέτρον Χάρη «Η Κίνα έξω από τά τείχη»

— I. M. Παραγωγιόπουλου «Κύπρος, ένα ταξίδι»

— Πέτρον Χάρη «Δαλματικές άκτές»
— Κ. Διαμάντη «Θράκες άγωνιστάι»
— Χρυσ. Ζηστιάς «Με τόν άχό του τραγούδιου».

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

— Ένδοχώρα τχ. 24, 25
— Έλληνικά θέματα τχ. 91, 92, 93, 94, 95, 96
— Δελτίον Ίστορικής—Έθνολογικής Έταιρείας

— Κυπριακά Χρονικά τχ. 35—36
— Νέα Έστία τχ. 871, 881
— Έλληνική Παράδοση τχ. 3, 4
— Μσοσηνιακά Γράμματα
— Βιομηχανική Έπιθεώρησης
— Δελτίον Άγροτικής Τραπέζης
— Πειραιική—Πατραϊκή